

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

ISSN (Online): 3056-9087

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569 vol. 14 no. 1 January - June 2026

● การก่อสร้างร่วมสร้างเมืองปลอดภัยเชิงรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี	กฤติ ม่วงศิริ และ สุนันทิพย์ จิตสว่าง
● Administrative Legality of Technical Specifications in Thai Government Procurement Doctrinal Analysis and Judicial Oversight	Karun Chaivanich
● ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร	จุฑามาศ ประทีปพรศักดิ์ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
● การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	ณัฐพล เลิศเดชะ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
● การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของ พนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย	ธนพล ทายะติ และ สุนันทิพย์ จิตสว่าง
● ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิด เกี่ยวกับทุรศีลธรรม	บุณทริกา โอทกานนท์ และ จักรินทร์ สมมติ
● มาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่ส่งผล ต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่	ปราบดา สุขสุนทรีย์ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
● มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของ ประเทศไทย: ศึกษากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น	ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์

ปรัชญาคณะนิติศาสตร์: ยึดมั่นหลักนิติธรรม เป็นผู้นำด้านการพัฒนา สร้างเสริมคุณค่าประชาธิปไตยให้ยั่งยืน

ผ่านการรับรองคุณภาพ
TCI
กลุ่มที่ 2

คนของพระราชา ข้าของแผ่นดิน
ขอเป็นข้าราชการบาททุกชาติไป

แหล่งที่มา: ภาพจากงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ
ของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม
บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐

๑. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
๓. มีงานทำ มีอาชีพสุจริต

๒. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม
๔. เป็นพลเมืองดี

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ผู้บันทึก

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2569

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สาขาที่รับตีพิมพ์

1. สาขาวิชานิติศาสตร์
2. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กำหนดการตีพิมพ์

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อตกลง

- บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- การตรวจทางวิชาการจะปกปิดชื่อระหว่างกัน กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความจะไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)
- ความเห็นใด ๆ ของผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการไม่มีข้อผูกพันด้วย และผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรือพิมพ์ซ้ำ หรือพิมพ์ซ้ำซ้อน หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด
- บทความที่อยู่ในกระบวนการของวารสารจะเป็นไปตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และมาตรฐานของการจัดการวารสาร

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2569

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

อาจารย์มานพ สารธิเสน

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์จันตรี สิ้นศุภฤกษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช สำราญจิตต์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ธีระ สิงห์พันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.นัทธี จิตสว่าง	สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นายกิตติพัฒน์ เดชะพหล	กรมราชทัณฑ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร พรพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอพร ศุภสร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.ไวภูณัฐ ครองยุทธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์มานัส สมสวย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบริหารงานวารสาร

นายชวนากร โพธิมงคล
นางสาวธนพร มั่นธรรมกุล

บทบรรณาธิการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งในการนำเสนอวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2569 ซึ่งเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ รวบรวมบทความอันทรงคุณค่าจากนิติศาสตร์และนักวิชาการซึ่งครอบคลุมมิติทางกฎหมายที่สำคัญ อาทิ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดจนงานกระบวนการยุติธรรมและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง อันสะท้อนถึงเจตจำนงอันมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์และต่อยอดองค์ความรู้ทางนิติศาสตร์ให้มีความหลากหลาย ทันสมัย และครอบคลุมบริบทของสังคม

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาและให้ความกรุณาในการตรวจประเมินบทความอย่างประณีต ตลอดจนขอขอบคุณผู้สนับสนุนทุกท่านที่ได้ร่วมอุทิศสติปัญญาในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการอันเป็นประโยชน์ยิ่ง นอกจากนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนผลงานวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีมาโดยตลอด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นเข็มทิศและขุมทรัพย์ทางปัญญาที่ช่วยเกื้อหนุนการศึกษาค้นคว้า และการค้นคว้าเชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในท้ายที่สุดนี้ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ยินยัดในปณิธานที่จะยกระดับมาตรฐานการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง พร้อมเปิดรับนวัตกรรมทางความคิดในรูปแบบบทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีคุณภาพจากทุกสถาบัน เพื่อขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการ และเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันวิวัฒนาการในแวดวงวิชาการที่เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

อาจารย์มานพ สารธิเสน

บรรณาธิการ

บทความวิจัย

- การก่อแรงร่วมสร้างเมืองปลอดภัยเชิงรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
Forging Pro-active Safe City for Crime Prevention: A Case Study of Banpho Sub-district, Mueang Suphan Buri District, Suphan Buri Province
กฤติ ม่วงศิริ และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง
Krit Muangsiri and Sumonthip Chitsawang..... 1
- Administrative Legality of Technical Specifications in Thai Government Procurement Doctrinal Analysis and Judicial Oversight
Karun Chaivanich..... 13
- ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
Public Fear of Mass Shooting Incidents in the Bangkok Metropolitan Area
จุฑามาศ ประทีปพรศักดิ์ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
Juthamas Prateepornsak and Unisa Lerdtomornsakul..... 27
- การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
The Administration of Pre-Trial Release in Criminal Justice Systems: A Comparative Study of Thailand, the United States and the Lao PDR
ณัฐพล เลิศเดชะ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
Natthaphon Lertdecha and Unisa Lerdtomornsakul..... 41
- การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
State Official's Awareness of Cybercrime Victimization: A Case Study of The Electricity Generating Authority of Thailand Employees (EGAT)
ธนพล ทายะติ และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง
Tanapon Tayati and Sumonthip Chitsawang..... 57

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

- ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิดกรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣศีลธรรม
Punitive Damages under Tort Law in Cases of Wrongdoing Related to Immorality
บุญตຣิกา โອทกานนท์ และ จักรินทร์ สมมติ
Boonthariga Otaganonta and Jackarin Sommati..... 71
- มาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรม
ในจังหวัดเชียงใหม่
Safety Measures for Foreign Tourists and Their Impact on Crime Prevation
in Chiang Mai Province
ปราบดา สุขสุนตຣีย์ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
Prabda Suksuntree and Unisa Lerdtomornsakul..... 83
- มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทย: ศึกษากรณีฝุ่น
ละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น
Legal Measures for Air Pollution Management in Thailand:A Case Study
of Particulate Matter and Other Pollutants
ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์
Praphanrat Sukdit..... 99

คำพิพากษาฎีกา

- คำพิพากษารัฐีกาที่ 664/2569..... 110

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ.....	111
การส่งบทความ.....	134
ขั้นตอนการตีพิมพ์.....	135
แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์.....	136
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	137

การก่อแรงร่วมสร้างเมืองปลอดภัยเชิงรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรม:
กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

Forging Pro-active Safe City for Crime Prevention:
A Case Study of Banpho Sub-district, Mueang Suphan Buri District,
Suphan Buri Province

กฤติ ม่วงศิริ¹

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

90 หมู่ที่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: krit.muangsiri@gmail.com

Krit Muangsiri²

Faculty of Social Sciences, Royal Police Cadet Academy

90 Moo 7, Sam Phran Sub-district, Sam Phran District, Nakhon Pathom 73110, Thailand

Email: krit.muangsiri@gmail.com

สุนนทิพย์ จิตสว่าง³

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: sumonthip99@hotmail.com

Sumonthip Chitsawang⁴

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Pathumwan District, Bangkok Province 10330, Thailand

Email: sumonthip99@hotmail.com

Received: June 25, 2025 **Revised:** October 15, 2025 **Accepted:** October 21, 2025

¹ พ.ต.ต., อาจารย์.

² Pol.Maj., Lecturer.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาสภาพปัญหาและนำเสนอนโยบาย “เมืองปลอดภัยเชิงรุก (Pro-Active Safe City)” เนื่องจากการขับเคลื่อนเมืองปลอดภัยยังมีช่องโหว่ในการตีความ การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด ขาดการประเมินพื้นที่ การคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย จึงทำให้นโยบายไม่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ผู้เขียนจึงริเริ่มการสร้างเครื่องมือสำรวจและประเมินสภาพอาชญากรรมพื้นฐานและความต้องการกลไกป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI) สำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 ราย ผ่านการวิจัยแบบผสมผสาน การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดอภิปรายกลุ่มสำหรับภาครัฐ-ภาคประชาชน และวิเคราะห์เชิงพื้นที่ (Spatial Analysis) นำไปสู่การวิเคราะห์และสร้างตัวแบบเมืองปลอดภัยเชิงรุก (Pro-Active Safe City Model) ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ซึ่งผลสำรวจชี้ว่าต้องการความสมดุลทั้งกลไกเชิงกายภาพ กลไกสังคม และเสนอแนะเชิงปฏิบัติการด้านแนวทาง/ หลักธรรมาภิบาล (Governance) ด้านเมืองปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับปรับใช้ในพื้นที่อื่น โดยย้ำการมีส่วนร่วม (Engagement) จากภาคประชาชน และภาครัฐ เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ (Inclusive Partnership for Public Security) สร้างจิตสำนึกและความรู้สึกรับผิดชอบพื้นที่เพื่อป้องกันอาชญากรรมพื้นฐาน (Street Crimes) และยาเสพติด

คำสำคัญ: เมืองปลอดภัยเชิงรุก; หุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ; การป้องกันอาชญากรรม

Abstract

This article examines the prevailing problems and proposes a “Pro-Active Safe City” policy. Because current safe city initiatives exhibit vulnerabilities; fragmented interpretation, target setting, indicator design, lack of spatial analysis, and inadequate stakeholder consideration, policies are irrelevant with local contexts. In response, the author initiated a tool to survey and assess crime conditions and needs for crime prevention mechanisms in Banpho Sub-district, Mueang Suphan Buri District, Suphan Buri Province. Initiating a Crime Vector Index (CVI) surveyed a sample of 382 residents. Mixed-method research conducted together with in-depth interviews and focus groups with government and community. This led to the analysis and construction of a Pro-Active Safe City Model tailored to the specific context of the area. The survey results indicated a need for balancing physical and social mechanisms. Proposed operational suggestions and governance principles for safe cities as the guideline for adaptation in other areas. Emphasis was placed on engagement to foster an inclusive partnership for public security, cultivating awareness and a sense of belonging for preventing street crimes and drug issues.

Keywords: Pro-active Safe City; Partnership for Public Security; Crime Prevention

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

แนวคิดเมืองปลอดภัย (Safe City) เป็นประเด็นใหม่ที่ยังเกิดความคลาดเคลื่อนในการอธิบายและสร้างนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีเพียงดัชนีชี้วัดเมืองปลอดภัย (SCI) โดย เดอะ อีโคโนมิสต์ อินเทลลิเจนซ์ ยูนิท (The Economist Intelligence Unit: EIU)⁵ ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลซึ่งให้ความสำคัญทางกายภาพ ระบบการจัดการระดับภาพรวม คมนาคม การแพทย์และเศรษฐกิจ มากกว่าการเน้นย้ำประเด็นระดับย่อย และเงื่อนไขทางสังคม (Social Condition)

ฉะนั้น จากปรากฏการณ์ความคลุมเครือ ในการสร้างมาตรวัดที่เหมาะสมกับพื้นที่และการขาดตัวแบบที่สามารถประยุกต์ใช้กับประเทศหนึ่งได้อย่างเป็นรูปธรรมสำหรับการออกแบบเมืองปลอดภัยที่สามารถป้องกันอาชญากรรมในรูปแบบเชิงรุก จึงเกิดช่องว่างสำหรับการวิจัย (Research Gaps) ได้แก่ 1) สภาพปัญหาช่องว่างเชิงนโยบาย (Gaps for Policy Formulation) นโยบายที่ออกแบบสร้างเมืองปลอดภัยในลักษณะที่ต่างฝ่ายนิยามและประเมินความปลอดภัยจากเป้าหมายของหน่วยงานตน ขาดการบูรณาการ นำไปสู่ข้อจำกัดในภาพรวมและผลลัพธ์ที่แปลกแยกและช่องโหว่สำคัญ คือ การวิเคราะห์รายพื้นที่ (Area-Based Evaluation), 2) ช่องว่างด้านการกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องในพื้นที่ ประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำดัชนีชี้วัดเมืองปลอดภัย (Lacks of Safe City Index) ขาดกระบวนการสร้างนโยบายที่สร้างแนวทางการรับรู้ร่วมกันในมิติของความปลอดภัย อาจต้องมีการออกแบบนโยบายรายพื้นที่ผ่านดัชนีประเมินความปลอดภัยรายพื้นที่ ซึ่งอาจจะมีผลแตกต่างและเจาะลึกในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ และ 3) สภาพปัญหาด้านการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Concern) ถูกยึดโยงอยู่กับหน่วยงานด้านความมั่นคงเป็นหลัก เช่น ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดแนวคิดที่จะสร้างความเป็นเจ้าของพื้นที่ (Sense of Belonging) เพื่อเป็นแนวร่วมในการสร้างความปลอดภัยสาธารณะ และช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ อ้างอิงข้อมูลจากโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN-Habitat) เน้นย้ำความสำคัญของประชาชน และทรัพยากรในเมืองโดยในปัจจุบันพบว่าประชาชนกว่า 3,000 ล้านคนที่อาศัยในเมืองจะมีจำนวนขยายตัวเป็น 5,000 ล้านคนในปี ค.ศ. 2050 เมืองกำลังเผชิญกับภัยจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน พฤติกรรมต่อต้านสังคม อาชญากรรมและโรคระบาดพบว่า ประชาชนกว่าร้อยละ 60 ในประเทศกำลังพัฒนาตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยผู้หญิง เด็กและผู้อาศัยในพื้นที่เสี่ยงเป็นผู้มีความเสี่ยงสูงสุดและถูกจำกัดการได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของเมืองได้อย่างเต็มที่⁶

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อริเริ่มการสร้างเครื่องมือสำรวจและประเมินสภาพอาชญากรรมพื้นฐานและความต้องการกลไกป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)

⁵ The Economist Intelligence Unit (EIU), "Safe Cities Index 2021," last modified 2021, Safe Cities Archives, accessed August 2, 2024, <https://www.safecities.economist.com/safe-cities-index-2021/>

⁶ UN-Habitat, "UN-Habitat Annual Report 2024," last modified 2025, UN-Habitat Online Archives, accessed April 12, 2025, https://www.unhabitat.org/sites/default/files/2025/05/annual_report_2025_final.pdf/

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์และสร้างตัวแบบเมืองปลอดภัยเชิงรุก (Pro-Active Safe City Model) ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยผ่านการวิเคราะห์สภาพพื้นที่จากตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)

1.2.3 เพื่อเสนอเชิงปฏิบัติการในส่วนกระบวนการทัศน์/ หลักธรรมาภิบาล (Governance) ด้านเมืองปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาความเป็นไปได้ในการออกแบบเมืองปลอดภัยเชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ศึกษาในเขตตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับประเภทอาชญากรรมพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (Street Crimes) และยาเสพติด โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ (Sampling) จำนวน 382 ราย (คำนวณตามสูตร Yamane's Formula จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,272 คน) และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น ผู้แทนชาวบ้าน ผู้บริหารท้องถิ่น กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค 7 (บช.ภ.7) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และหน่วยงานส่วนกลาง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) และนักวิชาการ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการดำเนินงานวิจัยแบบผสมผสานโดยวางแผนระยะการศึกษาวีจยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ช่วงการวิจัยเชิงปริมาณ และระยะที่ 2 ช่วงการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

สร้างแบบสำรวจผ่านระบบออนไลน์ (Survey) ชื่อ แบบสำรวจสภาพปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เสี่ยงสะท้อน และแนวทางการร่วมมือสร้างสรรค์เพื่อผลักดันสู่การสร้างเมืองปลอดภัยสุพรรณบุรี เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ ปัญหาและความจำเป็นในพื้นที่ จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ (Sampling) จำนวน 382 ราย และจัดทำดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI) โดยจะวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก และ 9 ปัจจัยย่อย ได้แก่ 1) ด้านการสร้างนโยบายเมืองปลอดภัยที่เริ่มต้นจากการประเมินวิเคราะห์สภาพพื้นที่, 2) ด้านกลไกและเครื่องมือการออกแบบที่นำมาใช้ในการสร้างเมืองปลอดภัยที่เน้นกลไกแบบผสมผสานระหว่างด้านสังคม-วัฒนธรรม และ 3) ด้านรูปแบบกระบวนการตัดสินใจนโยบายแบบมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย วัดผลและสร้างกรอบตัวชี้วัด-น้ำหนัก และแปลผลลัพธ์จากแบบสำรวจข้อมูลทางสถิติ วิเคราะห์หาตัวแปรที่เกี่ยวข้อง (Relevant Factors) วิเคราะห์ค่าสถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) และค่าทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกต (Bartlett's Test of Sphericity) และค่าความร่วมกัน (Communalities) หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหนึ่งกับตัวแปรอื่น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และนำไปเป็นข้อมูลประกอบต่อไป

1.5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ศึกษาได้มีการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้นำท้องถิ่น ผู้แทนหน่วยงานราชการในพื้นที่ ภาควิชาการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.), สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA), กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 (บช.ภ. 7), ผู้อำนวยการ รพ.สต.บ้านโพธิ์ และแกนนำท้องถิ่น และจัดการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group) แบ่งเป็นกลุ่มภาครัฐและกลุ่มภาคประชาชน และเวทีสานเสวนา เพื่อเปิดรับฟังแนวคิดที่หลากหลายจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ (Stakeholders) เครื่องมือวิเคราะห์ SOAR Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง (Strengths: S), โอกาส (Opportunities: O), แรงบันดาลใจ (Aspirations: A) และผลลัพธ์ (Results: R) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงลึกที่ข้อมูลเชิงปริมาณอาจยังไม่ครบถ้วน เพื่อสกัดประเด็นที่จะขับเคลื่อน ความร่วมมือเจตจำนงร่วมในพื้นที่ และการร่วมกันสร้าง ปรับปรุง สู่การเสนอตัวแบบ (Prototype)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 สามารถริเริ่มการสร้างเครื่องมือสำรวจและประเมินสภาพอาชญากรรมพื้นฐานและความต้องการกลไกป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)

1.6.2 สามารถวิเคราะห์และสร้างตัวแบบเมืองปลอดภัยเชิงรุก (Pro-Active Safe City Model) ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยผ่านการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ จากตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)

1.6.3 สามารถเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติการในส่วนกระบวนการ/ กลไกธรรมาภิบาล (Governance) ด้านเมืองปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการก่อแรงร่วมสร้างเมืองปลอดภัยเชิงรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนพบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้กับการก่อแรงร่วมสร้างเมืองปลอดภัยเชิงรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมผ่านรูปแบบสภาพแวดล้อม (Crime Prevention Through Environmental Design: CPTED) เน้นย้ำกลไกเชิงกายภาพ และทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมจากสถานการณ์ (SCP) ปรับใช้การสร้างกลไกเชิงกายภาพและกลไกสังคม⁷ ออกแบบมาตรการกำจัดความเสี่ยง สร้างการเตือนภัย และเครือข่ายอาสาสมัครผู้พิทักษ์ (Guardianship) ตามทฤษฎีปรกตินิสัย (Routine Activity Theory) เฝ้าระวัง

⁷ Derek B. Cornish and Ronald V. Clarke, "Theory for Practice in Situational Crime Prevention," *Crime Prevention Studies* 16, (2003): 111-124.

และอาสาสมัครเพื่อนบ้านระวังภัย ยับยั้งการกระทำผิดจากทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) เมื่อพบว่าบทลงโทษรุนแรงกว่ารางวัลที่ได้รับ และทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond) ย้ำความผูกพัน (Attachment) การผูกมัด (Commitment) การเกี่ยวข้อง (Involvement) และความเชื่อ (Belief) เป็นเหมือนเสาบ้านช่วยค้ำจุนเมืองให้รองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายได้⁸ ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ ย้ำการวางแผนร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ไม่ปล่อยให้การดูแลความปลอดภัยเป็นภารกิจของฝ่ายเดียว และแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง เปิดพื้นที่รองรับการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เน้นย้ำการสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงบวกในสังคม และยกระดับไปสู่การสร้างความเป็นหุ้นส่วน และทฤษฎีการมีส่วนร่วม ย้ำกระบวนการตัดสินใจโดยวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) และสร้างแรงขับเคลื่อนเสมือนเป็นพลังงานหล่อเลี้ยงให้เมืองเติบโตต่อไป⁹ สร้างความตระหนักและจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้ใส่ใจและเฝ้าระวังปัญหาหรือภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตและร่วมกันแก้ไขปัญหา

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างนโยบายเมืองปลอดภัยที่เริ่มต้นจากการประเมินวิเคราะห์สภาพพื้นที่ (Spatial Analysis), 2) กลไกและเครื่องมือการออกแบบที่นำมาใช้ในการสร้างเมืองปลอดภัยที่เน้นกลไกแบบผสมผสาน ระหว่างด้านสังคม-วัฒนธรรม (Hybridity) และ 3) รูปแบบกระบวนการตัดสินใจนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Decision-making Processes) โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบย่อยและค่าน้ำหนักซึ่งวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสกัดตัวแปรที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Initial Eigenvalues) มากกว่า 1 และวิเคราะห์องค์ประกอบโดย EFA แล้วจัดกลุ่มตามองค์ประกอบใหม่ซึ่งสามารถสะท้อนตัวชี้วัดย่อย หรือปัจจัยย่อย (Sub-Indicators/ Sub-Factors) และค่าน้ำหนัก (Values) โดยมีผลการสำรวจ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการสำรวจตามองค์ประกอบดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)

ดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)		
องค์ประกอบตัวชี้วัด (Index Components)	ตัวชี้วัดย่อย/ ปัจจัยย่อย (Sub-Indicators/ Sub-Factors)	ค่าน้ำหนัก (Values)
1) การสร้างนโยบายเมืองปลอดภัยที่เริ่มต้นจากการประเมินวิเคราะห์สภาพพื้นที่ (Spatial Analysis)		

⁸ Travis C. Pratt, Jacinta M. Gau and Travis W. Franklin, *Key Ideas in Criminology and Criminal Justice* (Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2011), 55-69.

⁹ John M. Cohen and Norman T. Uphoff, *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation* (Rural Development Committee, Center for International Studies: Cornell University, 1981), 20.

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการสำรวจตามองค์ประกอบดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI) (ต่อ)

ดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)		
องค์ประกอบตัวชี้วัด (Index Components)	ตัวชี้วัดย่อย/ ปัจจัยย่อย (Sub-Indicators/ Sub-Factors)	ค่าน้ำหนัก (Values)
1) การสร้างนโยบายเมืองปลอดภัยที่เริ่มต้นจากการประเมินวิเคราะห์สภาพพื้นที่ (Spatial Analysis)		
ความตระหนักเกี่ยวกับ ความเสี่ยงอาชญากรรม (Risk Concerns)	1) รู้สึกหวาดกลัวเมื่อต้องผ่านพื้นที่รกร้างในชุมชน	.848
	2) รู้สึกเป็นห่วงครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดเมื่อต้องเดินทางลำพัง	.722
	3) ประเมินว่า ชุมชนของท่านมีระดับความเสี่ยงต่ออาชญากรรม	.713
ความพร้อมในการสร้าง และออกแบบเมืองปลอดภัย (Safe City Formation Promptness)	1) การจัดทำแบบสำรวจอาชญากรรมในพื้นที่ เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ ก่อนที่จะนำข้อมูลไปประกอบการออกแบบนโยบาย	.765
	2) นโยบายเมืองปลอดภัย ควรมีการสำรวจและปรับปรุงเป็นระยะ ไม่ควรเป็นแผนระยะยาว 10 ปีขึ้นไป	.707
	3) รู้สึกพร้อมรับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการสร้างความ ปลอดภัยสาธารณะในพื้นที่ของท่าน	.611
ความต้องการเรื่องรูปแบบ ความปลอดภัยของเมือง (Safe City Demands)	1) ความมั่นใจในระบบรักษาความปลอดภัยในพื้นที่	.807
	2) มีความไว้วางใจฝากเพื่อนบ้าน/คนในชุมชน เพื่อให้ช่วยสอดส่อง ดูแลบ้าน	.751
2) กลไกและเครื่องมือการออกแบบที่นำมาใช้ในการสร้างเมืองปลอดภัยที่เน้นกลไกแบบผสมผสาน ระหว่างด้านสังคม-วัฒนธรรม (Hybridity)		
รูปแบบความต้องการ ด้านกลไกสร้างเมือง ปลอดภัย (Types of Mechanism)	1) การสร้างพื้นที่ส่วนกลางสำหรับการใช้ชีวิตและการแลกเปลี่ยน กิจกรรมในพื้นที่ (Co-Living Public Spaces)	.805
	2) ต้องการเห็นการพัฒนาความเป็นย่านชุมชนที่มีความใกล้ชิด (Neighborhood)	.788
	3) ต้องการให้นำกลไกด้านเทคโนโลยีความปลอดภัยสมัยใหม่ มาใช้ ในการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่	.766
มิติของปัจจัยควรเน้นใน การสร้างเมืองปลอดภัย (Emphasized Factors of Safe City)	1) ปัจจัยด้านความปลอดภัยทางโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Security)	.856
	2) ปัจจัยด้านความปลอดภัยเชิงสถาบัน (Institutional Safety)	.839
	3) ปัจจัยด้านความปลอดภัยด้านจราจรและถนน (Traffic & Road Safety)	.804

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการสำรวจตามองค์ประกอบดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI) (ต่อ)

ดัชนีตัวชี้วัดความปลอดภัยจากอาชญากรรมเชิงกายภาพรายพื้นที่ (Crime Vector Index: CVI)		
องค์ประกอบตัวชี้วัด (Index Components)	ตัวชี้วัดย่อย/ ปัจจัยย่อย (Sub-Indicators/ Sub-Factors)	ค่าน้ำหนัก (Values)
มิติของปัจจัยเสี่ยงที่ควรคำนึงในการสร้างเมืองปลอดภัย (Risk Factors of Safe City)	1) ปัจจัยเสี่ยง ด้านธรรมาภิบาลและความสามัคคีในชุมชน (Weak Governance & Social Cohesion Risks)	.859
	2) ปัจจัยเสี่ยง ด้านโครงสร้างและเศรษฐกิจ (Structural & Economic Risks)	.845
	3) ปัจจัยด้านความปลอดภัยในมิติสังคม - เศรษฐกิจ (Socio-Economic)	.795
ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลของกลไกนวัตกรรม-สังคม (Opinions for Balancing Innovation-Social Mechanism)	1) มีความเชื่อมั่น ระหว่างกลไกเฝ้าระวังทางสังคม และการติดตั้งอุปกรณ์รักษาความปลอดภัย	787
	2) สมดุลการออกแบบกลไกการสอดส่องดูแลความปลอดภัยทางมิติกายภาพ (Physical Surveillance) และการสอดส่องดูแลความปลอดภัยทางมิติสังคม (Social Surveillance) มีความสำคัญในการสร้างนโยบายเมืองปลอดภัย	.684
3) รูปแบบกระบวนการตัดสินใจนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Decision-making Processes)		
รูปแบบการมีส่วนร่วมในพื้นที่ (Types of Engagement)	1) พร้อมแจ้งเบาะแสและข้อมูลสำคัญแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อพบเหตุต้องสงสัย	.856
	2) ยินดีสละเวลาในการช่วยสอดส่องดูแลบ้านใกล้เคียง และเมื่อพบเหตุการณ์	.822
	3) ยินดีเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการสร้างหุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ	.818
เสียงสะท้อน-ความพร้อมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในพื้นที่ (Echoes of Engagement)	1) อาชญากรรมในพื้นที่ อาจเกิดจากปัจจัยเสี่ยงจากภายนอกชุมชน ซึ่งหากทุกคนในชุมชนร่วมมือกัน ก็จะสามารถป้องกันอาชญากรรมได้	.742
	2) การออกแบบนโยบายเมืองปลอดภัย ควรจะเริ่มต้นจากการหารือระหว่างผู้คนในพื้นที่และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรจะเกิดจากส่วนกลาง	.739
	3) หากชุมชนเกิดความสามัคคี และสร้างเครือข่ายรักษาความปลอดภัยสาธารณะ จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมได้	.721

2.3 อภิปรายผล

ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนว่า ควรสร้างพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับการแสดงออกและแลกเปลี่ยนในพื้นที่ส่วนกลางสำหรับการดำเนินชีวิต (Co-living Spaces) สร้างและขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและอาชีพ ทักษะสำหรับประชาชน การสร้างปฏิสัมพันธ์ของประชาชนในพื้นที่ (Engagement) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่เกินความจำเป็นของพื้นที่โดยควรประเมินพื้นที่และวิเคราะห์จุดเสี่ยงก่อนติดตั้ง (Spatial Analysis) และสร้างความสมดุลร่วมกันระหว่างกลไกนวัตกรรมและด้านสังคม (Balancing of Innovation-Social Mechanism) สร้างกลไกการรวมกลุ่มและภาคีเครือข่ายการเป็นหุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ (Partnership for Public Security) สื่อสารและประสานงานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) การสร้างความตระหนักและทัศนคติการเป็นเจ้าของพื้นที่และดูแลความปลอดภัยสาธารณะ (Sense of Belonging) เน้นย้ำการสร้างนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Decision-making) การสร้างกำลังคนและปลูกฝังจิตสำนึกการเป็นพลเมืองตื่นรู้แบบ Active Citizen สร้างความสามัคคีในพื้นที่และอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่ม (Group Identity) การสะท้อนเสียงและความคิดเห็นจากทุกฝ่าย (Voices of Stakeholders) คำนี้ถึงหลักการเข้าถึงและมีส่วนร่วมของทุกคน อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาและข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาพบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.3.1 การสร้างนโยบายเมืองปลอดภัยที่เริ่มต้นจากการประเมินวิเคราะห์สภาพพื้นที่ (Spatial Analysis)

ประชาชนในพื้นที่รู้สึกหวาดกลัวเมื่อต้องผ่านพื้นที่ที่รกร้าง การจัดทำแบบสำรวจอาชญากรรมในพื้นที่เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ ก่อนที่จะนำข้อมูลไปออกแบบนโยบาย และมีความมั่นใจในระบบรักษาความปลอดภัยในพื้นที่และไว้วางใจชุมชนสอดส่องดูแลบ้าน ในขณะที่ประเด็นสำคัญจากข้อมูลเชิงคุณภาพ สะท้อนว่า ควรจะผลักดันเมืองปลอดภัยที่ยั่งยืน ลดปัญหาอาชญากรรมพื้นฐานและยาเสพติด และสร้างกลไกเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาในพื้นที่แบบเชิงรุก (Pro-active Prevention) สร้างโอกาสสำหรับทุกคน (Inclusive & Sustainable Policy) จึงขับเคลื่อนไปสู่ผลิตผล คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเมืองปลอดภัยเชิงรุก (Pro-active Policy Suggestion) ที่แก้ปัญหาเชิงพื้นที่ และอาศัยกลไกความเข้มแข็งด้านสังคมและความไว้วางใจ

2.3.2 กลไกและเครื่องมือการออกแบบที่นำมาใช้ในการสร้างเมืองปลอดภัยที่เน้นกลไกแบบผสมผสานระหว่างด้านสังคม-นวัตกรรม (Hybridity)

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ต้องการสร้างพื้นที่ส่วนกลางสำหรับการใช้ชีวิตและการแลกเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่ (Co-Living Public Spaces) ต้องการให้เน้นย้ำ ปัจจัยด้านความปลอดภัยทางโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Security) ให้ระวังปัจจัยเสี่ยงด้านธรรมาภิบาลและความสามัคคีในชุมชน และมีความเชื่อมั่นระหว่างกลไกเฝ้าระวังทางสังคมและการติดตั้งอุปกรณ์รักษาความปลอดภัย ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพ สะท้อนว่า ในพื้นที่ควรเกิดการรวมกลุ่มอาสาสมัครของประชาชน สร้างภาคีเครือข่ายการเป็นหุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ (Partnership for Public Security) สร้างความสมดุลร่วมกันระหว่างกลไกนวัตกรรมและด้านสังคม สร้างขยายและพัฒนาพื้นที่ส่วนกลาง (Public Space) สำหรับทุกคน จึงอาจขับเคลื่อนไปสู่ผลิตผล คือ ข้อเสนอแนะในส่วนของการสร้างมาตรการ-กลไกด้านกายภาพ-สังคม โดยกลไกกายภาพ

คือ การออกแบบพื้นที่ส่วนกลาง (Public Space) เพื่อเป็นจุดยุทธศาสตร์เน้นย้ำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และกลไกด้านสังคม คือ การสร้างกลุ่มภาคี-เครือข่ายในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่องโหว่จากปัจจัยเสี่ยงด้านธรรมาภิบาลหรือความสามัคคีซึ่งประชาชนให้ความวิตกกังวลมากที่สุด

2.3.3 รูปแบบกระบวนการตัดสินใจนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Decision-Making Processes)

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่พร้อมแง่บวกและข้อมูลสำคัญเมื่อพบเหตุต้องสงสัย และอาชญากรรมในพื้นที่อาจเกิดจากปัจจัยเสี่ยงภายนอก หากทุกคนในชุมชนร่วมมือกันจะสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ ในขณะที่ประเด็นจากข้อมูลเชิงคุณภาพ สะท้อนว่า ควรสร้างความตระหนักรู้เป็น “เจ้าของพื้นที่ (Sense of Belonging)” ส่งเสริมและรักษากลไกการมีส่วนร่วม (Engagement) สร้างมิติความครอบคลุม (Inclusiveness) และชาวบ้านโพธิ์มีความตื่นตัว พร้อมให้ความร่วมมือสนับสนุนในการขับเคลื่อนนโยบาย (Active Citizen) จึงอาจขับเคลื่อนไปสู่ผลผลิต คือ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและธรรมาภิบาลเมืองปลอดภัย (Operation Suggestion & Governance) ย้ำหัวใจสำคัญของการสร้างเมืองคือ ข้อมูลเพื่อตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลโซลูชัน (Digital Solution)¹⁰ สร้างบทบาทในการร่วมออกเสียงขับเคลื่อนเมือง เป็นการ “โตจากข้างใน (Inside Out)” ช่วยสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่อย่างยั่งยืน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการก่อแรงร่วมสร้างเมืองปลอดภัยเชิงรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

จากการวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดและความเหมาะสมในพื้นที่ (Crime Vector Index) และข้อมูลเชิงคุณภาพ สะท้อนว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีความกังวล ต้องรับมือความเสี่ยงของอาชญากรรมพื้นฐานและปัญหาอาชญากรรม โดยอาจจะต้องมุ่งเน้นการปกป้องความปลอดภัยในชีวิต การแก้ไขปัญหาพื้นที่รกร้าง/จุดเสี่ยง/การเดินทางยามวิกาล ต้องคอยสกัดกั้นความเสี่ยง จากภัยภายนอกชุมชน (External Risks) ในขณะที่ความเข้มแข็งทางสังคมและการสร้างแนวร่วมการเฝ้าระวังภัยอาชญากรรม เป็นกลไกสำคัญในพื้นที่ และมีความต้องการสร้างพื้นที่ส่วนกลาง ขยายโอกาสในการใช้พื้นที่ร่วมกันและเศรษฐกิจในพื้นที่ ดังนั้นแนวทางการสร้างเมืองปลอดภัยสำหรับพื้นที่ จึงอาจนำเสนอในรูปแบบเมืองปลอดภัยเชิงผสมผสาน โดยออกแบบในมิติความปลอดภัยเชิงกายภาพผ่านการติดตั้งอุปกรณ์และเทคโนโลยีเฝ้าระวังจุดเสี่ยงบริเวณพื้นที่รอยต่อ และมีดินามธรรมผ่านกลไกสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นหุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ (Strategic Partnership for Public Security) และสร้างความสมดุลระหว่างสังคม - เทคโนโลยี

¹⁰ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA), “คู่มือเมืองอัจฉริยะประเทศไทย,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2563, สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2567, https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/Smartcity%20Handbook_Thai%20Version_Book.pdf/

3.2 ข้อเสนอแนะ

นำเสนอนโยบายพื้นที่บ้านโพธิ์: เมืองปลอดภัยร่วมใจเชิงรุกอย่างยั่งยืน (Banpho Pro-Active Safe City) ประกอบด้วยมาตรการหลัก ได้แก่

3.2.1 การออกแบบมิติความปลอดภัยเชิงกายภาพ (Physical Surveillance)

ออกแบบพื้นที่และระบบนิเวศเชิงลบ ปรับปรุงภูมิทัศน์ติดตั้งกล้องวงจรปิดในจุดเสี่ยง และติดตั้งไฟส่องสว่างในที่มืด การสร้างพื้นที่ปลอดภัย จัดทำโครงการ Lake-walk Corridor และเพิ่มพื้นที่สีเขียว และขยายลานปั่นจักรยาน รวมถึงจัดทำสวนสาธารณะเพิ่มเติมในพื้นที่ชุมชนรอบบ้านโพธิ์ จัดสร้าง Hexagon Dome ประกอบด้วย ลานกิจกรรม กีฬา ตลาดอัตลักษณ์-วัฒนธรรม และพื้นที่กลางสำหรับการใช้พื้นที่ร่วมกัน Co-living Spaces โดยเป็นโดมโปร่งใส ในขณะที่ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ และเป็นการสร้างพื้นที่การแสดงออกทางทักษะการร้องเพลง งานอดิเรกและการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ สร้างการค้า-การจ้างงาน เช่น งานแสดงสินค้าสมุนไพรท้องถิ่น นิทรรศการสินค้าเกษตรและเทศกาลดอกไม้ประจำฤดูกาล

3.2.2 การออกแบบมิติวัฒนธรรมผ่านกลไกสังคม (Social Partnership)

สร้างและพัฒนากลไกอาสาพิทักษ์ชุมชน (Guardianship) โดยอบรมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตื่นตัว และมีทัศนคติของความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ ที่ทุกคนสามารถปกป้องบ้านร่วมกันได้ และจัดตั้งกลไก “หุ้นส่วนความปลอดภัยสาธารณะ” โดยสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างตำรวจ-ประชาชน-ประชาสังคม-ชุมชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบสัญลักษณ์ในนามกลุ่มชื่อว่า สาสีสร้างสรรค์ (Conflict Prevention) เพื่อสร้างอัตลักษณ์และความเป็นกลุ่ม เพื่อสร้างความสามัคคีและการดำเนินกิจกรรมรณรงค์หรือส่งเสริมต่าง ๆ ในพื้นที่ จัดกิจกรรมประกวดชุมชนน่าอยู่ สีขาวปลอดอาชญากรรม และมีการจัดประชุมหารือประเด็นปัญหาในพื้นที่ของตน เพื่อประเมินและ ทำแผนเดินสำรวจพื้นที่/จุดเสี่ยงร่วมกัน (Updating Risk Spots) ในทุกรอบ 3 เดือน และสำรวจข้อมูลให้เกิดความทันสมัยในแต่ละพื้นที่ ไม่เกิดปัญหาโบรเคน วินโดวส์ (Broken Windows) ที่รกร้างจนเป็นบ่อเกิดของการชงชุมต่าง ๆ การสร้างความภูมิใจให้คนในชุมชน จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) อบรมทักษะและประสบการณ์ในการสร้างธุรกิจและรายได้เสริม สร้างเวทีประกวดการนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาชุมชน (Pitching Stage)

3.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการสร้างเมืองปลอดภัยสำหรับพื้นที่อื่น

ธรรมาภิบาลเมืองปลอดภัย (Safe City Governance) จะบรรลุผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากองค์ประกอบได้แก่ 1) การสร้างกฎ/ระเบียบ (Regulation), 2) การบังคับใช้กฎหมายและกำกับดูแล (Enforcement), 3) การสร้างปฏิสัมพันธ์ (Engagement), 4) การสร้างความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Resilience) และ 5) การสร้างโอกาสสำหรับทุกคน (Inclusion) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ควบคู่กับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมความปลอดภัย และสามารถนำไปใช้ในระดับทั่วประเทศไม่จำกัดแค่เพียงวิธีการคิดเพื่อพื้นที่ใดโดยเฉพาะ และควรคำนึงถึงตัวแสดงที่หลากหลาย เน้นย้ำความทั่วถึงและยั่งยืน บูรณาการวิธีการที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงซึ่งท้ายที่สุดจะก่อให้เกิดสังคมที่ปลอดภัย

และสมานฉันท์ มากกว่ากระบวนการแบบการบริหารจัดการความปลอดภัย (Management of Safety) ที่รับนโยบายมาจากรัฐฝ่ายเดียว การให้บทบาทและพื้นที่กับพลเมืองในการแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็นและความรับผิดชอบตัดสินใจร่วมกัน จะช่วยผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมการยอมรับฟังความแตกต่าง เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ได้ ซึ่งการบังคับใช้กฎ ไม่เพียงพอในการนำผู้คนมาเปิดใจเข้าหากัน และสร้างความรู้สึกร่วมกัน การถูกเลือกปฏิบัติอาจนำไปสู่ความกลัวและความรู้สึกไม่ปลอดภัย แม้ว่าในเมืองจะถูกพัฒนารายล้อมด้วยอุปกรณ์ทันสมัยหรือความปลอดภัยทางกายภาพเพียงใดจะกลักรับกลายเป็นวงล้อมความปลอดภัย (Security Bubble) ในพื้นที่หนึ่งในเมืองที่พร้อมพัฒนากำแพงเหล็กขวางกั้นและยกสูงหนีออกจากความไม่ปลอดภัย โดยจุดพื้นที่ปลอดภัยเฉพาะตัวเหล่านี้ ที่ถูกป้องกันสูงเกินไป จะกลายเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนพัฒนาเมืองแบบองค์รวมในการสร้างขีดความสามารถของเมืองขั้นสุด และอาจก่อให้เกิดเบี่ยงเบนอาชญากรรม (Crime Dislocation/ Displacement) ไปสู่พื้นที่อื่นของเมืองที่ยังไม่ได้รับการติดตั้งอุปกรณ์และปรับปรุงด้านเทคโนโลยีความปลอดภัย ฉะนั้น การลงทุนพัฒนาเมืองปลอดภัย ที่มุ่งเน้นการขายและติดตั้งอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยอย่างเดียว จำเป็นต้องถูกทบทวนและพิจารณาความจำเป็นให้สอดคล้องกับเงื่อนไขพื้นที่และความต้องการของคนในพื้นที่ และหลีกเลี่ยงการเกิดความเหลื่อมล้ำด้านความปลอดภัย หรือภาวะความปลอดภัยแบบไม่ทั่วถึง และความเฉื่อยของประชาชนที่ถูกสกัดกั้นจากการมีส่วนร่วมกำหนดชะตาเมือง

References

- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies: Cornell University, 1981.
- Cornish, Derek B. and Clarke, Ronald V. "Theory for Practice in Situational Crime Prevention," *Crime Prevention Studies* 16, (2003): 111-124.
- Digital Economy Promotion Agency (DEPA). "Smart City Handbook," Online Archive. Last modified 2020. Accessed August 20, 2024. https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/Smartcity%20Handbook_Thai%20Version_Book.pdf [In Thai]
- Pratt, Travis C., Jacinta M. Gau, and Travis W. Franklin. *Key Ideas in Criminology and Criminal Justice*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2011.
- The Economist Intelligence Unit (EIU). "Safe Cities Index 2021," Safe Cities Archives. Last modified 2021. Accessed August 2, 2024. <https://www.safecities.economist.com/safe-cities-index-2021/>
- UN-Habitat. "UN-Habitat Annual Report 2024," UN-Habitat Online Archives. Last modified 2025. Accessed April 12, 2025. https://www.unhabitat.org/sites/default/files/2025/05/annual_report_2025_final.pdf

Administrative Legality of Technical Specifications in Thai Government Procurement Doctrinal Analysis and Judicial Oversight

Karun Chaivanich¹

Department of Ordnance Engineering, the Academic Division,

Chulachomklao Royal Military Academy

99 Phrommani, Muang, Nakhon Nayok, Thailand 26001

Email: Karun.ch@crma.ac.th

Received: June 24, 2025 **Revised:** October 13, 2025 **Accepted:** October 17, 2025

Abstract

This study examines the legality of determining technical specifications in government procurement under Thai administrative law. The drafting of Terms of Reference (TOR) constitutes a critical exercise of administrative discretion that must comply with the principles of legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness (Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996) Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017)). Using a doctrinal legal research approach, the analysis draws on statutory provisions, judicial precedents of the Administrative Court, and comparative international frameworks.

The findings reveal recurring challenges in procurement practices, including unlawful brand specific references, disproportionate restrictions, and lack of transparent justification, which have been consistently annulled by the Administrative Court (Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999)). Lawful specifications, by contrast, were supported by demonstrable technical necessity, adherence to international standards, or operational imperatives. Judicial oversight thus plays a decisive role in safeguarding fairness, promoting competition, and ensuring accountability.

¹ Associate Professor, Lecturer.

By situating Thai procurement practices within international standards such as the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and World Bank procurement guidelines (2020), this research contributes to comparative discourse on administrative justice. It underscores the importance of aligning domestic procurement systems with global frameworks to enhance transparency, efficiency, and public trust.

Keyword: International Procurement Standards; Administrative Law; Public Procurement; Judicial Oversight

1. Introduction

1.1 Background and Significance of the Problem

Public procurement is one of the most significant mechanisms through which states allocate resources and deliver essential services.² In Thailand, the procurement system is primarily governed by the Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017), supplemented by related regulations and administrative guidelines.³ These instruments are designed to ensure that the expenditure of public funds is conducted efficiently, transparently, and in accordance with the principles of administrative law and good governance (Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996)). Procurement is therefore not merely a technical or financial process but a form of administrative action that directly implicates constitutional rights, market competition, and public trust.⁴

A central component of procurement procedures is the drafting of tender documents, particularly the Terms of Reference (TOR), which specify the technical characteristics of goods or services to be acquired.⁵ The determination of such specifications is intended to guarantee that the state obtains products or services of appropriate quality, aligned with policy

² Oindrila Kundu et al., “Impacts of Policy-Driven Public Procurement: A Methodological Review,” *Science and Public Policy* 52, no. 1 (2025): 50.

³ Saranphat Chinsongkharm, “Knowledge and Understanding about Government Procurement and Supplies Management Act B.E. 2560 and Efficiency of Supplies Management of Staff: A Case Study of the Division of Building and Ground of Mahasarakham University,” *Journal of Organizational Innovation & Culture* 14, no. 1 (June 2023): 36.

⁴ Kitivichaya Watcharothai, “The Studies for Guideline Protection of Public Procurement Corruption in Thailand,” *International Journal of Crime, Law and Social Issues* 5, no. 1 (January-June 2018): 155.

⁵ T. Dolla, S. Venkatachalam, and V. S. Kumar Delhi, “Institutional Shaping of CDE Implementation in BIM-Enabled AEC Projects,” *Journal of Information Technology in Construction* 29, (October 2024): 834.

objectives and operational needs.⁶ However, this process also involves the exercise of administrative discretion, which must be carefully constrained by legal principles to prevent abuse of power, discrimination, or distortion of market competition (Supreme Administrative Court rulings on unlawful TORs). Complaints and litigation arising from TOR drafting in Thailand reveal recurring concerns about unlawful or disproportionate specifications, including brand specific requirements and vague technical conditions, which restrict competition and undermine fairness.

Scholarly literature consistently highlights the relevance of legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness in procurement decision making.⁷ Thai commentators emphasize that procurement decisions constitute administrative actions subject to judicial review, requiring clear statutory authority and adherence to procedural safeguards (Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017)). Analyses of Administrative Court case law reveal that the Court applies structured tests of necessity, appropriateness, and balance when reviewing contested specifications.⁸ Internationally, similar jurisprudence can be found in decisions of the European Court of Justice, which has invalidated procurement conditions deemed discriminatory or disproportionate (ECJ Case C 513/99, *Concordia Bus Finland*).⁹ Comparative studies in European Union law and UNCITRAL guidelines likewise stress that procurement specifications must be justified by objective necessity and must not unduly restrict competition (UNCITRAL, 2011).¹⁰

Beyond judicial oversight, procurement reform literature situates the Thai framework within broader governance agendas aimed at enhancing transparency and efficiency.¹¹ OECD reports and World Bank studies highlight the importance of aligning domestic procurement systems with international standards to foster accountability and sustainable development

⁶ D. Al Ahmari and S. K. Brika, "Public Procurement Outcomes: Aligning Process, Policy, and Impact," *Journal of Posthumanism* 5, no. 2 (April 2025): 3.

⁷ Albert Sanchez-Graells, "The Procurement Act 2023's Kaleidoscopic View of the Public Interest," *Legal Studies* 45, no. 2 (June 2025): 171.

⁸ Yukonthorn Techawanakorn, "The Control of Usage of Discretionary Power by Administrative Court of Thailand," *Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development (JMARD)* 5, no. 4 (October-December 2023): 6.

⁹ Peter Nemec and Marek Kubak, "Evaluating the Value for Money in Procurement for EU-Funded Projects: The Perspectives of Slovak Regional and Local Authorities," *Humanities and Social Sciences Communications* 11, no. 1 (2024): 3.

¹⁰ Willem A. Janssen, *Public Procurement Law in the European Union in Public Procurement: Theory, Practices and Tools*, ed. by Jolien Grandia and Leentje Volker (Cham: Springer International Publishing, 2023), 44.

¹¹ Thanawat Saelawong et al., "Transparency and Budget Savings in Public Procurement: Evidence from Thailand's Infrastructure Transparency Initiative (CoST)," *Journal of Financial Crime* 31, no. 6 (December 2023): 1407.

(OECD, Government at a Glance, 2023; World Bank, Benchmarking Public Procurement, 2020). Scholars also identify recurring risks in specification drafting, including disproportionate burdens on suppliers and insufficient justification, and argue that capacity building, standardized guidelines, and stakeholder participation are critical to mitigating such risks.

Against this backdrop, the present study investigates the legality of technical specifications in government procurement under Thai administrative law. Specifically, it asks: How do Thai statutes and Administrative Court jurisprudence define the boundaries of lawful discretion in drafting technical specifications, and how do these practices align with international procurement standards? By analyzing statutory provisions, judicial precedents, and doctrinal principles, the research clarifies the boundaries of lawful administrative discretion in procurement and highlights the implications of unlawful practices for governance, competition, and public accountability. Furthermore, by situating Thai practice within broader international standards such as the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and World Bank procurement guidelines (2020), the study contributes to comparative discourse on procurement law and administrative justice, thereby enhancing its relevance to both domestic and global audiences.¹²

Although previous studies have extensively examined public procurement from the perspectives of governance, transparency, anti-corruption, procurement efficiency, and policy implementation, most have focused on administrative management or public policy rather than the doctrinal limits of administrative discretion in determining technical specifications within procurement procedures. Existing Thai studies generally explain the Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017) and procurement practices but provide limited systematic analysis of how the Administrative Court evaluates the legality of Terms of Reference (TOR) through the principles of legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness. Likewise, international scholarship has primarily emphasized procurement governance, competition policy, and regulatory reforms under frameworks such as the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and World Bank procurement guidelines (2020), while comparatively little attention has been devoted to judicial control over administrative discretion in drafting technical specifications. Accordingly, this study addresses this doctrinal gap by integrating statutory interpretation, Administrative Court jurisprudence, and comparative international standards to clarify the legal boundaries governing technical specifications in Thai

¹² Karem Sayed Aboelazm et al., “Improving Public Sector Procurement Methods in International Practices: A Comparative Study,” *Journal of Lifestyle and SDG’s Review* 5, no. 2 (December 2025): 6-18.

government procurement. In doing so, it contributes to administrative law scholarship by providing a structured legal framework for assessing the legality of procurement specifications and strengthening consistency between domestic administrative practice and internationally recognized procurement principles.

1.2 Research objectives

1.2.1 To clarify the legal boundaries governing technical specifications in Thai government procurement and contribute to administrative law scholarship.

1.2.2 To promote consistent interpretation and application of procurement and administrative laws in reviewing the legality of Terms of Reference (TOR).

1.2.3 To provide practical guidance for preparing lawful technical specifications that foster fair competition, transparency, and public accountability.

1.3 Scope of the Research

1.3.1 Content Scope: The study examines the legality of technical specifications in Thai government procurement and the exercise of administrative discretion in drafting Terms of Reference (TOR).

1.3.2 Data Scope: The analysis is based on the Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017), the Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996), the Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999), together with relevant Administrative Court decisions issued between 2017 and 2025.

1.3.3 Analytical Scope: The study employs doctrinal legal analysis and comparative assessment with the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and the World Bank Procurement Regulations (2020).

1.4 Methodology

This study employed a doctrinal legal research approach, focusing on the systematic analysis of statutory provisions, administrative regulations, and judicial precedents relevant to the determination of technical specifications in government procurement. Doctrinal analysis was selected because procurement decisions in Thailand are primarily governed by administrative law, requiring close examination of legal texts and case law to clarify the boundaries of lawful discretion (Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017); Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996); Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999)).

1.4.1 Research Design

The study was conducted as a qualitative, interpretive analysis of legal materials. The objective was to identify the principles governing administrative discretion in procurement and to evaluate how these principles have been applied by the Administrative Court in practice. The analysis was guided by five core administrative law principles: legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness.¹⁰

1.4.2 Case Selection Criteria

Judicial decisions were selected from the Thai Administrative Court database, focusing on disputes involving the legality of Terms of Reference (TOR) between 2017 and 2025. Cases were included if they directly addressed technical specifications in procurement documents. Decisions were categorized as lawful or unlawful based on whether the Court upheld or annulled the contested specifications.

1.4.3 Primary Legal Materials

The primary legal materials for this study consist of both statutory provisions and judicial decisions. The statutory framework includes the Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017), the Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996), and the Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999).¹³ Complementing these statutes are selected rulings of the Administrative Court and the Supreme Administrative Court, which specifically address the legality of technical specifications in procurement documents. Together, these sources provide the doctrinal foundation for analyzing how administrative discretion is exercised and reviewed in the context of government procurement.

1.4.4 Secondary Legal Materials

The secondary legal materials consulted in this study include scholarly articles, commentaries, and textbooks addressing administrative law, procurement law, and governance. In addition, reports and guidelines issued by government agencies and international organizations such as those from the OECD, UNCITRAL, and the World Bank were examined to provide comparative perspectives and to situate Thai procurement practices

¹³ Rob van Gestel, “Quality, Methodology, and Politics in Doctrinal Legal Scholarship,” *Law and Method* 2023, no. Jan–Mar (2023): 6–8.

within broader international standards.¹⁴ These sources complement the primary legal materials by offering interpretive insights, policy analyses, and normative frameworks that enrich the doctrinal analysis.

1.4.5 Analytical Framework

Each procurement case and statutory provision was examined against the five administrative law principles of legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness. Specifications considered lawful were those supported by demonstrable necessity, adherence to international standards, or operational efficiency. In contrast, specifications deemed unlawful were characterized by a lack of justification, disproportionate restrictions, or discriminatory effects, as reflected in Administrative Court precedents.⁸ This framework provided a structured basis for distinguishing between compliant and non compliant procurement practices and for assessing the boundaries of lawful administrative discretion.

1.4.6 Comparative Dimension

While the primary focus was on Thai law, the study also referenced international procurement standards, including the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and World Bank procurement guidelines (2020), to situate findings within a broader global context. This comparative lens allowed evaluation of Thailand's procurement practices against internationally recognized benchmarks.

1.4.7 Validation and Reliability

To ensure reliability, only authoritative sources were included, and judicial decisions were cross checked against statutory provisions. Triangulation was achieved by comparing statutory interpretation, judicial reasoning, and scholarly commentary, thereby strengthening the validity of conclusions. An appendix listing analyzed cases was prepared to enhance transparency and replicability.

1.4.8 Limitations

The reliance on doctrinal analysis means that findings are interpretive rather than empirical. While this approach is appropriate for clarifying legal principles, future research could incorporate quantitative data (e.g., frequency of annulled TORs, litigation outcomes) or

¹⁴ Su Myat Nwal, "Measures to Curb Corruption in Public Procurement of Myanmar and Thailand," *Panya Panithan* 9, no. 2 (July–December 2024): 403.

qualitative insights (e.g., interviews with procurement officials) to enhance empirical depth and novelty. Additionally, interpretive variability among scholars may lead to differences in categorization, which underscores the importance of transparency in case selection and analytical criteria.¹⁵

1.5 Expected Benefits

1.5.1 This study clarifies the legal boundaries governing technical specifications in Thai government procurement and contributes to administrative law scholarship.

1.5.2 The findings support the consistent interpretation and application of procurement and administrative law in reviewing the legality of Terms of Reference (TOR).

1.5.3 The study provides guidance for preparing lawful technical specifications that promote fair competition, transparency, and public accountability.

2. Results

The analysis of administrative legality in the determination of technical specifications within government procurement documents reveals several recurring patterns.

2.1 Prevalence of Legality Concerns

Review of procurement practices indicates frequent instances where technical specifications were defined without sufficient legal or technical justification. In particular, references to specific brands or models were often made without demonstrable necessity, raising concerns of discriminatory practice and unlawful restriction of competition under the Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017).¹⁶

2.2 Judicial Oversight and Standards Applied

Decisions of the Administrative Court consistently emphasize that technical specifications must be grounded in clear statutory authority and adhere to the principles of legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness (Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996)) The Court has applied a structured test of necessity, appropriateness,

¹⁵ Virginia Braun and Victoria Clarke, “Reporting Guidelines for Qualitative Research: A Values-Based Approach,” *Qualitative Research in Psychology* 22, no. 2 (April-June 2025): 430.

¹⁶ Elisabetta Iossa, Claudia Calini, and Andrea Catenazzo, “Multiple Tools to Enhance Competition in Public Procurement,” *European Competition Journal*, (2025): 8.

and balance, thereby establishing a jurisprudential framework for evaluating contested procurement terms (Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999)).⁸

2.3 Patterns of Compliance and Non Compliance

Specifications deemed lawful were typically supported by verifiable technical necessity, compatibility with existing systems, or adherence to international standards such as the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and World Bank procurement guidelines (2020). Conversely, unlawful determinations were characterized by vague or unsupported justifications, excessive restrictions that excluded potential competitors, or disproportionate burdens on suppliers (Supreme Administrative Court rulings on unlawful TORs).¹⁷

2.4 Impact on Procurement Outcomes

Where unlawful specifications were identified, the Court ordered annulment of procurement processes or partial invalidation of tender documents.¹⁸ These rulings not only delayed procurement activities but also imposed accountability on responsible officials, underscoring the administrative consequences of non compliance.

2.5 Implications for Governance

The findings demonstrate that adherence to administrative law principles in drafting Terms of Reference (TOR) is critical for safeguarding fairness, promoting free competition, and ensuring efficient use of public funds. The jurisprudence reinforces the expectation that state agencies must justify technical requirements with transparent, evidence based reasoning to maintain public trust in procurement systems (OECD, Government at a Glance, 2023; World Bank, Benchmarking Public Procurement, 2020).

2.6 Discussion

The findings of this study underscore the pivotal role of administrative law principles in shaping the legality and fairness of government procurement processes. The determination of technical specifications within tender documents is not a purely technical exercise; rather, it represents an exercise of administrative discretion that must be constrained by the principles

¹⁷ Tunde Tatrai, Gyongyi Vorosmarty, and Peter Juhasz, "Intensifying Competition in Public Procurement," *Public Organization Review* 24, no. 1 (March 2024): 245.

¹⁸ Phatcharaphorn Siriwiwolkul, "Procurement Process in Spain: A Study on Procurement Appeals," *Administrative Courts Journal* 24, no. 2 (May–August 2024): 185.

of legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness as articulated in the Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996) and reinforced by the Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017). Failure to adhere to these principles has been shown in Administrative Court jurisprudence to result in annulment of procurement procedures, delays in public service delivery, and accountability measures against responsible officials (Supreme Administrative Court rulings on unlawful TORs).¹⁹

A central theme emerging from the results is the tension between administrative efficiency and market fairness. On one hand, state agencies seek to ensure compatibility, quality, and operational continuity by specifying detailed technical requirements. On the other hand, overly restrictive or unjustified specifications risk undermining free competition, creating monopolistic conditions, and eroding public trust outcomes that the Court has repeatedly identified as contrary to the principles of equality and non discrimination under Thai administrative law (Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999)).²⁰

The comparative analysis of lawful and unlawful procurement practices highlights the importance of evidence based justification. Specifications deemed lawful were consistently supported by demonstrable technical necessity, adherence to international standards, or operational imperatives. In contrast, unlawful practices lacked transparent reasoning, relied on arbitrary brand references, or imposed disproportionate burdens on suppliers, thereby violating the principle of proportionality and the requirement of reasonableness (Administrative Court precedents). This distinction reinforces the need for agencies to document and disclose the rationale behind procurement decisions, enabling judicial review and strengthening public accountability.

From a governance perspective, the results suggest that institutional capacity building is essential. Officials responsible for drafting Terms of Reference (TOR) must be equipped with both technical knowledge and legal awareness to ensure compliance. Training programs, standardized guidelines, and internal review mechanisms could mitigate risks of unlawful specifications and promote consistency across agencies. Moreover, embedding transparency

¹⁹ Erika Bozzay et al, Linking Integrity, *Business Conduct and Public Procurement: New approaches for sustainable supply chains* (Paris: OECD Publishing, 2025), 6-9.

²⁰ Sangeeta Khorana, Santiago Caram, and Nripendra P. Rana, “Measuring Public Procurement Transparency with an Index: Exploring the Role of e-GP Systems and Institutions,” *Government Information Quarterly* 41, no. 3 (September 2024): 26.

and stakeholder participation in procurement processes aligns with the broader principles of good governance and administrative justice (OECD, Government at a Glance, 2023; UNCITRAL Model Law on Public Procurement, 2011; World Bank, Benchmarking Public Procurement, 2020).²¹

Finally, the implications extend beyond the Thai context. The principles applied by the Thai Administrative Court resonate with international procurement standards, such as those articulated by the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and the World Bank procurement guidelines (2020). Aligning domestic practices with these global frameworks not only enhances legal compliance but also fosters international confidence in Thailand's procurement system. This comparative perspective situates the study within a broader discourse on sustainable development, transparency, and equitable public administration.

3. Conclusion and Suggestions

From the examination in Administrative Legality of Technical Specifications in Thai Government Procurement: Doctrinal Analysis and Judicial Oversight, the study synthesizes key conclusions and provides the following recommendations

3.1 Conclusion

This study demonstrates that the determination of technical specifications in government procurement is not merely a procedural requirement but a critical exercise of administrative discretion that must be firmly anchored in the principles of administrative law. Analysis of statutory provisions and judicial precedents confirms that legality, proportionality, equality, transparency, and reasonableness are indispensable safeguards against arbitrary or discriminatory practices in the drafting of tender documents (Public Procurement and Supplies Administration Act B.E. 2560 (2017); Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996)). When these principles are neglected such as through unjustified brand references or disproportionate restrictions the result is unlawful procurement, distortion of market competition, and erosion of public trust (Supreme Administrative Court rulings on unlawful TORs).

The jurisprudence of the Administrative Court highlights the importance of evidence-based justification in procurement decisions. Specifications deemed lawful were consistently supported by demonstrable technical necessity, adherence to international standards, or

²¹ Imelda Suardi et al., "Procurement Governance in Reducing Corruption in the Indonesian Public Sector: A Mixed Method Approach," *Cogent Business & Management* 11, no. 1 (August 2024): 2-3.

operational imperatives. Conversely, unlawful practices lacked transparent reasoning and imposed undue burdens on suppliers, leading to annulment of procurement processes and accountability measures against officials (Act Establishing Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999)). These findings underscore the dual role of procurement law: ensuring efficiency in public administration while safeguarding constitutional rights and economic freedoms.

From a governance perspective, the study emphasizes the need for institutional capacity building. State agencies must strengthen the legal and technical competence of officials responsible for drafting Terms of Reference (TOR), supported by standardized guidelines, training programs, and internal review mechanisms. Such measures would reduce risks of unlawful specifications and promote consistency across agencies. Furthermore, embedding transparency and stakeholder participation in procurement processes aligns with broader principles of good governance and administrative justice (OECD, Government at a Glance, 2023; World Bank, Benchmarking Public Procurement, 2020).

Finally, the implications extend beyond the Thai context. The principles applied domestically resonate with international procurement standards, such as those articulated by the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and the World Bank procurement guidelines (2020). Aligning national practices with these global frameworks may enhance compliance and accountability while fostering international confidence in Thailand's procurement system. By situating procurement within the broader framework of administrative justice and governance, this study contributes to comparative discourse on sustainable, transparent, and equitable public administration.

However This research contributes by clarifying the boundaries of lawful administrative discretion in procurement and situating Thai practice within international standards. Future studies could extend this work by incorporating empirical data comparative case studies across ASEAN and OECD jurisdictions and policy innovation frameworks such as digital procurement oversight or sustainability driven specifications. Such extensions would deepen understanding of procurement legality and strengthen the global relevance of Thai administrative law.

3.2 Suggestions

3.2.1 Strengthen institutional capacity for drafting Terms of Reference (TOR)
Government agencies should provide continuous training and standardized guidelines to officials responsible for procurement, ensuring that technical specifications are justified, transparent, and consistent with administrative law principles.

3.2.2 Align domestic procurement practices with international standards: Thailand should integrate benchmarks from frameworks such as the UNCITRAL Model Law on Public Procurement (2011) and World Bank procurement guidelines (2020) to enhance transparency, promote fair competition, and build international confidence in its procurement system.

References

- Aboelazm, Karem Sayed, Fady Tawakol, Emad Ibrahim and Hanadi Sharif. “Improving Public Sector Procurement Methods in International Practices: A Comparative Study.” *Journal of Lifestyle and SDG’s Review* 5, no. 2 (December 2025): 1-41.
- Al Ahmari, D., and S. K. Brika. “Public Procurement Outcomes: Aligning Process, Policy, and Impact.” *Journal of Posthumanism* 5, no. 2 (2025): 3.
- Bozzay, Erika, Lena Diesing, Kenza Khachani and Laura Volker. *Linking Integrity, Business Conduct and Public Procurement, OECD Working Papers on International Investment*. Paris: OECD Publishing, 2025.
- Braun, Virginia, and Victoria Clarke. “Reporting Guidelines for Qualitative Research: A Values-Based Approach.” *Qualitative Research in Psychology* 22, no. 2 (April-June 2025): 399–438.
- Chinsongkharm, Saranphat. “Knowledge and Understanding about Government Procurement and Supplies Management Act B.E. 2560 and Efficiency of Supplies Management of Staff: A Case Study of the Division of Building and Ground of Mahasarakham University.” *Journal of Organizational Innovation & Culture* 14, no. 1 (June 2023): 35-48. [In Thai]
- Dolla, T., S. Venkatachalam, and V. S. Kumar Delhi. “Institutional Shaping of CDE Implementation in BIM-Enabled AEC Projects.” *Journal of Information Technology in Construction* 29, (2024): 834–855.
- Gestel, Rob van. “Quality, Methodology, and Politics in Doctrinal Legal Scholarship.” *Law and Method* 2023, no. Jan–Mar (2023): 1–24.
- Janssen, Willem A. *Public Procurement Law in the European Union*. In *Public Procurement: Theory, Practices and Tools*. edited by Jolien Grandia and Leentje Volker. Cham: Springer International Publishing, 2023.

-
- Khorana, Sangeeta, Santiago Caram and Nripendra P. Rana. “Measuring Public Procurement Transparency with an Index: Exploring the Role of e-GP Systems and Institutions.” *Government Information Quarterly* 41, no. 3 (September 2024): 1-26.
- Kundu, Oindrila, et al. “Impacts of Policy-Driven Public Procurement: A Methodological Review.” *Science and Public Policy* 52, no. 1 (2025): 50-65.
- Lossa, Elisabetta. Claudia Calini, and Andrea Catenazzo, “Multiple Tools to Enhance Competition in Public Procurement.” *European Competition Journal*, (2025): 1–30.
- Nemec, Peter, and Marek Kubak. “Evaluating the Value for Money in Procurement for EU-Funded Projects: The Perspectives of Slovak Regional and Local Authorities.” *Humanities and Social Sciences Communications* 11, no. 1 (2024): 1–11.
- Nwal, Su Myat. “Measures to Curb Corruption in Public Procurement of Myanmar and Thailand.” *Panya Panithan Journal* 9, no. 2 (July–December 2024): 403-414.
- Saelawong, Thanawat, et al. “Transparency and Budget Savings in Public Procurement: Evidence from Thailand’s Infrastructure Transparency Initiative (CoST).” *Journal of Financial Crime* 31, no. 6 (2024): 1407–1422.
- Sanchez-Graells, Albert. “The Procurement Act 2023’s Kaleidoscopic View of the Public Interest.” *Legal Studies* 45, no. 2 (June 2025): 171-188.
- Siriwimolkul, Phatcharaphorn. “Procurement Process in Spain: A Study on Procurement Appeals.” *Journal of Administrative Court* 24, no. 2 (May-August 2024): 176-202. [In Thai]
- Suardi, Imelda, Hilda Rossieta, Chaerul Djakman and Vera Diyanty. “Procurement Governance in Reducing Corruption in the Indonesian Public Sector: A Mixed Method Approach.” *Cogent Business & Management* 11, no. 1 (August 2024): 1-26.
- Tunde Tatrai, Gyongyi Vorosmarty, and Peter Juhasz. “Intensifying Competition in Public Procurement.” *Public Organization Review* 24, no. 1 (March 2024): 237-257.
- Techawanakorn, Yukonthorn. “The Control of Usage of Discretionary Power by Administrative Court of Thailand.” *Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development* 5, no. 4 (October-December 2023): 1-23. [In Thai]
- Watcharothai, Kitivichaya. “The Studies for Guideline Protection of Public Procurement Corruption in Thailand.” *International Journal of Crime, Law and Social Issues* 5, no. 1 (January-June 2018). 153-163.

ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
Public Fear of Mass Shooting Incidents in the Bangkok Metropolitan Area

จุฑามาศ ประทีปพรศักดิ์¹

บริษัท ซีพี แอ็กซ์ตรา จำกัด (มหาชน)

1468 ถนนพัฒนาการ แขวงพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: 6680012224@student.chula.ac.th

Juthamas Prateepornsak²

CP Aextra Public Company Limited

1468 Phatthanakan Road, Phatthanakan, Suan Luang, Bangkok, Thailand

Email: 6680012224@student.chula.ac.th

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: unisa@yahoo.com

Unisa Lerdtomornsakul⁴

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: unisa@yahoo.com

Received: July 28, 2025 Revised: November 17, 2025 Accepted: November 21, 2025

¹ นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ข่าวสาร และทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจที่มีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงเพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการป้องกันและลดความวิตกกังวลของประชาชนต่อภัยอาชญากรรมรุนแรงในพื้นที่สาธารณะ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมกลุ่มนิสิตนักศึกษา ผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้า และผู้ใช้พื้นที่สาธารณะทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่า t และการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความหวาดกลัวระหว่างกลุ่ม รวมถึงการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายเพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศและอายุ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความหวาดกลัว โดยกลุ่มเพศหญิงและผู้มีอายุสูงมีระดับความหวาดกลัวมากกว่า ขณะเดียวกันการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงจากสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ส่งผลให้ระดับความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความหวาดกลัว หมายความว่าผู้ที่เชื่อมั่นในความสามารถของตำรวจจะมีความกลัวน้อยกว่า ผลการศึกษาโดยรวมชี้ให้เห็นว่าความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงไม่เพียงเป็นปฏิกิริยาทางจิตวิทยาต่ออาชญากรรมเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความรู้สึกไม่มั่นคงในสังคมสมัยใหม่ งานวิจัยนี้เสนอให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ เช่น การเพิ่มระบบกล้องวงจรปิด การตรวจตราเชิงรุก และการจัดการสื่อสารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดผลกระทบทางจิตใจของประชาชนในระยะยาว

คำสำคัญ: ความหวาดกลัวต่ออาชญากรรม; เหตุการณ์กราดยิง; การรับรู้ข่าวสาร; ทัศนคติต่อตำรวจ; กรุงเทพมหานคร

Abstract

The research titled “Public Fear of Mass Shooting Incidents in the Bangkok Metropolitan Area” aims to examine how personal factors, media exposure, and attitudes toward police performance influence the level of fear among Bangkok residents concerning mass shooting incidents. It also seeks to propose policy-oriented recommendations to mitigate public anxiety and enhance safety in urban public spaces. This study employed quantitative research design, collecting data from 396 respondents in Pathumwan District, Bangkok, including university students, shopping mall visitors, and public space users groups considered at potential risk of exposure to such events. Data were gathered through a validated questionnaire and analyzed

using descriptive and inferential statistics, including t-tests, ANOVA, and simple regression analysis. The findings reveal that personal factors such as gender and age significantly affect fear levels, with females and older participants showing higher degrees of fear. Exposure to mass shooting news via traditional and online media notably increased anxiety levels, while a positive attitude toward police efficiency correlated negatively with fear, indicating that trust in law enforcement reduces perceived insecurity. Overall, the study highlights that fear of mass shootings is not merely a psychological reaction but also a social indicator of urban insecurity. The study recommends the implementation of integrated safety measures such as enhanced surveillance systems, proactive policing, and effective risk communication strategies to strengthen public confidence and alleviate psychological distress in the long term.

Keywords: Fear of Crime; Mass Shooting; Media Exposure; Attitude toward Police; Bangkok

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาปรากฏการณ์เหตุการณ์กราดยิง (Mass Shooting) ได้กลายเป็นหนึ่งในปัญหาความรุนแรงที่สร้างแรงสั่นสะเทือนต่อสังคมทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง แม้ประเทศไทยจะเคยเชื่อว่าเหตุการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องไกลตัวและมักเกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีสถิติการก่อเหตุกราดยิงมากกว่า 600 ครั้งต่อปี⁵ แต่ในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา เหตุการณ์ในประเทศไทยกลับเพิ่มขึ้นอย่างน่ากังวลและส่งผลกระทบต่อทั้งทางกายและทางจิตใจในวงกว้าง โดยเหตุการณ์สำคัญที่สร้างความตระหนักในสังคมไทย ได้แก่ เหตุกราดยิงที่จังหวัดลพบุรี ปี พ.ศ. 2563 ซึ่งผู้ก่อเหตุใช้อาวุธปืนระหว่างการปล้นร้านทองจนมีผู้เสียชีวิต 3 ราย⁶ และเหตุกราดยิงครั้งใหญ่ที่จังหวัดนครราชสีมาในปีเดียวกัน ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 30 รายและบาดเจ็บกว่า 50 ราย⁷ เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นอาชญากรรมรุนแรงที่ไม่เพียงสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน แต่ยังทำลายความรู้สึกปลอดภัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ เหตุการณ์กราดยิงในจังหวัดอุบลราชธานีและหนองบัวลำภู เมื่อปี พ.ศ. 2565 ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงด้วยอาวุธในประเทศไทยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในพื้นที่เฉพาะ แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง โดยเฉพาะเหตุสุดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

⁵ BBC News, “How many US mass shootings have there been in 2024?,” last modified 2024, accessed May 21, 2025, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-41488081/>

⁶ ไทย พีบีเอส, “บุกเดี่ยวชิงทอง กลางห้างดังลพบุรี เสียชีวิต 3 บาดเจ็บ 4 คน,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2563, สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, <https://www.thaipbs.or.th/news/content/287830/>

⁷ ไทย พีบีเอส ดิจิทัล มีเดีย, “4 ปี เหตุการณ์กราดยิงโคราช กักการถอบทเรียน จนอยากถอดใจ?,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2567, สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, <https://www.thaipbs.or.th/now/content/787/>

ที่มีผู้เสียชีวิตถึง 37 ราย⁸ เหตุการณ์เหล่านี้ได้เปลี่ยนทัศนคติของสังคมต่อความปลอดภัยสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญ กระทั่งในปี พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของประเทศก็ต้องเผชิญกับเหตุการณ์กราดยิงในห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน โดยผู้ก่อเหตุเป็นเยาวชนอายุ 14 ปี ใช้อาวุธปืนดัดแปลงยิงภายในห้างกลางเมือง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 3 รายและบาดเจ็บหลายคน⁹ เหตุการณ์นี้สร้างความหวาดกลัวอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และทำให้สังคมตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพของมาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ ปรากฏการณ์เหล่านี้มิได้สะท้อนเพียงความล้มเหลวของการควบคุมอาวุธหรือการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึง ผลกระทบเชิงจิตวิทยาและสังคม ที่ลึกซึ้งต่อประชาชน ผู้คนจำนวนมากเกิดภาวะ “ความหวาดกลัวต่ออาชญากรรม (Fear of Crime)” ลดการออกจากบ้าน หลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด และรู้สึกไม่ปลอดภัยแม้อยู่ในสถานที่ที่เคยเชื่อว่าเป็นที่ปลอดภัย เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน หรือระบบขนส่งมวลชน ความหวาดกลัวนี้จึงกลายเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความมั่นคงทางสังคมในเมืองใหญ่

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาใดในประเทศไทยที่ศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์กราดยิงต่อระดับความกลัวของประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงและเป็นพื้นที่เป้าหมายของเหตุการณ์ลักษณะนี้ในอดีต การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกทางจิตวิทยา สังคม และการรับรู้ความเสี่ยงของประชาชน รวมถึงแนวทางที่รัฐสามารถใช้ในการฟื้นฟูความรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมเมืองที่มั่นคงทางสังคมและจิตใจมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป “เหตุการณ์กราดยิง” มิใช่เพียงอาชญากรรมรุนแรงที่สร้างความสูญเสียเฉียบพลัน หากแต่เป็น ภัยทางสังคมที่บั่นทอนความเชื่อมั่นในโครงสร้างความปลอดภัยของเมืองหลวง และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง การทำความเข้าใจระดับความหวาดกลัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนี้ จึงเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนานโยบายด้านความปลอดภัยสาธารณะและสุขภาพจิตของประชาชนไทยในสังคมยุคใหม่

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และอายุ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกันหรือไม่

1.2.2 เพื่อศึกษาผลของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงที่มีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2.3 เพื่อศึกษาผลของทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจที่มีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการวางแผนป้องกันและรับมือเหตุการณ์กราดยิงในอนาคต สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

⁸ ปิยิชี นิวิธ ไทย, “กราดยิงหนองบัวลำภู: อดีตตำรวจกราดยิงศูนย์เด็กเล็ก สังหาร 36 ชีวิต ตำรวจชี้ แรงจูงใจมาจากเครียดสะสมและทะเลาะภรรยา,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2565, สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, <https://www.bbc.com/thai/thailand-63155949/>

⁹ วชิรณันท์ ทองเทพ, “นักอาชญาวิทยาวิเคราะห์ เกมสร้างพฤติกรรมรุนแรงให้วัยรุ่นได้จริงหรือไม่,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2566, สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, <https://www.bbc.com/thai/articles/cz9r70w63q3o/>

1.3 สมมติฐาน

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และอายุ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่แตกต่างกัน

1.3.2 ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงมีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.3.3 ปัจจัยทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจมีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาประชาชนในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางเศรษฐกิจและสังคม มีประชากรหลากหลายและเป็นสถานที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์กราดยิงจริง ขอบเขตของเนื้อหาแบ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศและอายุ) การรับรู้ข่าวสาร และทัศนคติต่อประสิทธิภาพของตำรวจกับตัวแปรตาม คือระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิง กลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ 1) นิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัย, 2) ผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้า และ 3) ผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ ตลาด และสถานีรถไฟฟ้า เพื่อสะท้อนมุมมองของคนเมืองที่มีการใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง

1.5 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน ซึ่งอาศัยอยู่หรือใช้ชีวิตในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามหลักการของยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อน 5% แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นทางสถิติ การเก็บข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนเมษายนถึงสิงหาคม พ.ศ. 2568 จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่า t การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทราบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และอายุ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกันหรือไม่

1.6.2 ทราบว่าผลของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงที่มีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.6.3 ทราบว่าผลของทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจที่มีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.6.4 สามารถเสนอแนวทางในการวางแผนป้องกันและรับมือเหตุการณ์กราดยิงในอนาคต สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาเรื่อง ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ	ชาย	170	36.7
	หญิง	293	63.3
อายุ	18 – 30 ปี	288	62.2
	31 – 40 ปี	100	21.6
	41 – 50 ปี	34	7.3
	50 ปีขึ้นไป	41	8.9
สถานภาพส่วนบุคคล	นิสิต/นักศึกษาในมหาวิทยาลัย	133	19.2
	ผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้า	251	36.3
	ผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ	308	44.5

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 และเพศชาย จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 ตามลำดับ

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 18 – 30 ปี จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 รองลงมาเรียงตามลำดับ ได้แก่ ตั้งแต่อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 อายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 และอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

2.2 ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิง

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.667 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงความเสี่ยงจากเหตุการณ์กราดยิง แต่ยังคงดำรงชีวิตในพื้นที่สาธารณะได้ตามปกติ เพียงแต่มีความวิตกกังวลบางส่วนเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานที่ที่มีผู้คนหนาแน่น เช่น ห้างสรรพสินค้า มหาวิทยาลัย และระบบขนส่งมวลชน ทั้งนี้ การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการรายงานข่าวกราดยิงอย่างต่อเนื่อง อาจมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความกลัวเชิงรับรู้ (Perceived Fear) ในหมู่ประชาชนแม้จะไม่ได้เผชิญเหตุโดยตรง

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ผลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime Theory) ของเคนเนท เฟอร์ราโร (Kenneth Ferraro)¹⁰ และมาร์ก วอร์ (Mark Warr)¹¹ ซึ่งชี้ว่าความกลัวอาชญากรรมเป็นปฏิกิริยาทางจิตวิทยาที่เกิดจากการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) ไม่ใช่เพียงผลจากการประสบเหตุโดยตรง อีกทั้งยังสนับสนุนข้อเสนอของพอล สโลวิก (Paul Slovic)¹² ภายใต้ทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยง (Risk Perception Theory) กล่าวคือ การรับรู้ข่าวสารที่เน้นอารมณ์และความรุนแรงสามารถทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัยเกินกว่าความเป็นจริงได้ ดังนั้น ค่าความหวาดกลัวในระดับปานกลางนี้สะท้อนถึงความเปราะบางทางจิตใจของประชาชนในเมืองใหญ่ ซึ่งอยู่ภายใต้แรงกดดันจากทั้งสภาพแวดล้อมและข้อมูลข่าวสารที่รุนแรง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบรักษาความปลอดภัยของรัฐ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างมีความรับผิดชอบ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยลดระดับความหวาดกลัวและฟื้นฟูความรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพมหานครได้ในระยะยาว

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาเรื่องความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

2.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และอายุ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเพศพบว่า เพศที่ต่างกันมีระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยความหวาดกลัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.685) ขณะที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอย่างชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.635

ผลการทดสอบได้ค่า t เท่ากับ -4.459 และค่า Sig. (2-tailed) < 0.001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่า เพศหญิงมีระดับความหวาดกลัวสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับสมมติฐานทางเลือก (H1) ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาใน Gender Socialization Theory ของ Warr¹³ ซึ่งชี้ว่าเพศหญิงมักมีระดับความเปราะบางเชิงรับรู้ (Perceived Vulnerability) สูงกว่าเพศชาย เนื่องจากการได้รับการปลูกฝังให้ระมัดระวังภัยและความวิตก

¹⁰ Kenneth Ferraro, *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*, (Albany, NY: State University of New York Press, 1995), 23.

¹¹ Mark Warr, *Fear of Crime in the United States: A Conceptual and Empirical Review* (Chicago: University of Chicago Press, 2000), 453.

¹² Paul Slovic, "Perception of Risk," *Science* 236, no. 4799 (1987): 280-285.

¹³ Mark Warr, *Fear of Crime in the United States: A Conceptual and Empirical Review*, 457.

กังวลต่อสถานการณ์อันตรายมากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีกรอบแนวคิดในการศึกษาความกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime Framework) ของเคนเนท เฟอร์ราโร (Kenneth Ferraro)¹⁴ ที่ระบุว่าความกลัวอาชญากรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์โดยตรง แต่เกิดจากการรับรู้ภัยคุกคามที่สัมพันธ์กับเพศและสภาพแวดล้อมทางสังคม ในบริบทของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเหตุการณ์อาชญากรรมและการใช้สื่อรายงานข่าวรุนแรงอยู่บ่อยครั้ง เพศหญิงจึงมักแสดงพฤติกรรมระมัดระวังและหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยงมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ฟิสเซอร์ (Visser), สโคลเตอ (Scholte) และ สเคเปิร์ส (Scheepers) ที่พบว่าผู้หญิงในเมืองใหญ่มีระดับความกลัวสูงกว่าเพศชาย¹⁵ ขณะที่ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอายุ ด้วย One-Way ANOVA พบว่า ช่วงอายุที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 0.047$, $Sig. = 0.986$)

โดยกลุ่มอายุ 41-50 ปี มีค่าเฉลี่ยความหวาดกลัวสูงสุดคือ 3.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 0.746 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 18-30 ปี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.670) ขณะที่กลุ่มอายุที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 50 ปี ขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.734 อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าว ไม่สามารถสรุปได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์นี้จึงไม่ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H1) และ ยอมรับสมมติฐานหลัก (H0) ว่าช่วงอายุไม่ส่งผลต่อระดับความหวาดกลัวอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าในสังคมเมืองปัจจุบัน ประชาชนทุกกลุ่มอายุได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้ระดับความกลัวไม่แตกต่างกันมากนัก ผลนี้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎี ภายใต้ทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยง (Risk Perception Theory)¹⁶ ที่เสนอว่าผู้สูงอายุมีแนวโน้มประเมินความเสี่ยงสูงกว่ากลุ่มอายุน้อย แต่สอดคล้องกับแนวคิดของ Warr (2000) ที่มองว่าความกลัวอาชญากรรมในสังคมสมัยใหม่ไม่ได้เกิดจากปัจจัยชีวภาพหรืออายุ หากแต่เป็นผลของการรับรู้ร่วมทางสังคมที่เกิดจากการเสพข่าวสารในสื่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง¹⁷

2.3.2 ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงมีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา “การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิง” ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ที่ 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.640 (ระดับมาก) ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนเสพและติดตามข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงในระดับสูง เช่น เห็นด้วยว่าการรายงานข่าวมีผลต่อการรับมือ และมีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่หรือกิจกรรมประจำวัน

¹⁴ Kenneth Ferraro, *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*, 38.

¹⁵ Mark Visser, Marianne Scholte, and Peer Scheepers, “Fear of Crime and Vulnerability among Women and Men: A Cross-National Perspective,” *European Sociological Review* 29, no. 3 (2013): 642–654.

¹⁶ Paul Slovic, “Perception of Risk,” *Science* 236, no. 4799 (1987): 280–285.

¹⁷ Mark Warr, *Fear of Crime in the United States: A Conceptual and Empirical Review*, 487–489.

ผลการทดสอบสมมุติฐานด้วยการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) เพื่อประเมินอิทธิพลของ “การรับรู้ข่าวสาร” ที่มีต่อ “ระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิง” พบว่า $B = 0.596$, $SE = 0.040$, $\beta = 0.571$, $t = 14.939$, $Sig. < .001$; $R = 0.571$, $R^2 = 0.326$, $Adjusted\ R^2 = 0.325$; $F = 223.188$; $Durbin-Watson = 1.840$

จากข้างต้น ผลการถดถอยแสดง อิทธิพลเชิงบวกที่มีนัยสำคัญ ($\beta = 0.571$, $p < .001$) และอธิบายความแปรปรวนได้ ~33% โดยยืนยันเชิงสถิติว่าการรับรู้ข่าวสารเป็นตัวแปรทำนาย (predictor) ที่สำคัญ ของระดับความหวาดกลัวในกลุ่มประชาชนเมืองใหญ่ กล่าวคือ เมื่อ “การรับรู้ข่าวสาร” เพิ่มขึ้น 1 หน่วย (ในสเกลแบบเดียวกับที่ใช้วัดตัวแปรอิสระ) ค่าคาดการณ์ของ “ความหวาดกลัว” จะเพิ่มขึ้น ประมาณ 0.60 หน่วย ตามสัมประสิทธิ์ถดถอย (B) และโมเดลอธิบายความแปรปรวนของ “ความหวาดกลัว” ได้ราว 33% ($R^2 \approx .33$) ซึ่งถือว่าขนาดอิทธิพลปานกลางค่อนข้างสูง จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) และ ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H1) ว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงมีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัว อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์เชิงสถิติข้างต้นสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารสาธารณะกับอารมณ์ทางสังคมที่ได้รับการอธิบายไว้ในหลายกรอบทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและสังคมศาสตร์ กล่าวคือ ในมิติของ ทฤษฎีความกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime Theory) ความหวาดกลัวอาชญากรรมมิได้เป็นผลจากการตกเป็นเหยื่อโดยตรง หากแต่เกิดจาก การรับรู้ถึงความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อ (Perceived risk) ซึ่งมีพื้นฐานจากความเข้าใจ ความเชื่อ และข้อมูลข่าวสารที่บุคคลได้รับจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว¹⁸ กล่าวคือ เมื่อประชาชนเสพข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ หรือ สื่อสังคม ความรู้สึกไม่ปลอดภัยจะก่อตัวขึ้นโดยอัตโนมัติ การรับรู้เช่นนี้ไม่เพียงกระตุ้นความกลัวส่วนบุคคล แต่ยังสะท้อนถึงความกังวลทางสังคมที่แพร่กระจายเป็นวงกว้างในระดับชุมชนและสังคมเมือง

ในทำนองเดียวกัน ทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยง (Risk Perception Theory) ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มักไม่ประเมินความเสี่ยงอย่างมีเหตุผลเชิงสถิติ แต่ใช้การตีความเชิงอารมณ์และสังคมวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญ ในการรับรู้ภัยคุกคาม¹⁹ ข่าวอาชญากรรมรุนแรง เช่น เหตุกราดยิง จึงมีพลังในการสร้างภาพจำทางอารมณ์ที่ขยาย การรับรู้ความเสี่ยง (Risk Amplification) เกินกว่าความเป็นจริงทางสถิติ การรายงานที่มีภาพและเสียงรุนแรง หรือมีรายละเอียดสะเทือนใจจึงกระตุ้นระบบอารมณ์ของผู้รับสาร ทำให้บุคคลเกิดการประเมินตนเองว่าอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง แม้โอกาสเกิดเหตุจริงจะต่ำมาก

ต่อมา ทฤษฎีการบ่มเพาะ (Cultivation Theory) ได้อธิบายผลระยะยาวของการเสพสื่อซ้ำ ๆ ว่าสามารถหล่อหลอมโลกทัศน์ของผู้รับสารให้เห็นว่า โลกภายนอกอันตรายกว่าความจริง หรือที่รู้จักกันว่ากลุ่มอาการโลกโหดร้าย (Mean World Syndrome)²⁰ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่เมืองใหญ่ที่

¹⁸ Kenneth F. Ferraro, *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*, 42.

¹⁹ Paul Slovic, “Perception of Risk,” *Science* 236, 280-285.

²⁰ George Gerbner et al., “Growing up with Television: The Cultivation Perspective,” in *Media Effects: Advances in Theory and Research*, ed. Jennings Bryant and Dolf Zillmann (Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1994). 182-183.

ติดตามข่าวความรุนแรงในวงกว้างและเกิดการกลัวเชิงป้องกัน (Precautionary Fear) เช่น หลีกเสี่ยงพื้นที่สาธารณะหรือพกอุปกรณ์ป้องกันตนเอง การบ่มเพาะดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นทันที แต่เกิดจากการสั่งสมทางการรับรู้ซ้ำ ๆ ผ่านสื่อที่สร้างบรรยากาศของความหวาดกลัว

อีกทั้ง ผลนี้ยังสามารถตีความได้ในมุมมองของ ทฤษฎีตื่นตระหนกทางศีลธรรม (Moral Panic Theory) และกรอบแนวคิดการขยายความเสี่ยงทางสังคม (Social Amplification of Risk Framework) ที่อธิบายว่าการนำเสนอข่าวรุนแรงในสังคมสื่อสารสมัยใหม่มีบทบาทขยายคลื่นความกลัวสาธารณะ (Public Anxiety Waves) ให้กระจายผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อกระแสหลักหรือโซเชียลมีเดีย²¹ ความหวาดกลัวที่เพิ่มขึ้นจึงมิได้เกิดจากเหตุการณ์โดยตรง แต่เป็นผลสะสมจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของการสื่อสารความเสี่ยง ซึ่งเปลี่ยนการรับรู้ปัจเจกให้กลายเป็นความวิตกกังวลส่วนรวม

ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การรับรู้ข่าวสารกลายเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนประณินภัยคุกคามเกินจริงและเกิดความวิตกในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่เพียงสอดคล้องกับทฤษฎีข้างต้นเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับกรอบกฎหมายไทยที่มุ่งควบคุมการนำเสนอข่าวที่อาจสร้างผลกระทบทางจิตใจต่อสาธารณะ เช่น หลักการตามมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่กระทบสิทธิผู้อื่น และแนวนโยบายของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในการควบคุมสื่อรุนแรง เพื่อป้องกันไม่ให้ข่าวอาชญากรรมกลายเป็นแรงขับเคลื่อนทางอารมณ์ของสังคม

2.3.3 ปัจจัยทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจมีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์พบว่า “ทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจ” มีอิทธิพลเชิงลบต่อระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิง กล่าวคือ เมื่อประชาชนเชื่อมั่นว่าตำรวจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความหวาดกลัวโดยรวมจะลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแบบจำลองการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายแสดงค่าสัมประสิทธิ์ $B = -0.079$, $\beta = -0.094$, $t = -2.033$, $\text{Sig.} = 0.043$ ($F = 4.132$, $R = 0.094$, $R^2 = 0.009$, Durbin-Watson = 1.895) ซึ่งยืนยันการปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ว่า “ทัศนคติที่ดีต่อประสิทธิภาพของตำรวจ” ช่วยทำนายความหวาดกลัวที่ต่ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ แม้ขนาดอธิบายความแปรปรวน (R^2) จะเล็ก แต่มีความหมายเชิงนโยบายสำหรับการลดความกังวลเชิงสาธารณะในเมืองใหญ่ นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาในหมวดทัศนคติต่อประสิทธิภาพของตำรวจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางบวกต่อศักยภาพของตำรวจในหลายมิติ (เช่น การดูแลความสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ย 3.85; ความเชื่อมั่นต่อความสามารถของหน่วยงาน 3.80) ซึ่งสอดคล้องกับผลเชิงอนุมานข้างต้นที่ความเชื่อมั่นสูงสัมพันธ์กับความกลัวที่ต่ำลง

²¹ Stanley Cohen, *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*, (London: MacGibbon and Kee, 1972), 71-72.

ในเชิงทฤษฎี ผลดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบ ความชอบธรรมของตำรวจและกระบวนการยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice & Police Legitimacy) ซึ่งชี้ว่า ความเชื่อมั่นและการรับรู้ว่าตำรวจทำงานอย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และเคารพศักดิ์ศรีประชาชนจะสร้างความไว้วางใจและลดความรู้สึกเสี่ยงทางอารมณ์ของประชาชน²² เมื่อประชาชนเชื่อว่าตำรวจตอบสนองเหตุฉุกเฉินได้จริง วางมาตรการเชิงป้องกันได้ผล และสื่อสารอย่างโปร่งใส การประเมินสถานการณ์เสี่ยงในชีวิตประจำวันจึงเบี่ยงต่ำลง ส่งผลให้ความวิตกกังวลและพฤติกรรมหลีกเลี่ยงพื้นที่สาธารณะลดลง กระบวนการนี้ยังไปในทิศทางเดียวกับทฤษฎีกลัวการเกิดอาชญากรรม (Fear of Crime) ที่เห็นว่าความกลัวตั้งอยู่บนการรับรู้ความเสี่ยงมากกว่าประสบการณ์ตรง ดังนั้น ถ้าตำรวจเพิ่มสัญญาณความปลอดภัยในสายตาสาธารณะ (เช่น การปรากฏตัว การกำกับดูแลพื้นที่เสี่ยง การตอบสนองทันการณ์) ก็จะลดการรับรู้ความเสี่ยงและความกลัวที่ตามมาได้²³

ในอีกมุมหนึ่ง ผลที่พบยังสอดคล้องกับวรรณกรรมด้าน “การลดความกลัวอาชญากรรมโดยบทบาทของตำรวจ” ซึ่งเสนอว่า กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการและการสื่อสารที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่การลาดตระเวนเชิงปัญหา (problem-oriented) การออกแบบพื้นที่ปลอดภัย ไปจนถึงการสื่อสารสร้างการรับรู้ว่าพื้นที่ถูกดูแลจะช่วยลดความกังวลและเพิ่มการใช้พื้นที่สาธารณะของประชาชน²⁴

ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตำรวจจึงเป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญที่ช่วยลดระดับความกลัวของประชาชนต่อเหตุการณ์กราดยิงและอาชญากรรมรุนแรงในพื้นที่เมืองใหญ่ได้ ดังนั้นแล้วผู้ศึกษาเห็นว่าการยกระดับมาตรการเชิงปฏิบัติการควบคู่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและยุติธรรมเชิงกระบวนการจะเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยลดความหวาดกลัวที่จับต้องได้ในบริบทกรุงเทพมหานคร

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในมิติของความไม่มั่นคงทางจิตใจและการหลีกเลี่ยงพื้นที่สาธารณะ เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือสถานี่ชนสงฆ์ประชาชนส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยง เช่น เลี่ยงเวลาออกนอกบ้าน หลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด และติดตามข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างใกล้ชิด

โดยเมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศมีอิทธิพลต่อระดับความหวาดกลัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05) โดยเพศหญิงมีระดับความหวาดกลัวเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ระบุว่า กลุ่มเพศหญิงมักมีการรับรู้ความเสี่ยงต่ออาชญากรรมสูงกว่าเพศชาย เนื่องจากได้รับการปลูกฝังให้ระมัดระวังภัยและมีความวิตกกังวลต่อสถานการณ์อันตรายมากกว่าเพศชาย

²² Jason Sunshine and Tom R. Tyler, “The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing,” *Law & Society Review* 37, no. 3 (2003): 513–548.

²³ Kenneth F. Ferraro, *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*, 53.

²⁴ Gary Cordner, *Reducing Fear of Crime: Strategies for Police* (Washington, DC: U.S. Department of Justice, 2010),

ขณะที่ปัจจัยอายุไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์กราดยิงเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียม สำหรับปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิง พบว่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับความหวาดกลัว โดยผู้ที่ติดตามข่าวสารจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook YouTube TikTok หรือสื่อโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่จะรู้สึกวิตกกังวลและไม่ปลอดภัยมากกว่าผู้ที่รับรู้ข่าวสารน้อย ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กราดยิงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับความหวาดกลัว ($B = 0.317$, $Sig. = 0.001$) โดยค่าความสัมพันธ์ (B) เป็นบวก และมีค่า $Sig.$ ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าการรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มระดับความหวาดกลัวของประชาชน กล่าวคือ ผู้ที่รับรู้ข่าวสารมากมีแนวโน้มรู้สึกหวาดกลัวมากขึ้น

ในส่วนของปัจจัยด้านทัศนคติต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจ พบว่ามีอิทธิพลในเชิงลบต่อระดับความหวาดกลัว ($B = -0.079$, $Sig. = 0.043$) กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตำรวจมากขึ้น ระดับความหวาดกลัวจะลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของความไว้วางใจต่อหน่วยงานรัฐในการลดความวิตกกังวลในสังคมเมือง

จากบทเรียนเหตุการณ์กราดยิงในช่วงที่ผ่านมา สังคมไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ภาครัฐและหน่วยงานความมั่นคงต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การวางแผนป้องกันและการตอบสนองต่อเหตุลักษณะนี้จึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่ต้องอาศัยการบูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งตำรวจ หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน สื่อมวลชน และหน่วยงานด้านสุขภาพจิต เพื่อสร้างระบบความปลอดภัยเชิงรุกที่ครอบคลุมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเกิดเหตุ ผู้วิจัยเห็นว่า ลำดับแรกภาครัฐควรพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการเพิ่มความพร้อมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเทคโนโลยีตรวจจับภัยอาชญากรรม เช่น กล้องวงจรปิดอัจฉริยะ ระบบวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ต้องสงสัย หรือระบบแจ้งเตือนภัยฉุกเฉินแบบเรียลไทม์ ทั้งนี้ หน่วยงานหลักอย่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านความเชื่อมั่นผ่านการลาดตระเวนเชิงป้องกันและการ สื่อสารเชิงรุกกับประชาชน เพื่อให้เกิดการรับรู้ว่ารัฐสามารถดูแลความปลอดภัยของประชาชนได้จริง การเพิ่มการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ชุมชน ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน หรือระบบขนส่งมวลชน ไม่เพียงช่วยยับยั้งผู้ก่อเหตุที่อาจมีแนวโน้มใช้ความรุนแรง แต่ยังช่วยลดระดับความวิตกกังวลของประชาชนในชีวิตประจำวันอีกด้วย ขณะเดียวกัน สื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของความรู้สึกในสังคม จึงควรพัฒนากลไกการสื่อสารเชิงบวก โดยนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรงด้วยความระมัดระวัง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และไม่เน้นสร้างความตื่นตระหนก การรายงานข่าวควรยึดหลักจริยธรรมวิชาชีพ ลดการเผยแพร่ภาพหรือรายละเอียดที่อาจกระตุ้นความกลัวในหมู่ประชาชน เพื่อป้องกันการขยายผลของความหวาดกลัวเชิงสังคม (Social Amplification of Fear) ที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารเกินจริงในช่วงวิกฤต ในด้านหน่วยงานสุขภาพจิต เช่น กรมสุขภาพจิต ควรมีมาตรการเชิงรุกในการดูแลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรง ทั้งในมิติของการฟื้นฟูจิตใจ การให้คำปรึกษา และการจัดอบรมความรู้ด้านการรับมือเหตุฉุกเฉินทางอารมณ์ เพื่อให้ประชาชนสามารถประคับประคองสภาพจิตใจของตนเองและครอบครัวได้ในช่วงหลังเกิดเหตุ การสร้างเครือข่ายนักจิตวิทยาในชุมชนและการให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์จะช่วยให้การเยียวยาเข้าถึงได้รวดเร็วและทั่วถึงมากขึ้น สุดท้าย ภาครัฐควรส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรจิตอาสาในการจัดกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ

การป้องกันภัยในพื้นที่สาธารณะ เช่น การจำลองสถานการณ์เหตุกราดยิง การฝึกอบรมการเอาตัวรอดเบื้องต้น การสื่อสารขณะเกิดเหตุ และการจัดการความเครียดหลังเหตุการณ์ นอกจากนี้ การสร้างพื้นที่สำหรับกิจกรรมฟื้นฟูสุขภาพจิต เช่น โครงการเมืองปลอดภัย หรือ Safe Space ในห้างและสถานศึกษา จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบได้อย่างยั่งยืน การบูรณาการเช่นนี้จะไม่เพียงช่วยลดโอกาสการเกิดเหตุรุนแรงซ้ำ แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจและความเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัยของรัฐได้อย่างแท้จริง

References

- BBC News Thai. “Nong Bua Lamphu Mass Shooting: Former Police Officer Opens Fire at a Child Development Center, Killing 36; Police Say the Motive Was Accumulated Stress and a Marital Dispute.” Last modified 2022, BBC News Thai, Accessed May 21, 2025, <https://www.bbc.com/thai/thailand-63155949/> [In Thai]
- BBC News, “How many US mass shootings have there been in 2024?.” Last modified 2024, BBC, Accessed May 21, 2025, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-41488081>
- Cordner, Gary. *Reducing Fear of Crime: Strategies for Police*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, 2010.
- Ferraro, Kenneth F. *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. Albany, NY: State University of New York Press, 1995.
- Goldstein, Herman. “Improving Policing: A Problem-Oriented Approach.” *Crime & Delinquency*, 25(2) (April 1979): 236-258.
- Gun Violence Archive. *Annual Report on Gun Violence in the United States*, 2022. Washington, DC: GVA, 2022.
- Office of the Narcotics Control Board (ONCB). *Annual Report on National Crime and Drug Situation B.E. 2566 (2023)*. Bangkok: Ministry of Justice. [In Thai]
- Office of the National Police of Thailand. *National Strategy for Public Safety and Crime Prevention 2024-2027*. Bangkok: Royal Thai Police Headquarters. [In Thai]
- Sunshine, Jason, and Tom R. Tyler. “The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing.” *Law & Society Review* 37, no. 3 (September 2003): 513-548.
- Thai PBS Digital Media. “Nakhon Ratchasima Mass Shooting Case Summary and Lessons Learned.” Last modified 2020, *Thai PBS News*, Accessed May 21, 2025, <https://www.bbc.com/thai/thailand-63155949/> [In Thai]

Thai PBS. “Lone Gunman Robs Gold Shop in Lopburi Mall; Three Killed, Four Injured.” Last modified 2020, *Thai PBS News*, Accessed May 21, 2025. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-41488081/> [In Thai]

Wachiranon Thongthep. “Can Video Games Really Foster Violent Behavior Among Teenagers? A Criminologist’s Analysis.” Last modified 2023, *BBC News Thai*, Accessed May 21, 2025. <https://www.bbc.com/thai/articles/cz9r70w63q3o/> [In Thai]

Warr, Mark. *Fear of Crime in the United States: A Conceptual and Empirical Review*. Chicago: University of Chicago Press, 2000.

Wilson, James Q., and George L. Kelling. “Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety.” *The Atlantic Monthly* 249, no. 3 (March 1982): 29-38.

การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย
สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Administration of Pre-Trial Release in Criminal Justice Systems:
A Comparative Study of Thailand, the United States and the Lao PDR

ณัฐพล เลิศเดชะ¹

กองบัญชาการตำรวจนครบาล

323 ถนนศรีอยุธยา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: 6581011724@student.chula.ac.th

Natthaphon Lertdecha²

Metropolitan Police Bureau

323 Si Ayutthaya Road, Dusit, Dusit, Bangkok 10300, Thailand

Email: 6581011724@student.chula.ac.th

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: unisa@yahoo.com

Unisa Lerdtomornsakul⁴

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: unisa@yahoo.com

Received: July 4, 2025 Revised: October 10, 2025 Accepted: October 17, 2025

¹ พันตำรวจตรี, นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Pol. Maj., Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นกลไกทางกฎหมายที่มีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลย ในขณะเดียวกันยังเป็นเครื่องมือในการประกันความยุติธรรมและประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา อย่างไรก็ตาม วิธีการ หลักการ และแนวปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาโดยการเปรียบเทียบระบบของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยพิจารณาจากกฎหมายที่ใช้บังคับ กระบวนการพิจารณา ความยืดหยุ่นในการใช้ดุลพินิจของศาล รวมถึงหลักประกันต่าง ๆ ที่ใช้ในแต่ละประเทศ จากการศึกษา พบว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีระบบการปล่อยชั่วคราวที่เน้นหลักการตลาด เช่น การใช้บริษัทประกันตัวเอกชน ขณะที่ประเทศไทยมีระบบที่ยึดตามแนวทางของรัฐสังคมนิยมและมีข้อจำกัดด้านสิทธิเสรีภาพมากกว่าประเทศอื่น ส่วนประเทศไทยมีรูปแบบที่อยู่กึ่งกลางระหว่างทั้งสองระบบ โดยใช้ดุลพินิจของศาลเป็นหลัก การศึกษานี้จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงแนวทางการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทยให้มีความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ต้องหาและประโยชน์สาธารณะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

คำสำคัญ: การปล่อยชั่วคราว; กระบวนการพิจารณาคดีอาญา; กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Abstract

Pretrial release in criminal cases serves as a crucial legal mechanism to safeguard the rights and liberties of suspects and defendants while ensuring the fairness and efficiency of the criminal justice process. However, the principles, procedures and practices governing pretrial release vary significantly across jurisdictions. This article aims to examine and compare the pretrial release systems of Thailand, the United States, and the Lao People's Democratic Republic. The analysis focuses on applicable legal frameworks, judicial discretion, procedural flexibility and the types of guarantees employed in each country. The findings reveal that the United States emphasizes a market-oriented approach, including the use of private bail bond agencies. In contrast, Laos adheres to a socialist legal framework, with greater restrictions on individual liberties. Thailand, situated between these two models, primarily relies on judicial discretion in granting release. The comparative study leads to policy recommendations intended to enhance Thailand's pretrial release system by promoting a balanced approach between protecting individual rights and maintaining public interest within the criminal justice process.

Keywords: Pretrial Release; Criminal Procedure; Criminal Justice System

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในแต่ละประเทศทั่วโลกต่างมีกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตนเอง อย่างไรก็ตาม แนวโน้มสำคัญในกระบวนการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันคือการให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น หลายประเทศจึงมีการกำหนดมาตรการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้เป็นไปตามหลักสากลที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ การปล่อยชั่วคราวถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบจากการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในระหว่างที่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา ซึ่งในบางกรณีอาจใช้ระยะเวลายาวนาน การให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ จึงเป็นการประกันความเสมอภาคและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ มาตรการดังกล่าวยังช่วยลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ อันนำไปสู่การลดภาระทางงบประมาณของรัฐในการดูแลผู้ต้องขังอีกด้วย

สำหรับประเทศที่ผู้เขียนนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกระบวนการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายประเทศไทย คือ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีเหตุผลประกอบการเลือกศึกษาแต่ละประเทศ ดังนี้ สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และมีประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญามาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประเทศดังกล่าวสามารถพัฒนาเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีเข้าใช้ในการควบคุมผู้ต้องหา เช่น การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “กำไล EM” (Electronic Monitoring) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและการรักษาความมั่นคงของสังคม จึงถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว และควรค่าแก่การศึกษาเปรียบเทียบ ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศที่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศฝรั่งเศส และยังคงใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งรับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายของฝรั่งเศส การศึกษาระบบการปล่อยชั่วคราวของประเทศลาวจึงเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อเปรียบเทียบระหว่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแตกต่างกัน ทั้งในเชิงโครงสร้างกฎหมายหลักการ และแนวปฏิบัติ การเปรียบเทียบระหว่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีกับระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรจะช่วยให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละระบบ อันนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในระดับสากลมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักการ แนวคิดพื้นฐาน และกระบวนการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย กระบวนการพิจารณา ความยืดหยุ่นในการใช้ดุลพินิจของศาล หรือเจ้าหน้าที่ และรูปแบบของหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวระหว่างประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของระบบการปล่อยชั่วคราวในแต่ละประเทศ

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางและนโยบายในการปรับปรุงระบบการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาของประเทศไทยให้มีความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและการรักษาประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงของสังคม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษากฎหมาย แนวคิด หลักการ และมาตรการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การอนุญาตปล่อยชั่วคราว การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่หรือศาล การกำหนดหลักประกัน มาตรการควบคุมผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราว และแนวทางการประเมินความเสี่ยง ตลอดจนเปรียบเทียบข้อดี ข้อจำกัด และเสนอแนะทางพัฒนาระบบกฎหมายไทย ตลอดจนศึกษาจากรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายต่างประเทศ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษา เอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ งานวิจัย และข้อมูลจากองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ ตำราทางวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษา และเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ (Comparative Legal Study) ระหว่างประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายและกระบวนการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 สามารถวิเคราะห์หลักการ แนวคิดพื้นฐาน และกระบวนการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทย

1.5.2 สามารถเปรียบเทียบกฎหมาย กระบวนการพิจารณา ความยืดหยุ่นในการใช้ดุลพินิจของศาล/เจ้าหน้าที่ และรูปแบบของหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวระหว่างประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

1.5.3 สามารถวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของระบบการปล่อยชั่วคราวในแต่ละประเทศ

1.5.4 สามารถเสนอแนะแนวทางและนโยบายในการปรับปรุงระบบการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาของประเทศไทยให้มีความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและการรักษาประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงของสังคม

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 หลักการและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นกลไกสำคัญที่อยู่ภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งได้รับการรับรองในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และในรัฐธรรมนูญของหลายประเทศ หลักการดังกล่าวมีนัยสำคัญว่า บุคคลไม่ควรถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ เว้นแต่จะมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การปล่อยชั่วคราวจึงมีบทบาทในการรักษาดุลยภาพระหว่างสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการมีเสรีภาพกับความจำเป็นในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ กล่าวคือ หากมีเหตุเพียงพอที่แสดงว่าผู้ต้องหาไม่น่าจะหลบหนีไปจากกระบวนการพิจารณาคดี ไม่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และไม่ก่ออันตรายต่อสังคมหรือบุคคลอื่น ก็ไม่ควรถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี การปล่อยชั่วคราวจึงควรเป็น “ข้อปฏิบัติตามปกติ” (Norm) และการควบคุมตัวควรเป็น “ข้อยกเว้น” (Exception) นอกจากนี้ การปล่อยชั่วคราวยังมีมิติด้านมนุษยธรรมและสังคม เพราะการควบคุมตัวระหว่างรอพิจารณาคดีอาจส่งผลกระทบต่อครอบครัว อาชีพ และสวัสดิภาพของผู้ต้องหาในระยะยาว การซึ่งบุคคลไว้โดยยังไม่มีคำพิพากษาว่ามีความผิดจึงอาจเท่ากับการลงโทษล่วงหน้า ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรมอย่างไ้ก็ดี หลักการดังกล่าวยังต้องมีการพิจารณาร่วมกับปัจจัยด้านความปลอดภัยสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมาย และประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ระบบการปล่อยชั่วคราวต้องมีมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่เหมาะสม เช่น การใช้เงื่อนไขควบคุมพฤติกรรม หรือการติดตามตัวผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้ต้องหาจะไม่หลบหนีหรือกระทำการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคดี

จากที่กล่าวมา การออกแบบระบบการปล่อยชั่วคราวจึงต้องตั้งอยู่บนหลักการสองประการที่สมดุลกัน ได้แก่ หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และหลักการประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ความสมดุลระหว่างสองหลักการนี้อาจมีความแตกต่างกันไปตามโครงสร้างรัฐ กฎหมาย และค่านิยมของแต่ละประเทศ ซึ่งส่งผลให้แนวทางปฏิบัติของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

2.2 การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายประเทศไทย

การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายประเทศไทย ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 8 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป มาตรา 239 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เปิดโอกาสให้จำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีอาญามากขึ้น โดยบัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 39 และมาตรา 40 (7) ซึ่งระบุไว้ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้จะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมายและในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 29 อันเป็นการย้ำชัดในหลักการผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้จะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังบริสุทธิ์ย่อมได้รับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งประเทศไทยใช้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ กระบวนการยุติธรรมจะเริ่มต้นจากการที่คู่ความฝ่ายหนึ่งกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่ากระทำความผิดทางอาญา หรือในบางกรณี ทั้งสองฝ่ายอาจกล่าวหาซึ่งกันและกัน โดยกระบวนการจะเริ่มจากการที่ผู้กล่าวหานำเรื่องราวมาแจ้งต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริง พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมุ่งเน้นเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาและ

ติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี เมื่อพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้ครบถ้วนแล้ว จะจัดทำสำนวนการสอบสวนส่งต่อให้อัยการ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐอีกฝ่ายหนึ่งที่มีหน้าที่พิจารณาสำนวนการสอบสวนดังกล่าวว่า มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะยื่นฟ้องต่อศาลหรือไม่ หากเห็นว่ามีมูลในการดำเนินคดี อัยการจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะโจทก์ในกระบวนการพิจารณาคดี ในขั้นตอนนี้ศาลจะมีบทบาทในการรับคำฟ้อง พิจารณาพยานหลักฐาน และมีอำนาจในการพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ รวมถึงกำหนดบทลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม แม้กระบวนการฟ้องร้องทางอาญาจะโดยปกติดำเนินผ่านพนักงานสอบสวนและอัยการ แต่กฎหมายไทยยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้โดยตรง ซึ่งสิทธินี้ได้รับการรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2)

ประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตนิยม (Civil Law) ซึ่งมีรากฐานมาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยมีกฎหมายที่ตราขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแหล่งกฎหมายหลัก หนึ่งในกฎหมายสำคัญที่ใช้ควบคุมและกำกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติขั้นตอนกระบวนการ และอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว กฎหมายได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 เรื่องการปล่อยชั่วคราว ได้แก่ มาตรา 107 ถึงมาตรา 119 โดยกำหนดให้ศาล และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน สามารถพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ตลอดทุกช่วงขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ระยะของการสอบสวน การยื่นฟ้องคดี การพิจารณาคดีในชั้นศาล ไปจนถึงกระบวนการอุทธรณ์และฎีกา บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายไทยที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเปิดโอกาสให้สามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้ภายใต้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งจะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักนิติธรรม ความเป็นธรรม และความมั่นคงของสังคมควบคู่กันไป

ตามบทบัญญัติมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจมีดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยต้องพิจารณาจากเหตุผลอันสมควร อาทิ ความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี ความเสี่ยงต่อการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่สังคมหรือบุคคลอื่น ในการขอปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ร้องขอจะต้องเสนอหลักประกันตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจเป็นเงินสด หลักทรัพย์ บุคคลค้ำประกัน หรือการให้ค้ำประกันอย่างสมควร ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อควบคุมการปล่อยตัว เช่น การห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หรือการกำหนดให้ผู้ได้รับการปล่อยตัวไปรายงานตัวต่อศาลหรือเจ้าพนักงานตามระยะเวลาที่กำหนด การวางหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อประกันว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะยังอยู่ในกระบวนการยุติธรรมจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น และเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการพิจารณาคดีหรือความปลอดภัยของสังคม ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ หรือชั้นพิจารณาของศาล ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างรอการดำเนินคดีได้ ทั้งนี้ กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวน อัยการ หรือผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ การปล่อยชั่วคราวอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การปล่อยตัวโดยมีการวางหลักประกัน เช่น เงินสดหรือหลักทรัพย์ การปล่อยตัวโดยมีบุคคลค้ำประกัน หรือแม้แต่การปล่อยตัวโดยไม่ต้องมีการวางหลักประกันหรือบุคคลค้ำประกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลผู้พิจารณา ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามพฤติการณ์ของคดีและเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย และการรักษาความสงบเรียบร้อยในกระบวนการยุติธรรม

ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องต่อบุคคลในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ใช้ดุลพินิจพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาหรือพิพากษาคดีอาญาอาจใช้ระยะเวลายาวนาน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่จำเป็นอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนเกินสมควร ดังนั้น การปล่อยชั่วคราวจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้กระบวนการยุติธรรม ในระบบกฎหมายไทย การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวสามารถดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 436/2565 เรื่อง การปล่อยชั่วคราว การกำหนดวงเงินประกัน การกำหนดหลักทรัพย์ที่อาจใช้เป็นหลักประกัน และการใช้บุคคลเป็นประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน⁵ ซึ่งเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานในการพิจารณาและใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อมาในชั้นพนักงานอัยการ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563⁶ ได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวไว้เป็นแนวปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาโดยพนักงานอัยการ ในชั้นสุดท้าย คือชั้นตอนของศาล มีข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราววิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ.2565⁷ ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาของศาลเองแล้ว ยังสามารถนำมาอ้างอิงประกอบการพิจารณาในชั้นสอบสวนและชั้นอัยการได้ด้วย แนวทางเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรฐานเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในทุกระดับของกระบวนการยุติธรรม

การเรียกหลักประกันหรือการวางเงินประกันถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การใช้หลักเกณฑ์นี้อาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสถานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมมีแนวโน้มที่จะสามารถจัดหาหลักประกันได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงมีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวมากกว่า ในทางกลับกัน ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีหรือไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ มักไม่สามารถจัดหาหลักประกันได้ตามข้อกำหนด จึงมีแนวโน้มที่จะถูกควบคุมตัวในเรือนจำระหว่างการพิจารณาคดี สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในทางปฏิบัติ ซึ่งอาจกระทบต่อหลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม และส่งผลต่อสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทั้งยังเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาแนวทางการปล่อยชั่วคราวให้มีความเป็นธรรมและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

ข้อดีของระบบไทยคือการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาทุกคนมีสิทธิยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวอย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจแบบใด อีกทั้งยังให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสมกับข้อเท็จจริงเฉพาะของแต่ละคดี นอกจากนี้ หลักการในการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขและมาตรการควบคุม เช่น การติดกำไลอิเล็กทรอนิกส์ (EM) ยังช่วยลดภาระของเรือนจำและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในระดับหนึ่ง

⁵ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 436/2565 เรื่อง การปล่อยชั่วคราว การกำหนดวงเงินประกัน การกำหนดหลักทรัพย์ที่อาจใช้เป็นหลักประกัน และการใช้บุคคลเป็นประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน,” 28 กันยายน 2565.

⁶ สำนักงานอัยการสูงสุด, “ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ,” 27 สิงหาคม 2563.

⁷ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนที่ 55 ก (23 สิงหาคม 2565): 17–24.

อย่างไรก็ตาม ระบบการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยยังประสบปัญหาที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการขาดเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานกลางในการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment Tools) เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลอย่างเป็นระบบ เครื่องมื่อดังกล่าว หากมีการนำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม จะสามารถช่วยลดอคติส่วนบุคคล และเพิ่มความเป็นธรรมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แนวปฏิบัติของศาลในแต่ละพื้นที่ยังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหา แม้จะอยู่ในสถานการณ์หรือข้อเท็จจริงที่คล้ายคลึงกันก็ตาม ความไม่สอดคล้องกันนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดในการสร้างความเป็นเอกภาพและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ที่สำคัญในบางกรณีศาลยังมีแนวโน้มในการใช้มาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินความจำเป็น แม้ในสถานะที่ผู้ต้องหาฯ ยังไม่ได้รับคำพิพากษาให้มีความผิด และตามหลักสากลแล้วยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์ตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) การใช้มาตรการควบคุมตัวก่อนคำพิพากษาในลักษณะดังกล่าว จึงอาจเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา และลดทอนความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรม

2.3 การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา มีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งให้ความสำคัญกับแนวคำพิพากษาก่อนหน้า (Precedents) ในการประกอบการพิจารณาคดี โดยสิทธิในการได้รับการปล่อยชั่วคราวถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 (Eighth Amendment) ซึ่งบัญญัติว่า การกำหนดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวต้องไม่สูงเกินสมควร (Bail shall not be excessive) สะท้อนหลักการที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวนั้นมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละรัฐ โดยหลายรัฐยังคงใช้ระบบวางเงินประกัน (Cash Bail System) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถวางเงินสดหรือใช้บริการของบริษัทประกันตัวเอกชน (Bail Bondsman) เพื่อให้ได้รับการปล่อยตัว ระบบดังกล่าวมีข้อดีในแง่ความรวดเร็วและความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน แต่ก็ส่งผลกระทบต่อด้านลบ โดยเฉพาะต่อผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ซึ่งมักไม่สามารถชำระค่าประกันหรือค่าธรรมเนียมให้บริษัทเอกชนได้ จึงต้องถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี แม้ในกรณีที่ไม่ได้มีความเสี่ยงสูงต่อการหลบหนีหรือก่ออันตรายต่อสาธารณะ เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าว หลายรัฐ เช่น รัฐนิวเจอร์ซีย์และรัฐแคลิฟอร์เนียได้ริเริ่มนำระบบประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment Tools) มาใช้ร่วมกับแนวทางการปล่อยตัวโดยไม่ต้องวางเงินประกัน (Release on Recognizance: ROR) โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหา ความเกี่ยวข้องกับชุมชน และความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งลดอคติจากฐานะทางเศรษฐกิจ และสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อดีของแนวทางใหม่ในการใช้ระบบประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment Tools) และการปล่อยตัวโดยไม่ต้องวางเงินประกัน (Release on Recognizance: ROR) คือการช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็น ซึ่งเป็นการส่งเสริมความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในกรณีของผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีที่อาจไม่มีเงินเพียงพอในการจ่ายเงินประกัน อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ก็ยังคงมีข้อกังวลเกี่ยวกับอคติที่อาจฝังอยู่ในอัลกอริทึมของระบบประเมินความเสี่ยง ซึ่งอาจเกิดจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์หรือรูปแบบการคัดเลือกที่ไม่เป็นธรรม ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่ตั้งใจต่อกลุ่มชาติพันธุ์หรือเพศ ซึ่งอาจทำให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรมในกระบวนการปล่อยชั่วคราว หากไม่มีการกำกับดูแลและทบทวนอย่างเหมาะสม

การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไปนั้น จะต้องให้สิทธิประกันตัวแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในทุกคดี ยกเว้นคดีที่มีโทษประหารชีวิต โดยหลักการนี้ได้รับการรับรองในกฎหมายสหรัฐฯ ซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่ถูกจับกุมในคดีความผิดที่ไม่ถึงประหารชีวิตจะได้รับอนุญาตให้ประกันตัว ในขณะที่ผู้ต้องหาที่มีโทษประหารชีวิตจะไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว การให้สิทธิประกันตัวในช่วงก่อนการตัดสินความผิด เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถแสวงหาหลักฐานหรือพยานเพื่อต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการลงโทษก่อนที่ศาลจะตัดสินว่าผู้ต้องหามีความผิดจริง ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชน เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุม เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยควรได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือไม่โดยจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อช่วยในการตัดสินใจของศาล ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่เหตุจำเป็น เช่น ความเสี่ยงในการหลบหนี หรือการก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือชุมชน ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อรับประกันการไม่หลบหนีและการปรากฏตัวตามที่กำหนด หรือแม้กระทั่งการสั่งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานในระยะเวลาที่กำหนดแทนการปล่อยชั่วคราว⁸ หรือพิจารณาใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามหรือที่เรียกว่ากำไล E.M. เพื่อง่ายต่อการติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการปล่อยชั่วคราว ในกรณีที่การกำหนดเงินประกันไม่สามารถรับรองความปลอดภัย หรือความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีได้ ระบบการปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกาอาจใช้การกำหนดเงื่อนไขพิเศษ เช่น การกำหนดที่อยู่ หรือการห้ามติดต่อกับผู้เสียหายหรือพยานในคดี รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการติดตาม เช่น กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (E.M. Bracelet) เพื่อการติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ซึ่งช่วยให้การควบคุมตัวมีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดความเสี่ยงในการหลบหนี

ในสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวจากการควบคุมตัวของจำเลย ศาลจะพิจารณาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบเพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างยุติธรรมและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมหรือบุคคลอื่น โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ 1) ความหนักเบาของความผิดที่ถูกกล่าวหา กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาความรุนแรงของคดีและประเภทของอาชญากรรมที่จำเลยถูกกล่าวหา เพื่อประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราว จำเลยในคดีที่มีโทษหนักหรือมีความรุนแรงสูงอาจมีแนวโน้มที่จะไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว หากไม่สามารถประกันความปลอดภัยได้, 2) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดี กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาน้ำหนักของพยานหลักฐานในคดี บุคลิกลักษณะและประวัติของจำเลย เช่น ความสัมพันธ์กับชุมชน อาชีพ การมาศาลตามกำหนดนัด ความเสี่ยงที่จะหลบหนี หรือการกระทำความผิดในคดีอื่น ๆ โดยเฉพาะในกรณีที่จำเลยอาจเคยถูกปล่อยตัวชั่วคราวและหลบหนีหรือกระทำความผิดใหม่ และ 3) ความร้ายแรงหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลหรือสังคม กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว โดยพิจารณาว่าหากจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว จะก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออันตรายต่อบุคคลใดหรือสังคมโดยรวม เช่น การก่อเหตุร้ายซ้ำ การข่มขู่พยาน หรือการทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในชุมชน

⁸ พชรมณต์ ภูมิสถิต, “ปล่อยตัวชั่วคราว: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายจารีตประเพณีกับกฎหมายไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), 42.

ซึ่งการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์เหล่านี้เพื่อให้ศาลสามารถประเมินความเสี่ยงได้อย่างมีเหตุผลและปกป้องสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการถูกคุมขังโดยไม่จำเป็น ในขณะเดียวกันก็ต้องปกป้องความปลอดภัยของสังคมจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยตัวจำเลย

จะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีขั้นตอนการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวที่มีความเป็นระบบชัดเจน และมีมาตรฐานรองรับ โดยเฉพาะในกรณีที่มิใช่หลักประกันทางการเงิน (Release on Recognizance: ROR) ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นความเท่าเทียมในการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ศาลในสหรัฐอเมริกา นำหลักวิทยาศาสตร์และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) มาใช้ประกอบดุลพินิจในการอนุญาตหรือปฏิเสธการปล่อยชั่วคราว โดยเฉพาะผ่านเครื่องมือที่เรียกว่า “ระบบประเมินความเสี่ยง” (Risk Assessment Tools) ซึ่งเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะตัวของผู้ต้องหาแต่ละราย เช่น ประวัติการกระทำผิด ความสัมพันธ์กับชุมชน พฤติกรรมในการมาศาลตามนัดหมาย และข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถคาดการณ์แนวโน้มในการหลบหนีหรือการกระทำผิดซ้ำได้อย่างแม่นยำ ผลการประเมินความเสี่ยงเหล่านี้มิได้ใช้เพียงเพื่อพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยตัวหรือไม่เท่านั้น แต่ยังใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดเงื่อนไขของการปล่อยชั่วคราว เช่น การกำหนดให้รายงานตัวเป็นระยะ การจำกัดการเดินทาง การห้ามติดต่อกับพยาน หรือการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) เพื่อป้องกันการหลบหนีและควบคุมพฤติกรรมของผู้ต้องหาระหว่างการปล่อยตัว แม้ระบบดังกล่าวจะมีข้อดีในด้านการลดจำนวนผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมความยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระบบยุติธรรม แต่ก็ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับอคติที่อาจฝังอยู่ในอัลกอริทึมของเครื่องมือประเมินความเสี่ยง หากไม่มีการตรวจสอบและควบคุมอย่างรัดกุม อาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย หรือผู้มีฐานะยากจน ด้วยเหตุนี้ หลายรัฐในสหรัฐฯ จึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเครื่องมือเหล่านี้ให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และต้องผ่านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอโดยนักวิชาการองค์กรอิสระ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ระบบการปล่อยชั่วคราวดำเนินไปด้วยความยุติธรรม สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence)

2.4 การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามกฎหมายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้ระบบกฎหมายที่มีรากฐานจากกฎหมายของรัฐสังคมนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการควบคุมโดยรัฐและอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมเป็นหลัก โดยในด้านการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ได้บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561 โดยเฉพาะในหมวดที่ 3 ว่าด้วยเรื่อง “การควบคุมตัวและการปล่อยตัว” กฎหมายลาวให้อำนาจแก่ พนักงานสอบสวน และ พนักงานอัยการ ในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวได้ โดยพิจารณาจากปัจจัยหลัก เช่น ลักษณะของคดี ระดับความร้ายแรงของความผิด พฤติกรรมส่วนตัวของผู้ต้องหา และความจำเป็นในการควบคุมตัวเพื่อไม่ให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความเสียหาย เช่น การหลบหนี หรือการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม ระบบกฎหมายของลาว ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์อย่างเป็นระบบหรือรูปแบบของ “หลักประกัน” ที่ชัดเจนเหมือนในประเทศที่มีกฎหมายพัฒนาแล้ว เช่น การวางเงินประกัน การใช้บุคคลค้ำประกัน หรือระบบการปล่อยตัวโดยไม่มีหลักประกัน แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไข ทำให้การพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวยังคงขึ้นอยู่กับ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และไม่มีมาตรการควบคุมหรือกลไกอิสระในการตรวจสอบคำสั่งเหล่านั้น

อีกประเด็นที่สำคัญคือ การปล่อยตัวชั่วคราวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะต้องได้รับอนุมัติจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงในหน่วยงานสอบสวนหรืออัยการ โดยไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมหรือการทบทวนโดย “ศาลอิสระ” ซึ่งต่างจากแนวปฏิบัติในประเทศที่ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรมและหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ข้อจำกัดนี้ทำให้ระบบการปล่อยชั่วคราวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังขาดความยืดหยุ่น โปร่งใส และกลไกตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กร ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราว โดยเฉพาะในกรณีของผู้ต้องหาที่ขาดเส้นสายหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่การเข้าถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ระบบการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังมีข้อดีบางประการ กล่าวคือ ระบบที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนและอัยการในการพิจารณาการปล่อยตัวสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐหรือสถานการณ์ที่มีความละเอียดอ่อนต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐสามารถใช้มาตรการที่เด็ดขาดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ดี ระบบดังกล่าวก็มีข้อเสียที่สำคัญ คือ ขาดกลไกถ่วงดุล และ ความโปร่งใสในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเปิดช่องให้เกิดการใช้ดุลพินิจโดยไม่มีหลักประกันที่ชัดเจน ผู้ต้องหาที่ยากจน ขาดความรู้ หรือไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐมักตกอยู่ในสถานะเสียเปรียบ และอาจถูกควบคุมตัวต่อไปโดยไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ทั้งนี้ยังส่งผลต่อสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค และอาจขัดต่อหลักการพื้นฐานว่าด้วย สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to a Fair Trial) ในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การปล่อยชั่วคราว หมายถึง การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนมีคำพิพากษาของศาล ซึ่งต้องกระทำโดยคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรของอัยการหรือศาล โดยอัยการมีอำนาจในการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยองค์การอัยการแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาตรา 43 นอกจากนี้ การปล่อยชั่วคราวยังสามารถดำเนินการได้ตามคำร้องของผู้ต้องหา หรือโดยคำร้องจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ต้องหา ทนายความ คู่สมรส ผู้ปกครอง บิดามารดา หรือญาติใกล้ชิด ทั้งนี้ การพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะกระทำต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ได้แก่ 1) เป็นการกระทำผิดตามที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสามปี ยกเว้นการกระทำผิดที่ไม่เจตนาหรือเป็นอาชญากรรม และ 2) มีข้อมูลหลักฐานที่ยืนยันว่าผู้ต้องหาจะไม่หลบหนี ไม่ทำลายหลักฐาน ไม่กระทำความผิดซ้ำ ไม่ไปทำร้ายผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาเองจะไม่ถูกทำร้ายจากบุคคลอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจบริบทของระบบกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างลึกซึ้ง จำเป็นต้องพิจารณาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และพื้นฐานทางนิติปรัชญาของประเทศร่วมด้วย ภายหลังจากที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) ได้มีการยกเลิกกฎหมายทั้งหมดที่ใช้ในสมัยพระราชอาณาจักรลาว โดยให้เหตุผลว่าไม่สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมที่นำมาใช้แทน แม้ว่าจะมีการร่างกฎหมายใหม่ขึ้นใช้ แต่ก็ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากระบบกฎหมายของฝรั่งเศสและอดีตสหภาพโซเวียต โดยเฉพาะจากแนวคิดแบบสังคมนิยมซึ่งให้น้ำหนักแก่ผลประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล แนวคิดดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมถึงกลไกการปล่อยชั่วคราวด้วย กล่าวคือ กระบวนการดำเนินคดีใน สปป.ลาว ดำเนินไปภายใต้หลักรัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งหมายความว่า เมื่อเกิดคดีอาญารัฐจะเป็นผู้ดำเนินคดีในฐานะผู้ปกป้องความสงบของสาธารณะ และมีเพียงอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องร้องคดีอาญาในศาล ผู้เสียหายเองไม่มีอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล

โดยตรงได้ด้วยตนเอง⁹ ดังนั้น แม้จะมีมาตรการให้ผู้ต้องหาสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้โดยบุคคลใกล้ชิดหรือทนายความ แต่กระบวนการพิจารณายังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการหรือศาลในระบบที่เน้นบทบาทของรัฐเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้กระบวนการดังกล่าวขาดกลไกการถ่วงดุลจากบุคคลภายนอก และสะท้อนความต่างอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับระบบกฎหมายของประเทศประชาธิปไตยตะวันตกที่เน้นสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นหลัก ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับปี ค.ศ. 2017 ได้บัญญัติฐานความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินสามปีไว้ถึงจำนวน 208 มาตรา ซึ่งเป็นกลุ่มความผิดที่สามารถยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวได้ตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การที่ความผิดดังกล่าวมีโทษไม่รุนแรงไม่ได้หมายความว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยอัตโนมัติ เนื่องจากยังมีเงื่อนไขและข้อพิจารณาอื่นประกอบด้วย ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจะต้องพิจารณาถึงลักษณะความผิดว่าไม่ใช่ความผิดที่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรง ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่รุนแรง และพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยแสดงให้เห็นว่าไม่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการหลบหนี ทำลายพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุซ้ำ นอกจากนี้ ผู้ร้องขอ ยังต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ เช่น การรายงานตัว หรือข้อห้ามไม่ให้ติดต่อผู้เสียหาย ทั้งนี้ การพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยังอยู่ภายใต้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งบางกรณี แม้ความผิดนั้นจะอยู่ในกลุ่มฐานความผิดที่กฎหมายอนุญาตให้ยื่นคำร้องได้ แต่หากไม่มีการร้องขอโดยผู้มีสิทธิ หรือไม่มีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกันที่เพียงพอ ก็อาจไม่มีการพิจารณาหรืออนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้

2.5 เปรียบเทียบความแตกต่างการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การศึกษาการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา โดยการเปรียบเทียบระบบของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าทุกประเทศมีวิธีการและหลักการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงระบบการพิจารณาคดีอาญาที่มีความหลากหลายในแต่ละประเทศ ดังต่อไปนี้

2.5.1 ประเทศไทย

ระบบการปล่อยชั่วคราวถูกกำหนดโดยหลักการของการใช้ดุลพินิจของศาล ซึ่งศาลมีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา โดยพิจารณาจากความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือก่ออันตรายต่อสังคม โดยทั่วไปศาลไทยยังคงใช้หลักประกันหลากหลายรูปแบบ เช่น การวางเงินสด การใช้บุคคลหรือหลักทรัพย์ ซึ่งมีข้อดีที่สามารถให้ความยืดหยุ่นตามสภาพของคดีและผู้ต้องหา อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของการใช้มาตรการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ และบางครั้งอาจพบว่าผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าได้รับการปล่อยตัวมากกว่าผู้ต้องหาที่มีฐานะยากจน แม้ว่าจะมีความเสี่ยงในการหลบหนีต่ำก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนากองทุนยุติธรรมและสำนักงานประกันตัวกลางที่ช่วยสนับสนุนผู้ต้องหาที่ไม่มีความสามารถทางการเงินในการประกันตัว

⁹ ปราบธนา บุญเพ็ง, “การศึกษาเปรียบเทียบความผิดอันยอมความได้ในคดีอาญาในระบบกฎหมายของประเทศไทย และประเทศลาว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556), 58.

ข้อดีคือการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างยืดหยุ่นในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ทำให้สามารถคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของคดีและผู้ต้องหาแต่ละรายได้ อีกทั้งยังมีรูปแบบของหลักประกันที่หลากหลาย เช่น การใช้บุคคล การวางเงินสด หรือหลักทรัพย์ ซึ่งช่วยให้ผู้ต้องหาสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองได้ นอกจากนี้ยังมี กองทุนยุติธรรม และสำนักงานประกันตัวกลางที่ช่วยลดภาระทางการเงินของผู้ต้องหาที่ยากไร้ อย่างไรก็ตาม ระบบไทยยังขาดการใช้ระบบประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและขาดมาตรฐานกลางในการพิจารณา ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่แน่นอนในการใช้ดุลพินิจของศาล บางกรณีอาจพบว่าผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีโอกาสดำเนินการปล่อยตัวมากกว่าผู้ที่ยากจน แม้จะมีความเสี่ยงต่ำกว่าก็ตาม

2.5.2 สหรัฐอเมริกา

ระบบการปล่อยชั่วคราวมีลักษณะเด่นที่การใช้ข้อมูลทางสถิติและเทคโนโลยีในการประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องหา ซึ่งหลายรัฐได้ปรับปรุงระบบให้ใช้การประเมินความเสี่ยง (Pretrial Risk Assessment) แทนการใช้เงินประกันเป็นเกณฑ์หลักในการปล่อยตัว ทำให้กระบวนการมีความแม่นยำและเป็นธรรมมากขึ้น และลดภาระทางการเงินของผู้ต้องหาที่ไม่มีเงินในการประกันตัว นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนจากโครงการทนายความของรัฐ (Public Defender) ซึ่งช่วยให้ผู้ต้องหาที่ยากไร้ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายตั้งแต่ต้นกระบวนการ อย่างไรก็ตาม ข้อเสียที่สำคัญของระบบนี้คือการที่หลายรัฐยังคงพึ่งพาบริษัทประกันตัวเอกชนในการรับประกันการปล่อยตัว ซึ่งอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำได้ เนื่องจากผู้ต้องหาที่ไม่สามารถเข้าถึงบริษัทเหล่านี้ อาจต้องถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้ บางกรณีพบว่า บริษัทประกันตัวเอกชนอาจมุ่งแสวงหาผลกำไรโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ต้องหา

ข้อดีคือความก้าวหน้าในการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องหา โดยเฉพาะในรัฐที่ยกเลิกการใช้เงินประกันและหันมาใช้ระบบการประเมินความเสี่ยงก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Risk Assessment) ซึ่งทำให้การตัดสินใจมีความแม่นยำและเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งยังลดภาระของผู้ต้องหาที่ไม่มีเงินในการประกันตัว อีกทั้งยังมีโครงการช่วยเหลือจากหน่วยงานทนายความของรัฐ (Public Defender) ที่ช่วยให้ผู้ต้องหาที่ยากไร้มีทนายความตั้งแต่ต้นกระบวนการ ข้อเสียหลักของระบบนี้คือการพึ่งพาบริษัทประกันตัวเอกชนในหลายรัฐ ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจน ผู้ต้องหาที่ไม่มีเงินหรือไม่สามารถเข้าถึงบริษัทเหล่านี้ อาจต้องถูกควบคุมตัวไว้ระหว่างรอการพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้ บางกรณีพบว่าบริษัทประกันตัวดำเนินการในลักษณะที่แสวงหาผลกำไรโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ต้องหา

2.5.3 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระบบการปล่อยชั่วคราวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป โดยส่วนใหญ่การปล่อยชั่วคราวจะได้รับการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น พนักงานสอบสวนหรืออัยการ ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องรอการพิจารณาจากศาล ระบบนี้ทำให้มีความคล่องตัวและรวดเร็วในการดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติระบบกลับพบข้อจำกัดอย่างชัดเจนในเรื่องของการพิจารณาคดีและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา โดยเฉพาะการขาดการประเมินความเสี่ยงที่มีมาตรฐาน และการขาดการเข้าถึงทนายความในทุกกรณี ทำให้ผู้ต้องหาบางรายถูกควบคุมตัวโดยไม่จำเป็นและไม่ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดี ในหลายกรณีผู้ต้องหาจะถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานโดยไม่มีการพิจารณาอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาตามหลักการสากล

ข้อดีคือความรวดเร็วในบางขั้นตอน เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น พนักงานสอบสวนหรืออัยการ เป็นผู้มีความสามารถในการพิจารณาปล่อยตัว ทำให้ไม่ต้องรอการไต่สวนจากศาล อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติระบบกลับมีข้อเสียร้ายแรงหลายประการ ได้แก่ การที่ต้องหาส่วนใหญ่ออกควบคุมตัวเป็นเวลานานโดยไม่มีการพิจารณาอย่างเป็นระบบ การขาดการเข้าถึงทนายความอย่างทั่วถึง และการไม่ใช้ระบบหลักประกันที่ชัดเจน ส่งผลให้สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาถูกจำกัดอย่างมาก นอกจากนี้ยังไม่มีมาตรการประเมินความเสี่ยงหรือกลไกการช่วยเหลือผู้ต้องหาหากไร ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่สามารถคุ้มครองสิทธิตามหลักสากลได้อย่างแท้จริง การควบคุมตัวกลายเป็นแนวทางปกติมากกว่าทางเลือกสุดท้าย ซึ่งขัดต่อหลักการในกฎหมายระหว่างประเทศ

กล่าวโดยสรุป การเปรียบเทียบระบบการปล่อยชั่วคราวในแต่ละประเทศแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในแง่ของกระบวนการและมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และลาว มีการประยุกต์ใช้แนวทางที่แตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ ซึ่งทำให้การดำเนินการปล่อยชั่วคราวมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันไป การเปรียบเทียบนี้จึงช่วยให้เราเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการปล่อยชั่วคราวที่สมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการปกป้องความปลอดภัยของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

ระบบกฎหมายและแนวปฏิบัติของแต่ละประเทศต่างมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่สะท้อนถึงโครงสร้างอำนาจทางกฎหมายของรัฐและระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่รัฐมุ่งหวังการพัฒนากระบวนการปล่อยชั่วคราวที่มีความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและความเป็นธรรมจึงต้องพิจารณาจากบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศอย่างลึกซึ้ง บทความนี้ได้แสดงให้เห็นว่าการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงคามยุติธรรม ความเสมอภาค และประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม จากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่าประเทศไทยอยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางระหว่างสหรัฐอเมริกาที่เน้นกลไกตลาดกับลาวที่เน้นอำนาจรัฐอย่างเข้มข้น

ระบบไทยแม้จะมีข้อดีเรื่องความยืดหยุ่นในการใช้ดุลพินิจและรูปแบบของหลักประกันที่หลากหลาย แต่ยังประสบปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันและขาดมาตรการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง หากนำข้อดีจากระบบของสหรัฐอเมริกา เช่น การประเมินความเสี่ยง และการลดการพึ่งพาการใช้เงิน มาใช้ควบคู่กับการรับฟังเสียงของชุมชนและการช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างทั่วถึง ระบบของไทยก็จะสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลมากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ โดยสามารถนำข้อดีจากทั้งสองประเทศมาเป็นต้นแบบในการปรับปรุง ดังนี้

3.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การนำระบบประเมินความเสี่ยงมาใช้ ประเทศไทยควรพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงผู้ต้องหาในการปล่อยชั่วคราว โดยอิงจากข้อมูลด้านประวัติอาชญากรรม พฤติกรรมการหลบหนี หรือความเป็นไปได้ที่จะกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้ศาลมีข้อมูลประกอบการพิจารณาอย่างเป็นระบบ ลดการใช้ดุลพินิจที่ต่างกันไปในแต่ละศาล และลดอคติที่อาจเกิดขึ้นจากฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหา

2) การลดการพึ่งพาหลักประกันทางการเงิน การปล่อยชั่วคราวไม่ควรขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระเงินเป็นหลัก ประเทศไทยควรขยายรูปแบบการประกันตัวที่ไม่ใช่เงิน เช่น การปล่อยตัวโดยไม่มีหลักประกัน (Release on Recognizance) หรือการควบคุมตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ต้องหาที่ยากไร้สามารถได้รับการปล่อยตัวในกรณีที่ไม่มีความเสี่ยงต่อสังคม

3) การเสริมสร้างกลไกการช่วยเหลือทางกฎหมาย รัฐควรจัดสรรงบประมาณและขยายขอบเขตการทำงานของทนายความอาสาหรือทนายความจากภาครัฐ เพื่อให้ผู้ต้องหาที่ยากไร้สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ตั้งแต่ระยะแรกของการควบคุมตัว ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากขึ้น

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้กลไกของชุมชน เช่น บุคคลค่าประกัน หรือหน่วยงานท้องถิ่นเข้าร่วมในกระบวนการควบคุมดูแลผู้ต้องหาหลังการปล่อยตัว สามารถช่วยลดภาระของรัฐและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมได้มากขึ้น

3.2.2 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายหรือแนวปฏิบัติของประเทศไทย

1) แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้กำหนดมาตรฐานในการปล่อยชั่วคราว โดยใช้หลักการควบคุมตัวเป็นทางเลือกสุดท้าย ซึ่งหมายถึงการใช้การควบคุมตัวเฉพาะเมื่อไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมและจำเป็น เพื่อให้การปล่อยตัวเป็นสิทธิมาตรฐาน ไม่ใช่ข้อยกเว้น

2) จัดทำระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องหา ภาครัฐควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมของผู้ต้องหาในรูปแบบของการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment Tool) เพื่อเป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจของศาล โดยยึดหลักความเป็นกลางและข้อมูลเชิงประจักษ์ ลดอคติที่เกิดจากฐานะหรือสถานภาพทางสังคม

3) ขยายบทบาทของกองทุนยุติธรรมและส่งเสริมองค์กรภาคประชาชนในการช่วยเหลือการปล่อยตัว ควรเพิ่มงบประมาณและขอบเขตการทำงานของกองทุนยุติธรรมให้สามารถช่วยเหลือผู้ต้องหาที่ยากไร้ได้อย่างครอบคลุมทั่วประเทศ และสนับสนุนบทบาทขององค์กรภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย เพื่อให้การปล่อยตัวชั่วคราวไม่จำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่มีทรัพยากรเท่านั้น

4) ส่งเสริมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้มีความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และแนวทางการพิจารณาปล่อยตัวที่เป็นธรรม หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงลึกเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หลักการพิจารณาที่เป็นธรรม และแนวปฏิบัติสากลเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการปกป้องสิทธิของผู้ต้องหาอย่างรอบด้าน

References

- Department of Justice. *Bail Reform: A Guide for State and Local Policymakers*. Washington, DC: Office of Justice Programs, 2017.
- Justice Fund Office. *Guidelines for providing assistance in requesting temporary release of suspects/ defendants*. Bangkok, Thailand: Ministry of Justice. 2022. [In Thai]
- Khamhung Chantalangsy. “Comparative Study of Temporary Release in Criminal Law: Cases in Thailand and Lao People’s Democratic Republic.” Master’s Thesis, Faculty of Law Chiang Mai University, 2019. [In Thai]
- National Institute of Justice. *Risk and Needs Assessment Systems: What We Know and What We Need to Know*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, 2021.
- Patcharamon Phoomsatit, “Provisional Release: Comparative Studies Among Common Law, Civil Law and Thai Legal Systems.” Master’s Thesis, Program in Law, Pridi Banomyong Faculty of Law Dhurakij Pundit University, 2014. [In Thai]
- Prarthana Boonpheng. “A Comparative Study of Compoundable Offences in the Criminal Justice Systems of Thailand and Laos.” Master’s Thesis, Graduate School Chiang Mai University, 2013. [In Thai]
- Yaninn Mekmok. “Provisional Release According to Thai Law Compared to International Law.” Master’s independent study, Criminal Law and Criminal Justice Administration School of Law Sripatum University, 2019. [In Thai]

การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ:
กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

State Official's Awareness of Cybercrime Victimization:
A Case Study of The Electricity Generating
Authority of Thailand Employees (EGAT)

ธนพล ทายะติ¹

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

53 หมู่ที่ 2 ถนนจรัญสนิทวงศ์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: 6680037024@student.chula.ac.th

Tanapon Tayati²

Electricity Generating Authority of Thailand

53 Moo 2, Charan Sanitwong Road, Bang Kruai, Bang Kruai, Nonthaburi, 11130, Thailand

Email: 6680037024@student.chula.ac.th

สุนนทิพย์ จิตสว่าง³

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: sumonthip99@hotmail.com

Sumonthip Chitsawang⁴

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Pathumwan District, Bangkok Province 10330, Thailand

Email: sumonthip99@hotmail.com

Received: August 1, 2025 Revised: November 18, 2025 Accepted: November 21, 2025

¹ นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน ศึกษาระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ และศึกษาแนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในปัจจุบัน คือ ภัยจากการหลอกลวง ภัยจากมัลแวร์และไวรัส ภัยจากการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต ภัยจากเนื้อหาที่เป็นอันตราย และภัยทางอ้อมอื่น ๆ มีระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ และมีระดับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ ในระดับมากที่สุด หากแต่มีประสบการณ์ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ส่วนมาก ในระดับน้อยการทดสอบสมมติฐานพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ระดับการทำงาน ต่อการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ นอกจากนี้ประสบการณ์ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ไม่มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ ในขณะที่การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีผลบวก คือ พนักงาน กฟผ. ที่มีระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มาก จะมีการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มาก แนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงาน กฟผ. คือ ความมีสติและความรอบคอบ การตรวจสอบและยืนยันข้อมูล การปฏิเสธและป้องกัน และการจัดการและปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะของการศึกษาคือ การจัดตั้งหน่วยงานและระบบเฉพาะ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้จากภาครัฐ การศึกษาและสร้างความตระหนักรู้ การมีสติ และการระมัดระวัง

คำสำคัญ: การตระหนักรู้; เหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์; พฤติกรรมการป้องกันตนเอง; พนักงานรัฐวิสาหกิจ

Abstract

This research aims to explore the phenomenon of cybercrime victimization, among employees of a Thai state official, to examine the current issues and patterns of cybercrime victimization, to assess the level of awareness regarding cybercrime victimization, and to identify effective preventive prevention guidelines for cybercrime victimization. A quantitative research approach was employed, with data collected from 400 employees of The Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT) through Simple Random Sampling method. The research findings indicate that the current patterns of cybercrime victimization among EGAT employees included threats from Scams & Fraud, Malware & Virus, Hacking & Unauthorized Access, Malicious Content, and Other threats. EGAT employees reported having the highest level of awareness regarding

cybercrime victimization and the highest level of self-protective behavior against it. However, the majority reported a low level of experience with cybercrime victimization. The hypothesis testing revealed no statistically significant relationship between gender, educational level, years of service, or job level, and the awareness of cybercrime victimization. Furthermore, experience with cybercrime victimization showed no statistically significant relationship with awareness of cybercrime victimization and self-protective behavior against cybercrime victimization. In contrast, the awareness of cybercrime victimization was positively and statistically significantly correlated with self-protective behavior against cybercrime victimization at the level, meaning that EGAT employees with higher levels of awareness regarding cybercrime victimization also demonstrated greater self-protective behavior against cybercrime victimization. The effective preventive guidelines for cybercrime victimization among EGAT employees include Mindfulness & Caution, Verification & Validation, Refusal & Prevention, and Management & Action to mitigate risks or resolve issues. The recommendations from this study emphasize the establishment of specialized agencies and systems, the support of public relations and knowledge dissemination initiatives led by the government sector, and strengthening education and awareness building efforts to promote mindfulness and caution.

Keywords: Awareness; Cybercrime Victimization; Self-Protective Behavior; State Official

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

จากสถิติการรับแจ้งความออนไลน์ คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2565-30 มิถุนายน 2567 พบว่า มีการแจ้งความผ่านระบบแจ้งความออนไลน์ทั้งหมด 575,507 เรื่อง มูลค่าความเสียหายรวมกว่า 65,715 ล้านบาท เฉลี่ยความเสียหายวันละกว่า 80 ล้านบาท การรับแจ้งความคดีออนไลน์มากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) คดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการ, 2) คดีหลอกลวงให้โอนเงินเพื่อทำงานหารายได้พิเศษ, 3) คดีหลอกลวงให้กู้เงิน, 4) หลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ และ 5) คดีข่มขู่ทางโทรศัพท์ให้เกิดความกลัวแล้วหลอกลวงให้โอนเงิน (Call Center)⁵ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไซเบอร์ส่วนใหญ่ ที่มีจำนวนสูงที่สุด มักจะเป็นกลุ่มวัยทำงาน ในระหว่างช่วงอายุตั้งแต่ 22-59 ปี สะท้อนให้เห็นว่าแนวโน้มการก่ออาชญากรรมไซเบอร์ กำลังเปลี่ยนเป้าหมายจากเด็กและผู้สูงอายุสู่กลุ่มวัยทำงาน นอกจากนั้น

⁵ ผู้จัดการออนไลน์, “สถิติแจ้งความออนไลน์พุ่ง แอปฯ ทางรัฐ ไม่ใช่แค่ได้เงินก็โกง? แต่ต้องระวังเข้าทางโจรไซเบอร์,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2567, สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2567, <https://mgronline.com/daily/detail/9670000073145/>

ยังพบว่า อาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรืออาชญากรรมไซเบอร์มีการเปลี่ยนรูปแบบไปตามสภาพสังคม เช่น การล่อลวงให้รักทางออนไลน์แล้วล่อลวงให้ลงทุน ซึ่งผู้ล่อลวงจะหารูปแบบการในการหลอกลวง และรูปแบบการหลอกลวงใหม่ ๆ มาหลอกลวงเหยื่อโดยทำผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นหนึ่งในรัฐวิสาหกิจของประเทศไทย ที่ได้รับการจัดเป็นหน่วยงานที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศของประเทศ (Critical Information Infrastructure : CII) ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 มีหน้าที่ป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ มีมาตรการในการบริหารความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างเหมาะสม ยกระดับความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และสารสนเทศของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามด้าน การโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) รวมทั้งเสริมสร้างความตระหนักรู้และข้อปฏิบัติด้านไซเบอร์ให้กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ตัวอย่างภัยคุกคามทางไซเบอร์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) คือกรณีกลุ่มมิจฉาชีพหลอกลวงปลอมตัวตนเป็นพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ หลอกลวงลงทุนบนเว็บไซต์ กฟผ. ปลอม ซึ่งเลียนแบบลิงก์และหน้าเว็บไซต์ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเว็บไซต์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และนำไปเชิญชวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมลงทุนในกองทุนพลังงานหมุนเวียน โดยได้มีผู้หลงเชื่อกรอกข้อมูลหรือสมัครสมาชิก ซึ่งอาจถูกขโมยข้อมูลส่วนตัว เช่น หมายเลขบัตรประชาชน ชื่อ นามสกุล เบอร์โทรศัพท์ รวมถึงยังมีการหลอกลวงในรูปแบบชวนลงทุนสวัสดิการของพนักงาน โดยเสนออัตราดอกเบี้ยสูง⁶ และจากข่าว อดีตพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) วัยเกษียณ อายุ 81 ปี เหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ถูกหลอกลวงเงินสูญ 22 ล้านบาท เครียดหนัก แพทย์ต้องให้ยาคลายเครียด น้ำตาซึม รู้เส้นทางเงินถูกกระจายเข้า 80 บัญชี เหลือบัญชีละ 100 บาท รมีโอกาสได้เงินคืนน้อยมาก⁷ แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายเหยื่อของอาชญากรรมไซเบอร์ส่วนใหญ่ ล้วนแล้วแต่มีกำลังทรัพย์ หรือเคยทำงานในสถานที่มั่นคงมาก่อน เช่น ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ข้าราชการบำนาญ หรืออดีตพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษียณอายุการทำงานแล้ว หรือกลุ่มที่ยังทำงานอยู่ ก็ล้วนแล้วแต่ต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์

ดังนั้นผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ที่ศึกษาด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม อีกทั้งยังเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ จึงตระหนักถึงความสำคัญของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ และเกิดความสนใจที่จะศึกษาว่า สภาพปัญหา รูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจในปัจจุบันเป็นอย่างไร ระดับการตระหนักรู้ และแนวทางการป้องกันไม่ให้พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ได้อย่างไร

⁶ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, “กฟผ. เตือนภัยมิจฉาชีพปลอมตัวตน หลอกลวงลงทุนกองทุนพลังงานหมุนเวียน,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2566, สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, <https://www.egat.co.th/home/20230610-pre01/>

⁷ ผู้จัดการออนไลน์, “สะเทือนใจอดีตพนักงาน กฟผ.เหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ สูญเงิน 22 ล้าน เครียดต้องพบหมอรักษาเผยเงินถูกกระจาย 80 บัญชี เหลือเงินบัญชีละ 100 บาท,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2567, สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, <https://mgronline.com/crime/detail/9670000054461/>

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และ รูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อศึกษาระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหา รูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน และจะมีแนวทางการป้องกันไม่ให้พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยศึกษาเฉพาะพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เป็นพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 15,317 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566) ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างตามหลักการของยามาเน่ (Taro Yamane)⁸ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้จำนวนตัวอย่าง 390 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม – พฤษภาคม พ.ศ.2568

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการจัดทำแบบสำรวจ (Survey) รัฐวิสาหกิจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ คือ พนักงาน กฟผ. จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยชุดคำถามที่มีเนื้อหาครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ โดยผู้ตอบเป็น ผู้อ่านคำถาม และกรอกคำตอบด้วยตนเอง (Self-Administered Questionnaires) จัดทำเป็นแบบสอบถามออนไลน์ ด้วย Google Forms โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิงในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เพื่อทราบถึงสภาพปัญหา และรูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน

1.5.2 เพื่อทราบถึงระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.5.3 เพื่อกำหนดแนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ อันนำไปสู่การทบทวน ปรับปรุงนโยบายและแนวทางการสื่อสารต่อผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงการจัดการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ในอนาคต

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผู้เขียนพบว่า มีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 สภาพปัญหา และ รูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน

2.1.1 ภัยจากการหลอกลวง (Scams/Fraud)

ภัยจากการหลอกลวง (Scams/Fraud) เป็นการอาศัยช่องทางต่าง ๆ ในการหลอกลวงเพื่อได้รับผลตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเงิน หรือเป็นการหลอกลวงให้ลงทุน ชักชวนร่วมลงทุนเพื่อได้รับผลตอบแทนสูง หลอกให้โอนเงิน สอดคล้องกับบิลลี เฮนสัน และคณะ (Billy Henson et al.) ที่กล่าวว่า การคุกคามทางออนไลน์ เป็นการสร้างการก่อวิน หรือภัยคุกคาม ผ่านการสื่อสารทางออนไลน์ หรือ สื่อสังคมออนไลน์ จากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เชื่อมต่อต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการโดยแบ่งแยกย่อยได้ดังนี้⁸

1) การหลอกลวงทางโทรศัพท์ (Voice Phishing/Vishing) เป็นวิธีการที่มิจฉาชีพใช้ช่องทางเสียงผ่านโทรศัพท์ในการหลอกลวง หรือในรูปแบบแก๊งคอลเซ็นเตอร์ โดยแอบอ้างเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลอกลวงหรือข่มขู่ให้เหยื่อเกิดความกลัวและกังวล ตัวอย่างของการหลอกลวงด้วยวิธีการนี้ เช่น โทรศัพท์หลอกลวงแอบอ้างเป็นตำรวจกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่กรมบัญชีกลางให้ปรับปรุงข้อมูลเงินบำนาญข้าราชการ แอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าเรื่องเกี่ยวกับการได้คืนค่าไฟ แอบอ้างเป็นตัวแทนบริษัท ชวนเข้าร่วมทำงานทางออนไลน์ ชวนร่วมลงทุน หรือแจ้งว่าเป็นผู้โชคดีได้รับรางวัล หรือแอบอ้างว่ามีพัสดุตกค้าง แอบอ้างเป็นบุคคลที่รู้จักสนิทสนม เพื่อขอความช่วยเหลือ แอบอ้างเป็นญาติพี่น้องเพื่อขอให้ชำระเงินค่าสินค้าหรือยืมเงิน

2) การหลอกลวงทางอีเมล/ข้อความ (Phishing/Smishing) เป็นวิธีการที่มิจฉาชีพใช้ช่องทางการส่งข้อความในการหลอกลวง ทั้งการส่ง SMS หรือการส่งข้อความทางอีเมล ซึ่งจะแนบแนบลิงก์ปลอมหรือลิงก์จากแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อและกดลิงก์ ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกขโมยข้อมูลส่วนตัว หรือถูกหลอกให้โอนเงินได้โดยแอบอ้างเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตัวอย่างของการหลอกลวงด้วยวิธีการนี้ เช่น ข้อความหลอกลวงแอบอ้างเป็นหน่วยงานรัฐ แจ้งให้ติดต่อฉุกเฉินโดยการกดลิงก์ ข้อความหลอกลวงแอบอ้างเป็นตัวแทนบริษัท ชักชวนลงทุน หรือแอบอ้างว่ามีพัสดุกำลังอยู่ในระหว่างการนำส่ง หรือแจ้งว่าเป็นผู้โชคดีได้รับรางวัล

3) การหลอกลวงผ่านเว็บไซต์/สื่อสังคมออนไลน์ (Website/Social Media Scams) เป็นวิธีการที่มิจฉาชีพใช้ช่องทางเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ในการหลอกลวง ทั้งการสร้างเว็บไซต์ หรือเพจ (Page Account) ปลอม เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อและกดลิงก์นั้น ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกขโมยข้อมูลส่วนตัว หรือถูกหลอกให้

⁸ Billy Henson, Bradford W. Reyns and Bonnie S. Fisher, "Cybercrime Victimization," *In The Wiley Handbook on the Psychology of Violence*, ed. Carlos A. Cuevas, Callie Marie Rennison, (Germany: Wiley, 2016), 553-570.

โอนเงินได้โดยแอบอ้างเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตัวอย่างของการหลอกลวงด้วยวิธีการนี้ เช่น เว็บไซต์หลอกลวงแอบอ้างเป็นตัวแทนบริษัท เพื่อขายสินค้าหรือบริการปลอม เพจจองโรงแรมปลอม เพจรับบริจาคปลอม การโฆษณาขายสินค้าปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ การโฆษณาสินค้าเกินจริง โฆษณาเว็บไซต์พนัน การหลอกลวงลงทุนผ่านทางโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ การหลอกลวงลงทุนในรูปแบบของการปลอมแปลงโปรไฟล์ให้ดูน่าเชื่อถือ การแจกของฟรี แชร์ลูกโซ่ออนไลน์

2.1.2 ภัยจากมัลแวร์และไวรัส (Malware/Virus)

เป็นการอาศัยมัลแวร์ (Malware) ประเภทต่าง ๆ เช่น ไวรัส (Virus), เวิร์มหรือหนอนคอมพิวเตอร์ (Worm), โทรจัน (Trojan), บอตเน็ต (Botnet) หรือสปายแวร์ (Spyware) เจาะเข้าระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เป็นอุปกรณ์ส่วนบุคคลและอุปกรณ์ขององค์กร โดยสามารถพบเจอได้จากทั้งแบบ offline โดยซ่อนอยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เชื่อมต่อต่างๆ และแบบ online โดยผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต การติดตั้งมัลแวร์เหล่านี้จะส่งผลให้อุปกรณ์ที่ถูกเจาะมีความเสียหาย เช่น การทำให้ระบบปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เชื่อมต่อช้าลง หรือการเข้าควบคุมคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว เพื่อเป็นตัวกลางในการสร้างความเสียหายเพิ่มเติมในวงกว้าง

2.1.3 ภัยจากการโจรกรรม การเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต (Hacking/Unauthorized Access)

เป็นการเข้าถึงข้อมูล และนำไปใช้ประโยชน์หรือเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยอาจจะได้ข้อมูลดังกล่าวมาจากการขโมยข้อมูล (Data Theft) หรือการซื้อขายข้อมูล จากแหล่งตลาดมืด โดยเป็นทั้งข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ข้อมูลอ่อนไหว ข้อมูลเบอร์โทรศัพท์และข้อมูลบัตรเครดิต/บัตรเดบิต หรือเป็นทั้งข้อมูลขององค์กร เช่น ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลของลูกค้า ข้อมูลทางธุรกิจ

2.1.4 ภัยจากเนื้อหาที่เป็นอันตราย (Malicious Content)

เป็นการสร้างข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง หรือบิดเบือนข้อมูลให้แตกต่างออกไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวมักมาในรูปแบบของการหลอกลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการหลอกลวงผ่านเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อและกดลิงก์นั้น เช่น การสร้างข่าวปลอม การสร้างข่าวสารที่บิดเบือนไปจากความจริง การรับรู้ข่าวสารที่ไม่มีที่มาและหลักฐานชัดเจน การโฆษณาเกินจริง การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) สร้างข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยสามารถจัดทำเป็นข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอพร้อมเสียงที่เหมือนจริง

2.1.5 ภัยอื่น ๆ หรือภัยทางอ้อม

ภัยอื่น ๆ หรือภัยทางอ้อม เช่น การพาดหัวยั่วให้คลิก (Click bait) การยอมรับการใช้เทคโนโลยีเครือข่ายไร้สายเพื่อเชื่อมต่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Free Wi-Fi) ตามสถานที่สาธารณะ การยอมรับนโยบายคุกกี้ (Cookie Policy) ในแต่ละเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ที่ประกอบไปด้วยภัยดังกล่าวมากกว่า 1 ประเภทผสมกัน เช่น การหลอกลวงผ่านเว็บไซต์ปลอม และต่อมาได้มีการติดต่อกันผ่านโทรศัพท์ เพื่อหลอกลวงให้โอนเงินในการรับความช่วยเหลือ หรือแอบอ้างว่าเพื่อตรวจสอบที่มาของเงิน

หากจะนำทฤษฎีกิจกรรมประจำวัน มาอธิบายรูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในปัจจุบัน องค์ประกอบแรก ผู้กระทำความผิดที่มีแรงจูงใจ (Motivated Offenders)⁹ จะเห็นได้ว่า จากสถิติการรับแจ้งความออนไลน์ คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2565 - 30 มิถุนายน 2567 พบว่า มีการแจ้งความผ่านระบบแจ้งความออนไลน์ ทั้งหมด 575,507 เรื่อง มูลค่าความเสียหายรวมกว่า 65,715 ล้านบาท เป็นมูลค่าที่จูงใจหรือมีแนวโน้มให้มิฉฉาชีพจะกระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตาม มิฉฉาชีพสามารถคำนวณและวิเคราะห์ถึงผลติมากกว่าผลเสียของการกระทำความผิดได้ หากเห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวมีผลติมากกว่า ก็สามารถเลือกกระทำความผิดนั้น ในทางตรงกันข้าม หากเห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวมีผลเสียมากกว่า ก็สามารถไม่เลือกกระทำความผิดนั้นได้เช่นเดียวกัน องค์ประกอบที่สอง เหยื่อหรือเป้าหมายที่เหมาะสมในการเกิดอาชญากรรม (Suitable Targets) เนื่องจากปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสิ่งต่าง ๆ ทำให้อาชญากรรมสามารถก่อเหตุได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อจะสูงขึ้นสำหรับคนที่ใช้ชีวิตออนไลน์ที่ขาดความระมัดระวัง ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาใกล้ชิด ความสนิทสนม การเปิดเผยรูปภาพส่วนตัว หรือข้อมูลส่วนบุคคลให้กับคนที่รู้จักกันในโลกออนไลน์ ผ่านโปรแกรมสนทนา หรือสื่อสังคมออนไลน์ หรือการโพสต์ข้อมูลส่วนตัวเหล่านี้ในสื่อสาธารณะ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เพราะพฤติกรรมเหล่านี้สามารถสร้างแรงจูงใจในการกระทำความผิดกับอาชญากรได้ ปริมาณการตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์จะเพิ่มขึ้น ถ้าหากบุคคลนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไข ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวสูง, ความใกล้ชิดมาก, ความเหมาะสมสูง, ไม่มีความสามารถในการป้องกันตัวเอง และการควบคุมตนเองได้ต่ำ¹⁰ และองค์ประกอบที่สาม การขาดผู้ดูแลที่มีความสามารถ (The Absence of Capable Guardians) การขาดประสบการณ์ในการรับมือกับเหตุการณ์ เพื่อไปในการกระทำใด ๆ ส่งผลให้มิฉฉาชีพยังสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการหลอกลวงได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ขาดการเข้าใจและการบูรณาการสร้างภาคีเครือข่ายในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทำให้มิฉฉาชีพสามารถบิดเบือนข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการหลอกลวงเหยื่อได้อย่างรวดเร็ว

2.2 ระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

กลุ่มพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยรวมมีการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์โดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.63) เมื่อทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เชื่อมต่อที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.76) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.65) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการตั้งค่ารหัสผ่าน และด้านการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.56)

⁹ อุณา เลิศโตมรสกุล และอณณพ ชูบำรุง, *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561), 207.

¹⁰ Juan Herrero et al, "Smartphone Addiction and Cybercrime Victimization in the Context of Lifestyles Routine Activities and Self-Control Theories: The User's Dual Vulnerability Model of Cybercrime Victimization," *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 no. 7 (April 2021): 3763, Accessed September 19, 2025, <https://doi.org/10.3390/ijerph18073763/>

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า กลุ่มพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ในระดับมากที่สุด ในประเด็นไม่ติดตั้งโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่น่าสงสัยหรือไม่รู้แหล่งที่มา (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.84) การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์ที่มากเกินไป อาจทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ได้ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.81) ไม่ควรรหัสผ่านไว้ในที่ ๆ มองเห็นชัดเจน (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.81) การใช้การยืนยันตัวตนโดยใช้หลายปัจจัย (Multi-Factor Authentication :MFA) มีส่วนช่วยให้รหัสผ่านมีความปลอดภัยมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.81) ไม่แบ่งปันข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคคลที่รู้จักหรือคุ้นเคย โดยไม่ทราบวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.81) สื่อสังคมออนไลน์เป็นดาบสองคม มีทั้งด้านดีและไม่ดี (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.80) คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควรมีการตั้งรหัสผ่าน (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.77) คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควรมีการติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัส และมีการอัปเดตอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.75) ควรเปิด ไฟล์ข้อมูล/ รูปภาพ จากแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.73) และคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควรมีการอัปเดตอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.72) รหัสผ่านไม่ควรมีการตั้งเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.70) กำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลบนอุปกรณ์ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.69) ไม่ควรกดลิงก์ที่แชร์มาจากสื่อสังคมออนไลน์ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.58) ตรวจสอบประวัติการใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์เสมอ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.55) บล็อกหรือปิดการเข้าถึงข้อมูลจากบุคคลที่สาม (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.57) ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวบนบัญชีออนไลน์ทั้งหมด (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.56) ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ควรมาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.52) และรหัสผ่านของแต่ละระบบ ควรมีการตั้งรหัสที่แตกต่างกัน (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.52) มีการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ในระดับมาก ในประเด็น อ่านนโยบายความเป็นส่วนตัว (Privacy Policy) ทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 4.18) และรหัสผ่านจำเป็นต้องเปลี่ยนบ่อย (ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง คือ 3.99)

นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุงาน และระดับการทำงาน ไม่มีผลต่อการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ เมธาพร ธรรมศิริ และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี ที่กล่าวว่า เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน (อายุงาน) ของบุคลากรในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ต่างกัน มีระดับความตระหนักรู้ด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ไม่แตกต่างกัน¹¹ และคณัญญา อิ่มใจ ที่กล่าวว่า การมีเพศที่แตกต่างกัน ไม่ได้ส่งผลพฤติกรรมการความปลอดภัยจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่แตกต่างกันของกลุ่มเจนเอเรชั่นแซด¹²

¹¹ เมธาพร ธรรมศิริ และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, “ความตระหนักรู้ด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์ของบุคลากรในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร,” *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ* 3, ฉ.2 (พฤษภาคม 2565): 13-14, สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2568, <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/TRDMJOPLSU/article/view/259170/>

¹² คณัญญา อิ่มใจ, “พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ของกลุ่มเจนเอเรชั่นแซด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2565), 52-54.

ประสบการณ์ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ไม่มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ และไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ สุธาเทพ รุณเรศ ที่พบว่าปัจจัยทางด้านประสบการณ์เกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ไม่มีผลต่อความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร¹³

การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.001$) โดยมีระดับความสัมพันธ์ = 0.751 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มาก จะมีการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มากขึ้น สอดคล้องกับ วิไลฤทธิ์เดช พบว่าปัจจัยความตระหนักในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลพุทธโสธรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้และพฤติกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ¹⁴

2.3 แนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงาน กฟผ. ในปัจจุบัน โดยแบ่งได้ออกเป็น 4 ประเด็น คือ

2.3.1 ความมีสติและความรอบคอบ (Mindfulness & Caution) ความมีสติ มีทัศนคติและพฤติกรรม ส่วนบุคคลที่ใช้ในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก เช่น มีสติก่อนจะกดลิงก์หรือก่อนจะรับข้อมูลข่าวสาร มีสติอยู่เสมอ ไม่ตื่นตระหนกแม้ถูกข่มขู่หรือคล้อยตามมิจฉาชีพไม่ประมาท ไม่โลภมาก ไม่หลงเชื่อคำหลอกลวง ไม่หลงเชื่อโดยง่าย ไม่หลงเชื่อการชักจูงที่ดูให้ผลตอบแทนสูงเกินไป

2.3.2 การตรวจสอบและยืนยันข้อมูล (Verification & Validation) การตรวจสอบแหล่งที่มาและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ก่อนที่จะดำเนินการใดๆ เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งที่เรากำลังติดต่อหรือจะทำนั้น มีความถูกต้องและปลอดภัย การตรวจสอบแหล่งที่มา ให้พิจารณาจากสิ่งรอบข้างใกล้ตัว เช่น สอบถามจากเพื่อน ญาติพี่น้อง สื่อที่น่าเชื่อถือ ตรวจสอบกับหน่วยงานด้วยการโทรสอบถาม ปรีกษาผู้มีประสบการณ์ ความเห็นผู้ใช้งาน หรือผู้ซื้อสินค้ารายก่อน (Review Product) ตรวจสอบความโปร่งใสของเพจ (Page Transparency) ตรวจสอบลิงก์ต่างๆที่น่าสงสัยก่อนกดเข้าไปดู ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลให้แน่ชัดก่อนที่จะเปิดหรือแชร์ ตรวจสอบบัญชีธนาคารก่อนทำธุรกรรมทางการเงิน

¹³ สุธาเทพ รุณเรศ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, สาขาวิชานโยบายและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561), 65-66, สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2568, ใน Thammasat University Digital Collections, https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:142285/

¹⁴ วิไลฤทธิ์เดช, “ความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ ของบุคลากรสาธารณสุขในประเทศไทย: กรณีศึกษาโรงพยาบาลพุทธโสธร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ทางสุขภาพ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2565), 72-75.

2.3.3 การปฏิเสธและป้องกัน (Refusal & Prevention) การปฏิเสธ โดยการไม่กระทำในสิ่งที่อาจนำไปสู่ภัยคุกคาม รวมถึงการป้องกันตัวเองด้วยการไม่ตั้งค่าหรือไม่ติดตั้งสิ่งแปลกปลอมที่มากับแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ไม่ให้หรือไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหากไม่จำเป็น ไม่รับโทรศัพท์เบอร์แปลก เบอร์ที่ไม่รู้จัก เบอร์ที่โทรมาจากต่างประเทศ ตัดสายทิ้ง ไม่คุยต่อ ปิดกั้น (Block) เบอร์โทรศัพท์ที่โทรเข้ามา ไม่สนทนากับบุคคลที่อ้างตัวจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยไม่รู้ที่มาหรือจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ ไม่กดลิงก์ข้อมูลจากข้อความหรือสื่อต่าง ๆ โดยไม่รู้ที่มาหรือจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ

2.3.4 การจัดการและปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (Management & Action) การศึกษาและติดตามข่าวสาร โดยพิจารณาจากสื่อที่น่าเชื่อถือเพื่อเฝ้าระวัง ป้องกัน ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ รูปแบบของการอาชญากรรมไซเบอร์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วง เพื่อให้รู้ทันกลโกงของมิจฉาชีพ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรมทางไซเบอร์ และการป้องกันภัยจากไซเบอร์ อัปเดตข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ การจัดการบัญชี/ข้อมูล ในสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น การตั้งค่าความเป็นส่วนตัวส่วนตัวเพิ่มมากขึ้น ลบเพื่อนที่ไม่รู้จักไม่สนิททั้ง การตั้งรหัสผ่านที่รัดกุม คาดเดาได้ยาก การใช้การรับรองความถูกต้องด้วยสองขั้นตอน (Two step Verification) ใช้ระบบยืนยันตัวตนหลายครั้ง ใช้รหัสเปิดหลายขั้นตอน การปรับปรุงซอฟต์แวร์ โปรแกรม และติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัส (Antivirus) ของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของตนอย่างสม่ำเสมอ การติดตั้งแอปพลิเคชันที่ช่วยป้องกัน คัดกรองเบอร์โทรศัพท์ การซื้อของผ่านร้านค้าออนไลน์อย่างเป็นทางการ หรือเลือกซื้อของจากแหล่งที่น่าเชื่อถือเท่านั้น

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่ารูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) แบ่งได้ออกเป็น 5 ประเด็น คือ 1) ภัยจากการหลอกลวง เป็นการอาศัยช่องทางต่างๆ ในการหลอกลวง เพื่อได้รับผลตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเงินหรือเป็นการหลอกให้ลงทุน ชักชวนร่วมลงทุน เพื่อได้รับผลตอบแทนสูง หลอกให้โอนเงิน, 2) ภัยจากมัลแวร์และไวรัส เป็นการอาศัยมัลแวร์ (Malware) ประเภทต่าง ๆ เช่น ไวรัส (Virus), เวิร์มหรือหนอนคอมพิวเตอร์ (Worm), โทรจัน (Trojan), บอตเน็ต (Botnet) หรือสปายแวร์ (Spyware) เจาะเข้าระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เป็นอุปกรณ์ส่วนบุคคลและอุปกรณ์ขององค์กร, 3) ภัยจากการโจรกรรมหรือการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการเข้าถึงข้อมูล และนำไปใช้ประโยชน์หรือเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยอาจจะได้ข้อมูลดังกล่าวมาจากการขโมยหรือการซื้อขายข้อมูลจากแหล่งตลาดมืด โดยเป็นทั้งข้อมูลส่วนบุคคล, 4) ภัยจากเนื้อหาที่เป็นอันตราย เป็นการสร้างข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง หรือบิดเบือนข้อมูลให้แตกต่างออกไปจาก

ความเป็นจริง ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวมักมาในรูปแบบของการหลอกลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการหลอกลวงผ่านเว็บไซต์/สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อและกดลิงก์นั้น และ 5) ภัยอื่นๆ หรือภัยทางอ้อม รวมถึงรูปแบบการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ที่ประกอบไปด้วยภัยดังกล่าวมากกว่า 1 ประเภทผสมกัน นอกจากนี้พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ในระดับมากที่สุด มีระดับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ในระดับมากที่สุด มีประสบการณ์ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ระดับน้อยเป็นส่วนมาก โดยเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า เพศ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ระดับการทำงาน ไม่มีผลต่อการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ประสบการณ์ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ไม่มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ ที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ การตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีผลบวก คือ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่มีระดับการตระหนักรู้ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มากจะมีการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มากขึ้น สำหรับแนวทางการป้องกันในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) แบ่งได้ออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) ความมีสติและความรอบคอบ มีทัศนคติและพฤติกรรม ส่วนบุคคลที่ใช้ในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก, 2) การตรวจสอบและยืนยันข้อมูล โดยตรวจสอบแหล่งที่มาและความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ, 3) การปฏิเสธและป้องกัน โดยการไม่กระทำในสิ่งที่อาจนำไปสู่ภัยคุกคาม รวมถึงการป้องกันตัวเองด้วยการไม่ตั้งค่าหรือไม่ได้ติดตั้งแอปพลิเคชันที่มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และ 4) การจัดการและปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การศึกษา และติดตามข่าวสาร โดยพิจารณาจากสื่อที่น่าเชื่อถือ เพื่อเฝ้าระวัง ป้องกัน ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ รูปแบบของการอาชญากรรมทางไซเบอร์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วง เพื่อให้รู้ทันกลโกงของมิจฉาชีพ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรมทางไซเบอร์ และการป้องกันภัยจากไซเบอร์

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 การจัดตั้งหน่วยงานและระบบเฉพาะ ควรมีการจัดตั้ง Command Center ของหน่วยงานรัฐเพื่อปราบปรามเชิงรุก และรับมือกับปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ การหลอกลวง และภัยจากสื่อออนไลน์ที่มีการเปลี่ยนรูปแบบในปัจจุบัน

3.2.2 การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้จากภาครัฐ การสร้างการตระหนักรู้และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องอย่างยิ่งย่น โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มถูกหลอกลวงสูง ได้แก่ กลุ่มเด็กเยาวชน นักเรียนนักศึกษา ผู้สูงอายุ โดยให้ความรู้พื้นฐานอย่าง โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เช่น รูปแบบการโกง ข้อมูลหรือช่องทางติดต่อทางการที่ถูกต้องจากทางภาครัฐ เพื่อให้ไม่หลงเชื่อข่าวปลอมข่าวลวง เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางออนไลน์ได้

3.2.3 การศึกษาและสร้างความตระหนักรู้ ศึกษาข้อมูลความปลอดภัยทางไซเบอร์ ติดตามข่าวสาร การเตือนภัย การเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และป้องกันข่าวปลอมหรือข้อมูลเท็จต่าง ๆ แก่บุคคลรอบตัว หรือบุคคล ในชุมชนตนเอง และช่วยสร้างวัฒนธรรมการรับข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณก่อนที่จะเผยแพร่ หรือส่งต่อ ในอินเทอร์เน็ต รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยกันจัดการกับปัญหาข่าวปลอมโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ ถูกต้องต่อไป

3.2.4 การมีสติและการระมัดระวัง การมีสติเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการรับมือ กับอาชญากรรมทางไซเบอร์ ต้องตั้งสติเพื่อตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ได้รับมามีความถูกต้องและปลอดภัยมากแค่ไหน หากไม่มั่นใจ ให้หาวิธีตรวจสอบ โดยอย่าเพิ่งรีบเร่งกระทำใดๆ เพื่อบรรเทาการเกิดความเสียหาย และต้อง พิจารณาไม่ให้เกิดการคล้อยตามมิจฉาชีพ ที่มีวิธีการหลอกล่อให้เรากระทำใดๆ ซึ่งอาจจะมีการ ขมขู่ หรือ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

References

- Electricity Generating Authority of Thailand. “EGAT warns against impersonating scammers invest in renewable Energy Fund.” Last modified June 10, 2023. Accessed October 12, 2024. <https://www.egat.co.th/home/20230610-pre01/> [In Thai]
- Henson Billy, Bradford W. Reynolds and Bonnie S. Fisher. *Cybercrime Victimization In The Wiley Handbook on the Psychology of Violence*. edited by Carlos A. Cuevas. Callie Marie Rennison, 553-570. UK: John Wiley & Sons, 2016.
- Herrero, Juan, Andrea Torres, Pep Vivas, Antonio Hidalgo, Francisco J. Rodríguez, and Alberto Urueña. “Smartphone Addiction and Cybercrime Victimization in the Context of Lifestyles Routine Activities and Self-Control Theories: The User’s Dual Vulnerability Model of Cybercrime Victimization.” *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18, no. 7 (April 2021): 3763. Accessed September 19, 2025 <https://doi.org/10.3390/ijerph18073763/>
- Kananya Imjai. “Preventive Behavior of Generation Z on Cyber Threats.” Master’s Thesis, Information Studies, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, 2022. Accessed June 22, 2025. In Srinakharinwirot University Institutional Repository, <https://hdl.handle.net/20.500.14740/37556/> [In Thai]
- Mathaporn Thammasiri, and Sirapatsorn Wongthongdee. “Cyber Security Awareness of Employees in One Private Company in Bangkok Area.” *Thai Research and Management Journal* 3, no. 2 (May-August 2023): 1-17. Accessed June 22, 2025. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/TRDMJOPOLSU/article/view/259170/> [In Thai]

-
- Suthathep Runnares. “Factors Affecting Awareness of Cyber-Threats by Internet Users in Bangkok.” Master’s Thesis, Information Technology Policy and Management, College of Innovation, Thammasat University, 2018. Accessed June 22, 2025. In Thammasat University Digital Collections, https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:142285/ [In Thai]
- Unisa Lerdtomornsakul, and Annop Choobamroong. *Crime and Criminology*. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House, 2018. [In Thai]
- Vilai Rittidej. “Knowledge Awareness and Behavior on Information Security of Thai Healthcare Providers: A Case Study of Buddhasothron Hospital.” Master’s Thesis, Department of Health Informatics, Faculty of Pharmacy, Silpakorn University, 2022. Accessed June 22, 2025. In Silpakorn University Repository, <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/28134/> [In Thai]

ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด
กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸรศีลธรรม

Punitive Damages under Tort Law in Cases of
Wrongdoing Related to Immorality

บุณทริกา โอทากานนท์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

306 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: pamotaganonta@gmail.com

Boonthariga Otaganonta²

Faculty of Law, Rattana Bundit University

306 Khlong Chan, Bang Kapi , Bangkok 10240, Thailand

Email: pamotaganonta@gmail.com

จักรินทร์ สมมติ³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

306 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: pamotaganonta@gmail.com

Jackarin Sommati⁴

Faculty of Law, Rattana Bundit University

306 Khlong Chan, Bang Kapi , Bangkok 10240, Thailand

Email: pamotaganonta@gmail.com

Received: October 2, 2025 Revised: January 26, 2025 Accepted: January 30, 2026

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ประการสำคัญเพื่อการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนความหมายและลักษณะทั่วไปของค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) และศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งในส่วนของบริบทกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศที่มีความก้าวหน้าในเรื่องดังกล่าว ตลอดจนมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีศีลธรรม (Immorality) เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิดในกรณีความผิดเกี่ยวกับทฤษฎีศีลธรรมให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาของศาลไทยที่ผ่านมา ศาลไทยยังไม่อาจใช้อำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิดในกรณีความผิดเกี่ยวกับทฤษฎีศีลธรรมได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากระบบกฎหมายละเมิดของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงยึดถือหลักการเยียวยาค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงเป็นหลัก ส่งผลให้เมื่อเกิดกรณีการกระทำละเมิดที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีอย่างร้ายแรง ศาลจึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อป้องปรามมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกันได้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นและขอเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษทางแพ่งหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวไว้ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะละเมิดอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บังคับใช้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปปรับใช้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และเป็นไปตามกรอบของกฎหมายที่บัญญัติไว้

คำสำคัญ: ค่าเสียหายเชิงลงโทษ; กฎหมายละเมิด; ความผิดเกี่ยวกับทฤษฎีศีลธรรม

Abstract

This article primarily aims to examine the historical background, concepts, theories, definitions, and general characteristics of punitive damages (Punitive Damages). It further analyzes relevant legal frameworks governing punitive damages under both the Thai legal context and advanced foreign jurisdictions. Additionally, this study investigates the legal issues surrounding punitive damages under the law of torts, focusing specifically on wrongdoings related to immorality (Immorality), in order to propose guidelines for amending and improving the legal criteria for awarding punitive damages in cases of immorality-related torts to enhance their appropriateness and efficacy.

The findings reveal that, under the current jurisprudence of Thai courts, judicial authorities remain unable to fully exercise their discretion to award punitive damages for tortious acts rooted in immorality. This limitation arises because the contemporary Thai law of torts

heavily adheres to the principle of compensatory damages based on actual losses. Consequently, when egregious torts that severely violate public morality occur, courts lack the mechanism to penalize wrongdoers to deter future recidivism in a similar manner. Therefore, the author proposes that Thailand should distinctively codify concrete criteria for civil penalties or punitive damages within its statutory law of torts. Establishing clear legal parameters will enable law enforcement and judicial authorities to apply these principles accurately, precisely, and within a well-defined statutory framework.

Keywords: Punitive Damages; Tort Law; Immorality Offenses

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผิดที่เรียกว่า “ทุสศีลธรรม” หมายความว่า “ไม่มีศีลธรรมและการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา”⁵ ผู้เสียหายสามารถฟ้องเป็นคดีแพ่งเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ หรือจะฟ้องเป็นคดีเกี่ยวเนื่องกันที่เรียกว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา” กล่าวคือ เป็นคดีแพ่งที่มีมูลการกระทำความผิดทางอาญา หรือความรับผิดชอบในทางแพ่งที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทุสศีลธรรมเท่านั้น โดยที่ความผิดเกี่ยวกับทุสศีลธรรม เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาด้อย ซึ่งการกระทำความผิดดังกล่าวนี้มีทั้งความผิดที่ยอมความได้และยอมความไม่ได้ เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา และอนาจาร ซึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรสถ้ามิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล หรือไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย หรือการกระทำอนาจารที่มีได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล หรือมิได้เป็นการกระทำต่อเป็นการกระทำแก่บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ญาติสืบสายโลหิต ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ ผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์ หรือในความอนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด และมีได้เป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองอันเนื่องมาจากเป็นผู้ทุพพลภาพ ผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน คนป่วยเจ็บคนชรา สตรีมีครรภ์ หรือผู้ซึ่งอยู่ในภาวะไม่สามารถรู้ผิดชอบ การกระทำที่ได้กล่าวมานั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 281

ความรับผิดทางอาญาที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้มีอัตราโทษสูงสุดคือ ประหารชีวิต กรณีผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายสาหัส นอกจากนั้นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อเด็กที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ในบางฐานความผิดก็มีอัตราโทษสูงสุดประหารชีวิตเช่นเดียวกัน กล่าวคือ “ผู้ใดเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น

⁵ ประสิทธิ์ จงวิจิต, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามกผิดได้*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554), 524.

เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิง โดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลัง ประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด...” โดยที่ความผิดเกี่ยวกับเพศนั้นยังคงมีโทษปรับทางอาญารวมอยู่ด้วยซึ่งอัตราค่าปรับสูงสุดอยู่ที่ 400,000 บาท ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับมูลฐานความผิดนั้นด้วยว่ากฎหมายกำหนดค่าปรับเอาไว้แค่ไหนเพียงใด อย่างไรก็ตามอัตราโทษที่กล่าวมานั้นเป็นบทลงโทษทางอาญาแต่การลงโทษในทางแพ่งเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน โดยศาลจะใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือ “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด”

ความผิดเกี่ยวกับเพศไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับผู้ใดไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ย่อมที่จะได้รับความเสียหายทั้งต่อร่างกายและจิตใจทั้งสิ้น เป็นตราบาปที่ฝังลึกอยู่ในใจมีอาจลึบเลือนผู้เสียหายจึงไม่กล้าที่จะเปิดเผยความจริงอันโหดร้ายนี้ให้ผู้ใดล่วงรู้ได้ โดยเฉพาะหากผู้เสียหายที่เป็นเพศหญิงจะมีความอับอายมากกว่าผู้เสียหายที่เป็นเพศชาย และไม่ไปแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด จึงทำให้ผู้กระทำความผิดยังคงลอยนวลใช้ชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป และหากผู้กระทำความผิดนั้นเป็นบุคคลที่มีหน้าตาในสังคม เป็นผู้มียศอิทธิพลด้วยแล้วนั้นยิ่งทำให้ผู้เสียหายเกิดความเกรงกลัวที่จะไม่ไปแจ้งความดำเนินคดี เพราะอาจเกิดอันตรายกับตนเองหรือบุคคลในครอบครัวได้ จึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ตนต้องถูกล่วงละเมิดหรือบางกรณีที่มีการแจ้งความดำเนินคดีไปแล้วก็มักจะได้รับการชดใช้เยียวยาตามความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยที่ศาลพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเป็นตัวกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายมาตรา 446 ได้บัญญัติกรณีของการทำละเมิดซึ่งทำให้ผู้ถูกละเมิดได้รับความเสียหายดังนี้ “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว อนึ่ง หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุณยฆาตกรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้สามารถพิจารณาลักษณะของการทำละเมิด คือผู้กระทำได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือทำให้เสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความทั้งที่เป็นตัวเงิน และมีใช้ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ นอกจากนั้นแล้ว หญิงผู้ต้องเสียหายเพราะถูกผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุณยฆาตกรรมก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นก็ได้เช่นกัน ตามมาตรา 446 นั้น มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ 1) ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน กล่าวคือเป็นค่าเสียหายที่สามารถคำนวณได้เป็นตัวเงินว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเท่าใด เช่น ทำร้ายร่างกายต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล โดยผู้เสียหายต้องสูญเสียรายได้จากการทำงานวันละ 1,000 บาท เป็นเวลา 1 เดือน การคำนวณค่าเสียหายนี้จะคิด 1 เดือน เท่ากับ 30 วันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/6 วรรคสามดังนี้ “...การคำนวณส่วนของเดือนตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ถือว่าเดือนหนึ่งมีสามสิบวัน” ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายต้องขาดรายได้วันละ 1,000 บาท เป็นเวลา 30 วัน จะคิดเป็นเงินได้เท่ากับ 30,000 บาท และ 2) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน กล่าวคือ เป็นค่าเสียหายใน

ลักษณะที่เป็นความทนทุกข์ทรมานจากบาดแผลที่ถูกทำร้าย บาดเจ็บจนทุพพลภาพหรือพิการ ขาดความสุขสำราญในชีวิต เป็นต้น ซึ่งค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินนั้นจะเรียกได้จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากการเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย และเสรีภาพเท่านั้น ส่วนความโศกเศร้าเสียใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับความเสียหายทางร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพจึงไม่อาจเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ โดยพิจารณาได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 811/2558 “...ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมิใช่ค่าเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการที่จำเลยทั้งสองบุกรุกและทำให้บ้านทั้งสองหลังของโจทก์ร่วมเสียหาย ส่วนค่าเสียหายต่อจิตใจก็คือค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 กำหนดให้เรียกร้องได้เฉพาะในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายอนามัยหรือทำให้เขาเสียเสรีภาพเท่านั้น กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สิน มาตรา 446 ไม่เปิดสิทธิให้แก่ผู้ต้องเสียหายเรียกร้องเอาได้ สำหรับค่าเช่าหรือค่าเสียโอกาสใช้สอยบ้านของโจทก์ร่วมนั้น การที่ก่อนเกิดเหตุโจทก์ร่วมไม่ได้ใช้สอยบ้านทั้งสองหลัง ไม่ได้หมายความว่าขณะเกิดเหตุโจทก์ร่วมจะใช้สอยหรือหาประโยชน์จากบ้านทั้งสองหลังของตนไม่ได้ ดังนั้น การที่จำเลยทั้งสองร่วมกันบุกรุกและทำให้บ้านทั้งสองหลังของโจทก์ร่วมเสียหาย จึงเป็นผลโดยตรงที่ทำให้โจทก์ร่วมเสียหาย ไม่อาจใช้สอยหรือหาประโยชน์จากบ้านทั้งสองหลังของตนได้...” คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1016/2561 “...การสูญเสียอวัยวะสืบพันธุ์ทำให้โจทก์ต้องทนทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสทั้งร่างกายและจิตใจไปตลอดชีวิต ถือเป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 วรรคหนึ่ง...”

ส่วนค่าเสียหายกรณีเกิดความโศกเศร้าเสียใจมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/2528 ได้ตัดสินเอาไว้ดังนี้ “...การที่โจทก์ได้รับความเศร้าโศกเสียใจ เนื่องจากได้รับโทรเลขที่จำเลยที่ 1 แจ้งข้อความผิดเป็นว่าบุตรสาวโจทก์ถึงแก่กรรมแล้วนั้น ความเศร้าโศกเสียใจของโจทก์เป็นเพียงอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อทราบข่าวร้าย ไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิโจทก์เรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้ได้...”

ดังนั้น ตามมาตรา 446 วรรคที่สองได้บัญญัติว่า “... อนึ่ง หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุสศีลธรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้” ฉะนั้น ความผิดอาญาที่เป็นทุสศีลธรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เป็นการกระทำความผิดที่ขาดศีลธรรมโดยที่การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญารวมอยู่ด้วย เช่นการข่มขืน การกระทำอนาจาร ย่อมเป็นการกระทำความผิดอาญาที่ผู้กระทำความผิดศีลธรรม ซึ่งกรณีดังกล่าวผู้ถูกระทำได้รับความเสียหายทั้งด้านร่างกายและจิตใจรวมอยู่ด้วย แต่ในขณะที่กฎหมายได้บัญญัติมิให้มีการเรียกค่าเสียหายในส่วนที่เป็นค่าเสียหายที่มีอาจคำนวณได้เป็นเงินอย่างเช่น “ค่าความโศกเศร้าเสียใจ” ที่ตนถูกข่มขืนหรือถูกระทำอนาจาร ซึ่งเทียบได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/2528 ที่โจทก์ต้องมีความโศกเศร้าที่เกิดจากการกระทำของจำเลย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดกรณีความผิดที่เกี่ยวกับทุสศีลธรรมนั้น ผู้เสียหายย่อมมีความโศกเศร้าเสียใจเป็นธรรมดาเพราะการที่ตนต้องถูกทำละเมิดแต่ไม่สามารถที่จะเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากความโศกเศร้าเสียใจ หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ค่าเสียหายทางจิตใจ” ได้ ซึ่งกรณีของผู้ถูกทำละเมิดนั้นได้รับความอับอาย ไม่สามารถที่จะเปิดเผยได้ต้องเก็บเป็นความลับและตายไปพร้อมกันกับตนเอง และมากไปกว่านั้นแล้วหากผู้กระทำละเมิดมีฐานะทางการเงิน หรือมีอำนาจหน้าที่การงานในสังคม ผู้ถูกระทำอาจไม่ได้รับความยุติธรรมก็เป็นไปได้

ความหมายของคำว่า ค่าเสียหาย หมายความว่า มูลค่าแห่งความเสียหายที่ผู้เสียหายพึงได้รับการชดใช้ พจนานุกรมออกซฟอร์ด เวอร์ดพาวเวอร์ (Oxford Word Power) ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่าเสียหาย (Damages) หมายความว่า เงินชดเชยค่าเสียหายหรือจากการบาดเจ็บ⁶ พจนานุกรมเคมบริดจ์ (Cambridge) ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่าเสียหาย (Damages) หมายความว่า เงินที่จ่ายให้กับบุคคลอื่นโดยบุคคลหรือองค์กรที่รับผิดชอบในการก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือการสูญเสีย⁷ พจนานุกรมกฎหมาย (Dictionary of Law) ได้ให้ความหมายของคำว่าค่าเสียหาย (Damages) หมายความว่า เงินที่โจทก์เรียกร้องจากจำเลยเพื่อชดใช้ค่าเสียหาย ส่วนคำว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายความว่า ค่าเสียหายจำนวนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งกำหนดให้ในจำนวนที่มาก และเหนือกว่าการทดแทนความเสียหายแก่ทรัพย์สินในกรณีที่มีการกระทำ ความผิดสร้างความเสียหาย และมีพฤติการณ์ของความรุนแรง การถูกบีบบังคับ เจตนาร้าย ฉ้อฉล หรือขาดความยับยั้ง เพื่อเย้ยหยัน ความเจ็บปวดทางจิตใจ ความรู้สึก ความอับอาย การถูกดูถูกเหยียดหยาม⁸ รศ. ดร.สุมาลี วงวิฑิต ได้ให้ความหมายของคำว่า “ค่าเสียหายแบบลงโทษ” หมายความว่า ค่าเสียหายที่ลงโทษให้ผู้ทำละเมิดเกิดความเข็ดหลาบ และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายด้วย¹⁰ พจนานุกรมเคมบริดจ์ (Cambridge) ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายความว่า ค่าเสียหายจำนวนมากซึ่งลงโทษจำเลยในความสูญเสียหรืออันตรายที่เกิดแก่ผู้เรียกร้องเพื่อแสดงถึงการที่จำเลยประพฤติตัวไม่ดีต่อผู้ร้อง¹¹

ดังนั้นแล้ว การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี คือ 1) การกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการชดเชยความสูญเสียไปเพราะการละเมิด (Compensatory Damages) ซึ่งอาจเป็นค่าเสียหายทางทรัพย์สิน (Pecuniary Loss) หรือความเสียหายต่อชื่อเสียง (Humiliation Loss) และ 2) การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เป็นการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อเป็นการลงโทษอันเกิดจากการทำละเมิดที่ร้ายแรงเกินปกติ¹²

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีบทลงโทษเชิงลงโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศที่ชัดเจน คงมีเพียงบทบัญญัติในเรื่องของการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 วรรคสอง คือ “อนึ่ง หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุณยธรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้” โดยการเรียก

⁶ ออกซฟอร์ด เวอร์ดพาวเวอร์, พจนานุกรมสำหรับผู้เรียน ฉบับอังกฤษ-ไทย (กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย, 2547), 201.

⁷ Cambridge English Dictionary, “Damages,” Last modified n.d., Accessed October 1, 2023, <https://www.dictionary.cambridge.org/dictionary/english/damages/>

⁸ P.H. Collin, *Dictionary of law*, 3rd ed. (Teddington, Middlesex: Peter Collin Publishing Ltd., 2000), 99.

⁹ Bryan A. Garner, *Black’s Law Dictionary*, 7th ed. (St. Paul, MN: West Group, 1999), 390. อ้างถึงใน อนงค์รัตน์ คงลาภ, “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ: ความท้าทายใหม่ในระบบกฎหมายของประเทศไทย,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2562, สำนักการต่างประเทศ, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190208c81e728d9d4c2f636f067f89cc14862c133250.pdf/>

¹⁰ สุมาลี วงวิฑิต, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรรได้*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562), 296.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 297.

¹² เพ็ง เพ็งนิติ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.), 376.

ร่องคำสินไหมทดแทนจะเป็นไปตามมาตรา 438 วรรคหนึ่ง คือ “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใด นั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด...” ดังนั้นจากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความร้ายแรงแห่งการทำละเมิดที่เกิดขึ้นแต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่ามีการคิดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาปรับใช้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

1.2.2 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมาย ลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตการโดยศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ นอกจากนี้การศึกษานี้ยังได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ ทำการค้นคว้ารวบรวมเอกสารทั้งที่เป็นตำราภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความของนักกฎหมายที่ได้รวบรวมแสดงความคิดเห็นหรือวิเคราะห์ปัญหาไว้ในวารสาร บทความทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังใช้วิธีการค้นหาข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาประกอบการศึกษา และนำความรู้ที่ได้รวบรวมไว้มาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายและคำพิพากษาของศาล

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

1.5.2 ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.5.3 ทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมาย ลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ

1.5.4 ได้รับแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทุจริตธรรม ผู้เขียนพบว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สภาขุนนางของอังกฤษได้วางหลักเกณฑ์อันเป็นข้อจำกัดของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้นในคดีรูคส์ กับ บาร์นาร์ด (Rookes v. Barnard) ซึ่งยังคงถือปฏิบัติอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยในคดีดังกล่าวท่านลอร์ด เดฟลิน (Lord Devlin) ได้จำกัดขอบเขตของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้เฉพาะ 3 กรณีดังต่อไปนี้คือ

2.1 กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นกระทำการตามอำเภอใจอันเป็นการกดขี่ข่มเหงประชาชน หรือกระทำการอันขัดต่อรัฐธรรมนูญ

กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นกระทำการตามอำเภอใจอันเป็นการกดขี่ข่มเหงประชาชน หรือกระทำการอันขัดต่อรัฐธรรมนูญเป็นการกระทำที่เข้าหลักเกณฑ์ โดยเป็นการกระทำโดยใช้อำนาจหน้าที่จากการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ (Act must have been committed by one exercising government power) โดยสภาขุนนางได้ยอมรับเงื่อนไขและได้ให้คำจำกัดความคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ไว้ในคดีของบริษัท แคสเซล แอนด์ คอมพานี จำกัด กับ บรูม (Cassell & Co., Ltd v. Broome) ว่าให้หมายความรวมถึงตำรวจ เจ้าพนักงานท้องถิ่น และข้าราชการอื่น ๆ ด้วย (Suits involving oppressive action by government servants)

2.2 กรณีที่จำเลยได้คำนวณแล้วว่าตนจะได้รับประโยชน์จากการกระทำละเมิดเกินไปจากค่าเสียหายที่ตนจะต้องชดใช้ให้แก่โจทก์

กรณีที่จำเลยได้คำนวณแล้วว่าตนจะได้รับประโยชน์จากการกระทำละเมิดเกินไปจากค่าเสียหายที่ตนจะต้องชดใช้ให้แก่โจทก์ โดยคำว่า “ผลประโยชน์” รวมไปถึง กรณีที่จำเลยต้องการผลประโยชน์จากโจทก์ในด้านวัตถุ หรือเป็นทรัพย์สินบางอย่างที่จำเลยอยากได้ แต่ไม่สามารถหามาเองได้นอกจากจะต้องจ่ายเงินในจำนวนที่มากกว่า โดยสภาขุนนางได้ให้ความชัดเจนสำหรับความผิดนี้ไว้ในคดีของบริษัท แคสเซล แอนด์ คอมพานี จำกัด กับ บรูม (Cassell & Co., Ltd v. Broome) โดยระบุว่าความผิดในกรณีนี้จะต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ 1) ผู้กระทำละเมิดรู้อยู่แล้วว่าการกระทำนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หรือขาดสติยังคิดว่าการกระทำดังกล่าวผิด หรือไม่ผิดต่อกฎหมาย (A knowledge that the proposed action is against the law or reckless disregard for whether the proposed action is illegal or legal) และ 2) การตัดสินใจที่จะกระทำนั้นเนื่องมาจากโอกาสที่ผู้กระทำละเมิดจะได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นคุ้มค่ามากกว่าที่ตนจะชดใช้ค่าเสียหาย (A decision to carry on doing the proposed action because the prospects of material advantage outweigh the prospects of material loss) โดยความผิดประเภทนี้หมายความว่ารวมถึง กรณีการหมิ่นประมาท (Libel), บุกรุก (Trespass) และการกระทำความผิดอันมีเจตนามุ่งร้ายและผิดต่อกฎหมาย (Other Malicious)

2.3 กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจนสำหรับความผิดนั้น

กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจนสำหรับความผิดนั้น ๆ (suits for punitive damages expressly authorized by statute) ซึ่งตัวอย่างของกฎหมายที่บัญญัติถึงการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็คือ The Reserve Auxiliary Forces Act 1952 ที่ระบุว่า “...การกระทำที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใด ๆ จากการแปลงสภาพ หรือกระบวนการอื่นใดอันเกิดขึ้นจากการละเว้นการเพิกเฉย หรือ การฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ศาลมีอำนาจตัดสินพฤติกรรมของจำเลย ซึ่งหากศาลเห็นว่าสมควรก็สามารถจะให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษจากการกระทำความผิดดังกล่าวได้เพื่อให้สาสมกับที่โจทก์ได้รับความเสียหาย”

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นประเทศที่มีการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างแพร่หลายมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยแนวความคิดของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาถูกกำหนดเพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทน โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อเป็นการลงโทษจำเลยจากการกระทำความผิดที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง และ 2) เพื่อเป็นการยับยั้งป้องปรามมิให้กระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถกำหนดได้ หากว่าการกระทำความผิดนั้นมีลักษณะของการกระทำที่เกิดจากพฤติการณ์ที่เป็นการซ้ำเติมให้เกิดความรุนแรงขึ้น เช่น การกระทำโดยเจตนาร้าย (Maliciousness) การกระทำโดยจงใจ หรือเจตนา (Willfulness) การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลอื่น (Recklessness) การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence) การกดขี่ข่มเหง (Oppression) เป็นต้น

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิดกรณีความผิดเกี่ยวกับทุจริต ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี คือ 1) การกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการชดเชยความสูญเสียไปเพราะการละเมิด (Compensatory Damages) ซึ่งอาจเป็นค่าเสียหายทางทรัพย์สิน (Pecuniary loss) หรือความเสียหายต่อชื่อเสียง (Humiliation loss) และ 2) การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damages) เป็นการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อเป็นการลงโทษอันเกิดจากการทำละเมิดที่ร้ายแรงเกินปกติ

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีบทลงโทษเชิงลงโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศที่ชัดเจน คงมีเพียงบทบัญญัติในเรื่องของการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 วรรคสอง คือ “อนึ่ง หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุจริตกรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้” โดยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะเป็นไปตามมาตรา 438 วรรคหนึ่ง คือ “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัย

ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด...” ดังนั้นจากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความร้ายแรงแห่งการทำละเมิดที่เกิดขึ้นแต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่ามีการคิดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาปรับใช้ อย่างไรก็ตามศาลไทยเคยมีคำพิพากษาความผิดเกี่ยวกับเพศโดยนำเอาหลักการลงโทษเชิงลงโทษมาปรับใช้คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 336/2475 “ในชั้นที่จำเลยต้องทำคดีอาชญากรรมว่าผิดฐานกระทำความผิดอาชญากรรมจำเลยยังให้การเล่าพยานสืบว่า นายเทียนหอมมยงจำเลยกับนางสาวมะปรางเคยลักลอบร่วมประเวณีกันซึ่งทวีความเสียชื่อเสียงเกียรติยศแก่นางสาวมะปรางอยู่ชั่วชีวิต จึงให้จำเลยให้สินไหมทดแทนหรือเบี้ยค่าขวัญให้โจทก์ 1,500 บาท เพื่อให้สมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ระงำใจ และเป็นเยี่ยงอย่างสำหรับป้องกันไม่ให้กระทำความผิดชนิดนี้อีกในภายหน้า” คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2573/2518 “โจทก์ฟ้องว่าจำเลยข่มขืนกระทำชำเราจนเป็นเหตุให้โจทก์ตั้งครรภ์และคลอดบุตรคือเด็กชาย บ. ขอให้จำเลยใช้ค่าเสียหายและรับเด็กชาย บ.เป็นบุตรพร้อมทั้งให้มีสิทธิใช้นามสกุลของจำเลยกับเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรด้วยนั้น แม้บิดาโจทก์เคยฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาว่าจำเลยข่มขืนกระทำชำเราโจทก์และศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องเพราะบิดาโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง โดยมีคำพิพากษาว่าจำเลยมิได้ข่มขืนกระทำชำเราโจทก์ ย่อมไม่ทำให้หลักฐานของคดีโจทก์ในเรื่องนี้เสียไป

เมื่อฟังได้ว่าจำเลยข่มขืนกระทำชำเราโจทก์จนเป็นเหตุให้โจทก์ตั้งครรภ์ถูกจำเลยข่มขืนกระทำชำเราจนตั้งครรภ์ ทำให้ค่าของความเป็นสาวต้องตกต่ำ และค่าใช้จ่ายในการคลอด กับแสดงว่าเด็กชาย บ. เป็นบุตรของจำเลยมีสิทธิใช้นามสกุลของจำเลยให้จำเลยจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย บ.ตั้งแต่คลอดจนถึงวันฟ้องและจ่ายต่อไปเป็นรายเดือนจนกว่าเด็กชาย บ.จะมีอายุครบ 20 ปี

จำเลยให้การต่อสู้ว่า ค่าเสียหายตามฟ้องเกี่ยวกับละเมิดขาดอายุความเมื่อศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ จำเลยมิได้ตั้งประเด็นเรื่องอายุความมาในคำแก้อุทธรณ์ และเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืนโจทก์ฎีกาต่อมา จำเลยก็มีได้ยื่นคำแก้ฎีกาจึงไม่ประเด็นเรื่องอายุความในชั้นฎีกา”

สำหรับความผิดตามกฎหมายอื่น ประเทศไทยได้มีการนำเอาแนวคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ได้แก่ ความผิดตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ที่บัญญัติถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา 13 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 เป็นต้น

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.2.1 เห็นควรให้มีการออกคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິລຣຸຣມ

3.2.2 เห็นควรให้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ให้ชัดเจนในบทบัญญัติของกฎหมายให้ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายที่บัญญัติไว้ และนอกจากนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์ค่าเสียหายเชิง

ลงโทษตามกฎหมายลักษณะละเมิด กรณีความผิดเกี่ยวกับทຸຣສິຣຣຸມໄວ້ຢ່າງຂັດແຈ້ງໃນບຳນຸຣຸດີຂອງກຸຸມາຍ ຍັງເກີດປະໂຫຍນອື່ກປະກາຣໜຶ່ງກໍ່ຄື ຜູ້ທີ່ບັງຄັບໃຊ້ກຸຸມາຍສາມາດນຳລັກເຄຣນທ໌ດັ່ງກ່າວມາໃຊ້ເປັນມາຣກາຣທາງ ກຸຸມາຍເພື່ອໃຫ້ບຸກຄລືຊື່ງຢູ່ກາຍໄດ້ບັງຄັບຂອງກຸຸມາຍໄດ້ເກີດກຸຸມາຍແລະຕຣະໜັກຄືງຄວາມ ຮັບຜິດທີ່ຈະຕ້ອງຂດໃຊ້ແລະເຍົາວາໃນຜລຈາກກາຣກຣທຳລະເມີດນັ້ນ

References

- Bryan A. Garner. *Black's Law Dictionary*. 7th ed. St. Paul, MN: West Group, 1999. Quoted in Anongrat Konglap. "Punitive damages: New challenges in the Thai legal system," Office of International Affairs. Last modified 2019. Accessed October 1, 2022. <https://www.oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190208c81e728d9d4c2f636f067f89cc14862c133250.pdf/> [In Thai]
- Cambridge English Dictionary. "Damages." Cambridge Dictionary. Last modified n.d., Accessed October 1, 2023. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/damages/>
- Oxford Wordpower. *Dictionary for Thai Learners, English-Thai Edition*. Bangkok: Duangkamol Samai, 2004. [In Thai]
- Peng Pengniti. (n.d.) *Explanation of the Civil and Commercial Code on Torts, Tort Liability of Officials, and Other Related Laws*. 2nd ed. Bangkok: The Institute of Legal Education Thai Bar Association, n.d. [In Thai]
- P.H. Collin. *Dictionary of law*, 3rd ed. Teddington, Middlesex: Peter Collin Publishing Ltd., 2000.
- Prasit Jongwichit. *Civil and Commercial Code on Torts, Unlawful Work, and Undue Enrichment*. 3rd ed. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2011. [In Thai]
- Priyawadee Srichai. "Legal Issues Concerning Compensation for Mental Damages in Civil Procedure." Master's Thesis, Graduate School Ramkhamhaeng University, 2011. [In Thai]
- Royal Institute. *Royal Institute Dictionary 2011 in Honor of His Majesty the King on the Auspicious Occasion of His Majesty the King's 7th Cycle Birthday Anniversary*, December 5, 2011. Bangkok: Royal Institute, 2013. [In Thai]
- Sumalee Wongwittit. *Civil and Commercial Code on Torts, Management of Unauthorized Work, and Undue Enrichment*. 2nd ed. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2019. [In Thai]
- Surachai Puangchusak. "Punitive Damages for Torts." Doctor's Thesis, Graduate School Ramkhamhaeng University, 2010. [In Thai]

มาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่

Safety Measures for Foreign Tourists and Their Impact
on Crime Prevention in Chiang Mai Province

ปราบดา สุขสุนทรีย์¹

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว 2 กองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว
999 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: 6481009424@student.chula.ac.th

Prabda Suksuntree²

Tourist Polive Division 2, Tourist Police Bureau
999 Moo 1, Nongprue, Bangplee, Samut Prakan 10540, Thailand
Email: 6481009424@student.chula.ac.th

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: unisa@yahoo.com

Unisa Lerdtomornsakul⁴

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,
Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: unisa@yahoo.com

Received: June 30, 2025 Revised: October 14, 2025 Accepted: October 17, 2025

¹ พ.ต.ท., นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Pol.Lt.Col., Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้ มุ่งเน้นไปที่การศึกษามาตรการต่าง ๆ ของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ปฏิบัติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงแนวทางในการสร้างหรือเพิ่มมาตรการในอนาคตที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเชื่อมโยงทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า มาตรการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ยังดำเนินไปแบบแยกส่วน แต่ละหน่วยงานมีแนวทางและเทคโนโลยีของตนเองโดยขาดการบูรณาการร่วม แม้จะมีระบบตรวจตรากล้องวงจรปิด หรือฐานข้อมูลต่าง ๆ แต่ไม่ถูกเชื่อมโยงเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังไม่มี การซักซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน เมื่อเกิดปัญหามักแก้ไขแยกส่วนและไม่เก็บสถิติกลางเพื่อนำไปถอดบทเรียน การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ก็มักไม่บรรลุผลจริง ทั้งในกรณีเอาผิดอาชญากรรม การปล่อยเช่ารถโดยไม่ถูกกฎหมาย หรือแม้แต่กระบวนการสอบสวนเมื่อนักท่องเที่ยวเป็นคู่กรณีที่ยังขาดความเข้าใจ ขณะเดียวกัน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัยก็ยังไม่เข้มข้นเพียงพอ นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องหาข้อมูลด้วยตนเองหรือสอบถามจากผู้นำเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นโดยรวมของเชียงใหม่ในฐานะเมืองท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องขับเคลื่อนเชิงระบบ ผ่านการบูรณาการหน่วยงาน การซักซ้อมร่วม การใช้เทคโนโลยีแบบแพลตฟอร์มกลาง การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และการสื่อสารเชิงรุกหลายภาษาเพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ

คำสำคัญ: มาตรการด้านความปลอดภัย; นักท่องเที่ยวต่างชาติ; การป้องกันอาชญากรรม; จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This study aims to examine and analyze safety measures for international tourists in Chiang Mai Province and their role in crime prevention. The research focuses on the practices of government and private agencies directly involved in tourist safety, as well as possible directions for future development. A qualitative research design was applied, drawing on documentary analysis, secondary data, and relevant theoretical frameworks such as the Crime Triangle and Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED).

Findings indicate that existing safety measures are fragmented, with agencies implementing their own systems and technologies in isolation. Despite the presence of surveillance tools, AI-based cameras, and various databases, these are not integrated for collective use. Moreover, joint emergency drills are absent, leading to uncoordinated responses and a lack of centralized statistical records for prevention planning. Law enforcement mechanisms, though formally in place, often fail in practice, evident in cases of tourist exploitation, unlawful vehicle rentals, and investigative processes where officers lack adequate knowledge of procedures involving foreigners.

Communication strategies are similarly weak; many tourists rely on self-sourced information or tour guides, which undermines trust in Chiang Mai's safety standards.

The study argues for systemic reform through integrated inter-agency cooperation, joint emergency simulations, the establishment of centralized technological platforms and databases, strict law enforcement, and proactive multilingual communication strategies. Such measures are critical to strengthening international tourists' confidence and sustaining Chiang Mai's image as a safe and reliable global tourism destination.

Keywords: Safety Measures; Foreign Tourists; Crime Prevention; Chiang Mai

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างรายได้สูงสุดให้ประเทศต่อเนื่องหลายปี เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและกระจายอยู่ทุกภูมิภาค ก่อนการระบาดของโควิด-19 ในปี 2562 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่า 19 ล้านคน โดยจีน มาเลเซีย รัสเซีย ญี่ปุ่น และอินเดียเป็นกลุ่มหลัก สร้างรายได้รวมสูงกว่าภาคการส่งออกสินค้า และแม้โลกจะเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจจากโรคระบาดและสงคราม แต่ไทยยังคงเป็นจุดหมายที่ได้รับความนิยม ตัวอย่างเช่นในปี 2566 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามากว่า 27 ล้านคน รัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมาก ทั้งการยกเลิกการขอวีซ่าให้กับบางประเทศและการผลักดันนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนซึ่งเป็นตลาดใหญ่ ข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี 2566 ชี้ว่า ประเทศมาเลเซีย ประเทศจีน ประเทศเกาหลี ประเทศอินเดีย และประเทศรัสเซีย เป็นกลุ่มที่เดินทางเข้าไทยมากที่สุด จังหวัดเชียงใหม่ยังคงเป็นหนึ่งในสามจุดหมายยอดนิยม เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวจีนสร้างรายได้มหาศาลและมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ความปลอดภัยยังเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวใช้ตัดสินใจเดินทาง⁵ เหตุอาชญากรรมและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น การฆาตกรรม การลักทรัพย์ การฉ้อโกง และการก่อการร้าย สร้างความกังวลและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เหตุการณ์สะเทือนขวัญอย่างคดีเกาะเต่าในปี 2557 หรือเหตุระเบิดแยกราชประสงค์ในปี 2558 เป็นตัวอย่างที่ทำให้ความเชื่อมั่นลดลงทันที ก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้และนักท่องเที่ยวจำนวนมาก⁶ ปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นเจ็ดกลุ่มหลัก ได้แก่ อาชญากรรมต่อชีวิตและร่างกาย อาชญากรรมต่อทรัพย์สิน การเอารัดเอาเปรียบในการซื้อสินค้าและบริการ ปัญหายาเสพติด โสเภณี การก่อการร้าย และการพนัน ทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อสื่อต่างประเทศรายงานอย่างกว้างขวาง

⁵ Mansfeld, Y., & Pizam, A *Tourism, security and safety: From theory to practice*. (Oxford: Elsevier, 2006), 22.

⁶ Corbet, S., O'Connell, J. F., Efthymiou, M., Guionard, C., & Lucey, B., "The impact of terrorism on European tourism," *Annals of Tourism Research*, no. 75 (March 2019): 1–17.

แม้หน่วยงานของรัฐ เช่น กองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้ดำเนินงานเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแต่ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสำคัญอย่างเชียงใหม่ยังไม่เพียงพอ การจัดเก็บข้อมูลเชิงระบบและการพัฒนามาตรการเชิงป้องกันจึงเป็นเรื่องจำเป็น การแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยจำเป็นต้องบูรณาการมาตรการต่าง ๆ ทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย การจัดตั้งกองกำลังหรือสายตรวจเฉพาะด้านการท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยี เช่น กล้องวงจรปิด หรือกล้อง CCTV. และระบบไฟถนน รวมถึงการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อ การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นจะช่วยให้มาตรการมีประสิทธิภาพมากขึ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแม้จะสร้างรายได้มหาศาล แต่ยังเผชิญปัญหาความปลอดภัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องพัฒนาการรักษาความปลอดภัยที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษามาตรการด้านความปลอดภัยเพื่อป้องกันอาชญากรรมให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหาและจุดอ่อน-จุดแข็ง ของมาตรการด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งเน้นการวิจัยเกี่ยวกับขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน จำนวน 5 คน และ กลุ่มที่ 3 นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ 4 คน รวมจำนวน 15 คน โดยผู้ศึกษากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมุ่งศึกษาด้านนโยบายสาธารณะด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องดูแลและบังคับใช้กฎหมายในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมไปถึงศึกษากฎหมาย ระเบียบ หรือแผนที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของยุทธศาสตร์ แผนงาน และนโยบายระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยเป็นภาคี ในการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาเจาะเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และเก็บข้อมูลในช่วงเวลาปี พ.ศ.2568

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) นำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัยนี้ รวมทั้งเป็นส่วนเสริมหรือส่วนเติมเต็มความสมบูรณ์ถูกต้องของงานวิจัย ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Selection Interview) สัมภาษณ์ระดับผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและนายกสมาคมผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการกำหนดแนวหัวข้อสัมภาษณ์ (Question Guide)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบและเข้าใจมาตรการด้านความปลอดภัยเพื่อป้องกันอาชญากรรมให้นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.5.2 ทราบแล้วเข้าใจสถานการณ์สภาพปัญหาและจุดอ่อน-จุดแข็ง ของมาตรการด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

1.5.3 สามารถเสนอและพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

2. ผลการศึกษาวิจัย

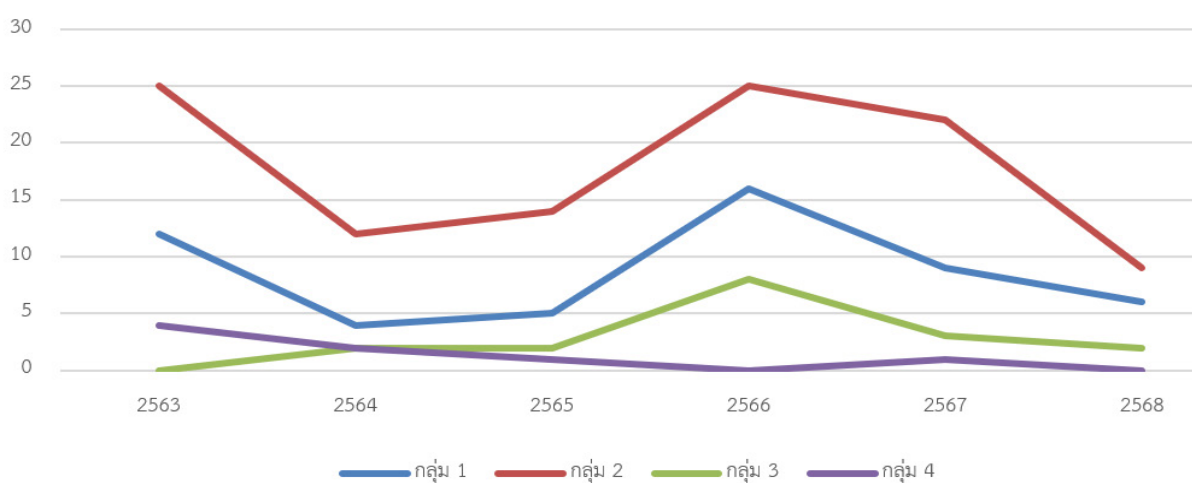
จากการศึกษาเรื่องมาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 สถิติคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติ

2.1.1 ตารางจำนวน คดีอาญา 4 กลุ่ม ระหว่างปี พ.ศ. 2563-2568

ประเภท/ พ.ศ.	2563	2564	2565	2566	2567	2568	รวม
กลุ่มที่ 1	12	4	5	16	9	6	52
กลุ่มที่ 2	25	12	14	25	22	9	107
กลุ่มที่ 3	0	2	2	8	3	2	17
กลุ่มที่ 4	4	2	1	0	1	0	8
รวม	41	20	22	49	35	17	184

ที่มา: ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

แผนภูมิแสดงแนวโน้มจำนวนคดีอาญา 4 กลุ่ม ห้วงปี 2563-2568

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึง 2568 จังหวัดเชียงใหม่มีสถิติการเกิดคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติรวมทั้งสิ้น 184 คดี ซึ่งจัดแบ่งตามการจำแนกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติออกเป็น 4 กลุ่มหลักได้แก่

กลุ่มที่ 1 อาชญากรรมร้ายแรง (เช่น ฆาตกรรม พยายามฆ่า หรือการทำร้ายร่างกายร้ายแรง) กลุ่มที่ 2 อาชญากรรมต่อทรัพย์ (เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือชิงทรัพย์) กลุ่มที่ 3 คดีเพศและอนาจาร และกลุ่มที่ 4 คดียาเสพติด เมื่อพิจารณาเชิงสถิติพบว่าอาชญากรรมในแต่ละกลุ่มมีแนวโน้มและลักษณะที่แตกต่างกัน แต่โดยภาพรวมสะท้อนความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่อาจกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังเชียงใหม่ ภาพรวมสถิติในจำนวนคดีทั้งหมด 184 คดีนั้น อาชญากรรมที่อยู่ในกลุ่ม 2 หรืออาชญากรรมต่อทรัพย์มีจำนวนมากที่สุดถึง 107 คดี คิดเป็นกว่าครึ่งของสถิติทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่ม 1 อาชญากรรมร้ายแรง 52 คดี กลุ่ม 3 คดีเพศและอนาจาร 17 คดี และกลุ่ม 4 คดียาเสพติด 8 คดี จะเห็นได้ว่าแม้กลุ่ม 4 จะมีจำนวนน้อยที่สุดแต่ยังเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสังคมไทยและมาตรการควบคุมยาเสพติด แนวโน้มรายปีเมื่อพิจารณารายปี พบว่าปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนคดีสูงถึง 41 คดี และลดลงในปี 2564 เหลือ 20 คดี ก่อนจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2565 เป็น 22 คดี หลังจากนั้นในปี 2566 จำนวนคดีเพิ่มสูงที่สุดในรอบหกปีอยู่ที่ 49 คดี ซึ่งสะท้อนถึงการทำลายด้านการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดูแลความปลอดภัยในช่วงนั้น ต่อมาในปี 2567 จำนวนคดีลดลงเหลือ 35 คดี และลดลงอย่างมากอีกครั้งในปี 2568 เหลือเพียง 17 คดี สะท้อนถึงประสิทธิภาพของมาตรการด้านความปลอดภัยหรือการควบคุมพื้นที่ที่เข้มข้นขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์ตามกลุ่มอาชญากรรมสำหรับกลุ่ม 1 อาชญากรรมร้ายแรง มีจำนวนรวม 52 คดี และมีแนวโน้มผันผวน โดยปี พ.ศ. 2566 พบมากที่สุด 16 คดี แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงในลักษณะนี้อาจเกิดขึ้นตามสถานการณ์เฉพาะ เช่น เหตุทะเลาะวิวาทหรือความขัดแย้งในสถานบันเทิง ซึ่งแม้จำนวนไม่สูงเท่ากลุ่มอื่น แต่ความร้ายแรงของผลกระทบทำให้จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการป้องกัน

กลุ่ม 2 อาชญากรรมต่อทรัพย์ เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดต่อเนื่องในทุกปี โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2566 พบสูงถึง 25 คดี การลักทรัพย์และการชิงทรัพย์สะท้อนความเสี่ยงต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และยังส่งผลกระทบทางอ้อมต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศ

กลุ่ม 3 คดีเพศและอนาจาร แม้มีจำนวนน้อยกว่า คือ 17 คดีตลอดหกปี แต่แนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2566 ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการเฝ้าระวังพื้นที่ท่องเที่ยวกลางคืนและสถานบันเทิง เนื่องจากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นใจของนักท่องเที่ยวโดยตรง และ

กลุ่ม 4 คดียาเสพติด รวม 8 คดี มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องและในบางปีไม่มีสถิติเลย อย่างไรก็ตาม คดีกลุ่มนี้ไม่อาจมองข้าม เนื่องจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดย่อมสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของจังหวัดเชียงใหม่และประเทศไทยในสายตาชาวต่างชาติ

ผลกระทบและข้อเสนอแนะจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติในเชียงใหม่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องการมาตรการแก้ไขที่แตกต่างกัน โดยกลุ่ม 2 ต้องการป้องกันที่เข้มงวดขึ้นผ่านการติดตั้งกล้องวงจรปิด การเพิ่มกำลังสายตรวจ และการให้คำแนะนำด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว กลุ่ม 1 ต้องมีมาตรการควบคุมพื้นที่เสี่ยงโดยเฉพาะย่านสถานบันเทิง และการเพิ่มจุดตรวจเพื่อป้องกันเหตุรุนแรง กลุ่ม 3 ควรพิจารณาป้องกันการล่อลวงละเมิดในสถานบันเทิง เช่น การตรวจสอบใบอนุญาต และการควบคุมกิจการอย่างเข้มงวด ส่วนกลุ่ม 4 แม้จำนวนไม่มากแต่ควรใช้มาตรการกฎหมายและการสืบสวนเชิงรุกเพื่อป้องกันไม่ให้ขยายตัว

สถิติในช่วงปี พ.ศ. 2563–2568 แสดงให้เห็นว่าปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภาครัฐ หน่วยงานตำรวจ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว การมีมาตรการป้องกันเชิงรุก การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย และรักษาภาพลักษณ์ของเชียงใหม่ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติอย่างยั่งยืน

2.1.2 ตารางจำนวนคดีอาญา 4 กลุ่มที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งตามช่วงเวลาเกิดเหตุ ระหว่าง ปีพ.ศ. 2563-2568

ข้อหา/ เวลา	00.01-08.00 น.	08.01-16.00 น.	16.01-24.00 น.
กลุ่มที่ 1 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ	10	21	63
กลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	36	39	32
กลุ่มที่ 3 ฐานความผิดพิเศษ	2	12	3
กลุ่มที่ 4 คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	4	3	1
รวม	52	75	99

จากการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์คดีอาญา 4 กลุ่มตามช่วงเวลา (พ.ศ. 2563–2568) คดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาในมิติเวลาของการเกิดเหตุ สามารถจัดจำแนกได้เป็น 3 ช่วงเวลาหลัก ได้แก่ ช่วงเช้ามืดถึงเช้า (00.01–08.00 น.) ช่วงกลางวัน (08.01–16.00 น.) และช่วงเย็นถึงกลางคืน (16.01–24.00 น.) โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 226 คดี ตลอดหกปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้ก่อเหตุ ลักษณะกิจกรรมของนักท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา

ภาพรวมสถิติชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลาที่เกิดคดีมากที่สุดคือช่วงเย็นถึงกลางคืน (16.01–24.00 น.) รวมทั้งสิ้น 99 คดี คิดเป็นร้อยละ 43.8 ของคดีทั้งหมด รองลงมาคือช่วงกลางวัน (08.01–16.00 น.) จำนวน 75 คดี และช่วงเช้ามืดถึงเช้า (00.01–08.00 น.) จำนวน 52 คดี แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงกลางวันและยามค่ำคืน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลาดกลางคืน และสถานบันเทิงต่าง ๆ โดยสามารถวิเคราะห์รายกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่ม 1 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ คดีในกลุ่มนี้มีจำนวนรวม 94 คดี และพบมากที่สุดในช่วงเวลากลางคืนจำนวน 63 คดี แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและเพศมักเกิดขึ้นในช่วงที่นักท่องเที่ยวออกไปทำกิจกรรมในสถานบันเทิงหรือพื้นที่ที่มีผู้คนหนาแน่น โดยช่วงกลางวันพบ 21 คดี และช่วงเช้า 10 คดี ซึ่งถือว่าน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

กลุ่ม 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสูงที่สุดรวม 107 คดี และมีการกระจายตัวค่อนข้างสมดุลระหว่างช่วงเวลา โดยพบมากที่สุดในช่วงกลางวัน 39 คดี รองลงมาคือช่วงเช้า 36 คดี และกลางคืน 32 คดี ลักษณะนี้สะท้อนว่าการโจรกรรมหรือการลักทรัพย์ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเวลากลางคืน แต่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น แหล่งชุมชน ตลาด และแหล่งท่องเที่ยวกลางแจ้ง

กลุ่ม 3 ความผิดปกติพิเศษ มีจำนวนรวม 17 คดี พบมากที่สุดในช่วงกลางวัน 12 คดี ในขณะที่ช่วงเช้ามืดมีเพียง 2 คดี และกลางคืน 3 คดี การเกิดคดีในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักเชื่อมโยงกับการดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร กฎหมายพิเศษ หรือการหลอกลวงเชิงธุรกรรม ซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นมากในเวลาราชการหรือเวลาทำการ

กลุ่ม 4 คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย กลุ่มนี้มีจำนวนรวมเพียง 8 คดี โดยเกิดมากที่สุดในช่วงเช้า 4 คดี รองลงมาคือช่วงกลางวัน 3 คดี และกลางคืน 1 คดี ลักษณะของคดีมักเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่กระทบต่อความมั่นคงหรือกฎหมายที่รัฐเป็นผู้เสียหายโดยตรง

ผลกระทบและข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์พบว่า ความรุนแรงและการละเมิดทางเพศในกลุ่ม 1 มีความเสี่ยงสูงในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมสถานบันเทิง การเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่สายตรวจ การติดตั้งไฟส่องสว่าง และการประชาสัมพันธ์การป้องกันแก่นักท่องเที่ยว ในขณะที่กลุ่ม 2 เกิดขึ้นได้ตลอดทั้งวัน จึงควรเน้นการเฝ้าระวังในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญ การติดตั้งกล้องวงจรปิด และการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวในการป้องกันทรัพย์สินของตนเอง ส่วนกลุ่ม 3 และ 4 แม้มีจำนวนไม่มากแต่ควรมีมาตรการด้านกฎหมายและการตรวจสอบธุรกรรม รวมถึงการสร้างความตระหนักในหมู่นักท่องเที่ยวให้รู้เท่าทันกลโกง

กล่าวโดยสรุป สถิติการเกิดคดีอาญาตามช่วงเวลาสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของนักท่องเที่ยวและโอกาสการเกิดอาชญากรรม จังหวัดเชียงใหม่ควรใช้ข้อมูลนี้ในการกำหนดมาตรการเชิงพื้นที่และเชิงเวลา เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยที่เหมาะสม เช่น การเพิ่มความเข้มงวดในย่านสถานบันเทิงยามค่ำคืน การดูแลแหล่งท่องเที่ยวกลางวัน และการเฝ้าระวังเข้าในบางพื้นที่ ข้อมูลนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างยั่งยืน

2.2 การสัมภาษณ์หน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาเรื่อง มาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์หน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ดังต่อไปนี้

2.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล: ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษานี้มุ่งสำรวจมาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัย การคุ้มครองสิทธิ และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ตำรวจท่องเที่ยวเชียงใหม่ ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองเชียงใหม่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ (ทกจ.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงใหม่ และอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

บทบาทและมาตรการที่ใช้อยู่ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ขับเคลื่อนแนวคิด “สร้างพื้นที่ปลอดภัย” ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ โดยใช้เทคโนโลยี กล้อง AI เชื่อมฐานข้อมูลหมายจับของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ติดตั้งในจุดเข้า-ออกเมือง เช่น สนามบินและสถานีขนส่ง นวัตกรรมดังกล่าวพัฒนาต่อยอดจากความร่วมมือช่วงโควิดระบาด (แอป CM-CHANA ที่ต่อยอดเป็น “ไทยชนะ”) ในเชิงพื้นที่ ตำรวจท่องเที่ยวร่วมกับ

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และเทศบาลนครเชียงใหม่ จัดระเบียบพื้นที่โดยรอบ “ประตูท่าแพ” และถนนคนเดินปราบปรามกลุ่มผู้ก่อความเดือดร้อน เช่น แก๊งหลอกขายอาหารนกเรียกเก็บเงินถ่ายภาพ พร้อมจัดเวรยาม 3 ผลัด ตรวจตราต่อเนื่อง อีกด้านหนึ่ง ได้พัฒนา สื่อเตือนภัย Do & Don't 3 ภาษา (ไทย-จีน-อังกฤษ) ครอบคลุมพฤติกรรมเสี่ยงในน้ำตก เส้นทางเดินป่า ตลาดนัด ท่าเรือ และแหล่งท่องเที่ยว เพื่อ “สื่อสารเชิงป้องกัน” ก่อนเกิดเหตุ ส่วนในมิติการเดินทางภายในเมือง หน่วยงานเห็นสาเหตุอุบัติเหตุจากการเช่ารถโดยผู้ไม่มีใบขับขี่สากลจึงร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทดลองระบบ ยานยนต์ไฟฟ้าความเร็วต่ำ (≤ 40 กม./ชม.) ให้บริการในโซนท่องเที่ยว พร้อมทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกำกับการเช่ารถจักรยานยนต์ และตั้งด่านจราจรเชิงป้องกันทุกวัน โดยตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ใช้มาตรการ “โครงสร้างบังคับใช้” และจุดตรวจบูรณาการสถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ประกาศ 4 เสาหลักความปลอดภัย ได้แก่ การป้องกัน (สายตรวจท่องเที่ยว/ฐานข้อมูลผู้ประกอบการ-รถเช่า-ที่พัก) การปราบปราม (บังคับใช้กฎหมายเข้ม) การสอบสวน (คดีที่เกิดกับนักท่องเที่ยว) และการอำนวยความสะดวก (One Stop Service) พร้อมทั้ง ศูนย์รักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว (ศปทท.) ในสังกัด วางแนวทางประเมินพื้นที่เสี่ยงแบบ IPB และบันทึกการตรวจตราของระบบ Police 4.0 เพื่อนำข้อมูลไปกำหนด “จุดตรวจร่วม” กับหน่วยงานหุ้นส่วน โดยมีรอง ผบก.ภ.จว. เป็นผู้สั่งการเส้นทางและตำแหน่งปฏิบัติ

ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองเชียงใหม่โดยด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานเชียงใหม่ ดำเนินมาตรการคัดกรองด้วยระบบตรวจเอกลักษณ์บุคคลและยืนยันตัวตน (Biometric) และ รายการเฝ้าดู (Watchlist) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อตัดไฟแต่ต้นลมผ่าน “การปฏิเสธเข้าเมือง/ผลักดันกลับ” รวมถึงคัดกรองผู้มีหมายจับที่เคลื่อนย้ายเข้า-ออกประเทศ พร้อมจัดชุดสืบสวนลาดตระเวนรอบสนามบินและใช้ รถตรวจการณ์อัจฉริยะ ช่วยประชาสัมพันธ์และป้องกันอุบัติเหตุจราจรในพื้นที่รับผิดชอบ บทบาทนี้แม้จะไม่เกี่ยวกับคดีที่เกิดภายในเมืองโดยตรง แต่ถือเป็นด่านสำคัญของ การป้องกันเชิงรุกแบบพรมแดน ที่ลดความเสี่ยงอาชญากรรมนำเข้า

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ (ทกจ.) ดำเนินมาตรการโครงสร้างช่วยเหลือผู้เสียหายและมาตรฐานความปลอดภัย ทกจ.ทำงานเชิงระบบกับเครือข่ายตำรวจ โรงพยาบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำ คู่มือช่วยเหลือนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้เสียหายคดีล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อให้การคุ้มครองและประสานงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมผลักดันมาตรฐานความปลอดภัยด้านท่องเที่ยว ในทางปฏิบัติมีการออกตรวจสถานประกอบการรายเดือน ร่วมกับตำรวจท่องเที่ยว หน่วยงานผังเมือง และทะเบียนธุรกิจนำเที่ยว เพื่อให้คำแนะนำมาตรฐานและรับฟังปัญหาผู้ประกอบการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงใหม่ ดำเนินมาตรการ สื่อสารความปลอดภัย-รับฟัง-แปลงเป็นสื่อความรู้ ททท.เชียงใหม่ ทำหน้าที่สื่อสารข้อปฏิบัติความปลอดภัย (เช่น ช่วงโควิด-19) ติดตามสถานการณ์ท่องเที่ยวผ่านผู้ประกอบการและ แคนเตอร์บริการข้อมูล พร้อมช่องทางร้องเรียน Call Center 1672 ข้อมูลที่รับเข้าถูกนำไปพัฒนาเป็นแผนภาพสารสนเทศ (Infographic) ป้องกันอาชญากรรมสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจก่อนการเดินทาง เน้นการป้องกันตนเองในประเด็นเสี่ยง อาทิ การเช่ารถและการใช้หมวกกันน็อกที่ได้มาตรฐาน

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย: ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวและการประเมินผลสม่ำเสมอ อุทยานฯ จัดตั้ง ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ รับมือเหตุฉุกเฉินและประสานงานผ่านวิทยุ/หนังสือทางการ พร้อมเก็บสถิติ, ประเมิน, ถอดบทเรียนต่อเนื่อง โดยระบุความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับร้อยละ 90 และเสนอให้ยกระดับสู่ ศูนย์บูรณาการความปลอดภัยแบบหลายหน่วยงานภายในอุทยาน ทั้งยังใช้แบบประเมินคิวอาร์โค้ด QR Code รับฟังเสียงนักท่องเที่ยวสม่ำเสมอ

2.2.2 ผู้ประกอบการเอกชนต่อความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวสำคัญที่ต้องรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งเพิ่มขึ้นทุกปี แม้จะสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ก็ย่อมตามมาด้วยความเสี่ยงด้านอาชญากรรม อุบัติเหตุ และการเอาเปรียบผู้ใช้บริการ จึงเป็นความท้าทายของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะร่วมกันดูแลความปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยมุมมองกลุ่มผู้ประกอบการเอกชนหลายองค์กร ไม่ว่าจะเป็นหอการค้า สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว สมาคมมัคคุเทศก์ สมาคมร้านอาหารและสถานบันเทิง สมาคมโรงแรมภาคเหนือ รวมทั้งสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ ช่วยให้เห็นมิติที่หลากหลายของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ไขที่จะนำไปสู่ความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ผู้แทนจากหอการค้าได้ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงหลักของนักท่องเที่ยวต่างชาติสองประการ คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความกลัวการถูกเอาเปรียบด้านราคา โดยเฉพาะที่พัก ร้านอาหาร หรือบริการรถโดยสาร ข้อเสนอสำคัญคือให้สถานประกอบการแสดงราคาอย่างโปร่งใส และมีเครื่องหมายมาตรฐานรับรอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมั่นใจว่าจะได้รับบริการที่เป็นธรรม หอการค้ายังได้กล่าวถึงมาตรการที่สนับสนุนแล้ว เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่ท่องเที่ยว การอบรมพนักงานบริการ และการกวดขันมารยาทการขับรถโดยสาร อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐยังมีไม่มากนัก ปัญหาที่พบเป็นประจำคืออุบัติเหตุจากคุณภาพยานพาหนะหรือถนนหนทางที่ไม่เหมาะสม หอการค้าเสนอให้รัฐและเอกชนร่วมกันจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมถึงแก้ปัญหาตัวแทนเขต (Nominee) ที่ผิดกฎหมาย ซึ่งกระทบต่อความเป็นธรรมทางธุรกิจ

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่มองว่านักท่องเที่ยวมีความกังวลเป็นพิเศษในยามค่ำคืน ไม่ว่าจะเป็นสถานบันเทิงหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่คุ้นเคย พวกเขากลัวการถูกหลอกลวงหรือเอาเปรียบจากผู้ให้บริการบางราย แม้ว่าจะมีมาตรการจากรัฐและตำรวจท่องเที่ยวบ้าง แต่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งข้อเสนอสำคัญของสมาคม คือ การเพิ่มจุดตรวจรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สำคัญ การจัดเจ้าหน้าที่ที่สื่อสารได้หลายภาษา รวมทั้งการพัฒนาระบบแจ้งเหตุฉุกเฉินที่เข้าถึงง่าย นอกจากนี้ สมาคมยังเสนอให้มีฐานข้อมูลกลางของนักท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการฉกฉวย และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้ประกอบการเข้าใจการจัดการความเสี่ยงขั้นพื้นฐาน

แม้สำนักงานอุตสาหกรรมไม่ได้มีภารกิจโดยตรงด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยว แต่ผู้แทนก็สะท้อนถึงความกลัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น การถูกทำร้าย การถูกลักพาตัว หรือความกังวลเรื่องความปลอดภัยในร้านอาหารและสถานบันเทิง ข้อเสนอแนะคือควรมีคู่มือหรือแอปพลิเคชันที่รวมข้อมูลสำคัญ เช่น เบอร์ติดต่อสถานกงสุลและตำรวจท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้มาเยือนเข้าถึงการช่วยเหลือได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม สำนักงานอุตสาหกรรมยังไม่มีมาตรการหรือความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่ชัดเจน และยังไม่พบปัญหาความปลอดภัยโดยตรงในภารกิจของตน ส่วนสมาคมมัคคุเทศก์เน้นย้ำบทบาทของมัคคุเทศก์ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด พวกเขาเป็นทั้งผู้แนะนำและผู้ดูแลเบื้องต้นในการป้องกันอาชญากรรม ข้อเสนอแนะแก่นักท่องเที่ยว เช่น การสะพายกระเป๋าไว้ด้านหน้า การหลีกเลี่ยงสถานบันเทิงยามค่ำคืนตามลำพัง การกลับที่พักก่อนเวลา 22.00 น. หรือการไม่ไวใจคนแปลกหน้า ถือเป็นแนวปฏิบัติสำคัญ จุดแข็งของสมาคมคือมัคคุเทศก์จำนวนมากสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจท่องเที่ยว ทำให้มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐโดยตรง แต่ข้อจำกัดคือจำนวนตำรวจท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องขยายเครือข่ายการให้ความรู้แก่ชุมชนท้องถิ่นเพื่อช่วยกันดูแลนักท่องเที่ยว

สมาคมร้านอาหารและสถานบันเทิงผู้แทนสมาคมมองว่านักท่องเที่ยวต่างชาติมีความกังวลต่อความปลอดภัยในสถานบันเทิง โดยเฉพาะกรณีที่ลูกค้าไม่ยอมชำระเงิน หรือปัญหาการให้บริการที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง สมาคมใช้วิธีการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์เพื่อแจ้งเหตุและแลกเปลี่ยนข้อมูล พร้อมทั้งเสนอให้รัฐเข้ามาจัดอบรมพนักงานและผู้ประกอบการ เพื่อให้เข้าใจวิธีดูแลนักท่องเที่ยวในสถานการณ์เสี่ยง

สมาคมโรงแรมภาคเหนือมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยภายในที่พัก โดยไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่ได้ลงทะเบียนเข้ามาในบริเวณโรงแรม มีการร่วมมือกับตำรวจพื้นที่และตำรวจท่องเที่ยวในการตรวจตราและสอบถามข้อมูลเป็นประจำ ปัญหาที่พบคือการลี้ภัยของบรรดาสาวก หรือการใช้ยาเสพติดภายในห้องพัก ซึ่งบางครั้งกระทบต่อแขกคนอื่น ข้อเสนอของสมาคม คือ ควรสร้างระบบการประสานงานร่วมกันระหว่างตำรวจท่องเที่ยว ตำรวจท้องที่ และผู้ประกอบการโรงแรม เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ ไม่แบ่งแยกหน่วยงาน นอกจากนี้ยังควรพัฒนาบุคลากรที่สื่อสารภาษาต่างประเทศได้มากขึ้น และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติให้ครอบคลุม

ภาคเอกชนชี้ให้เห็นตรงกันว่า ปัญหาหลักของนักท่องเที่ยวต่างชาติในเชียงใหม่ไม่ได้จำกัดเพียงอาชญากรรมร้ายแรง แต่รวมถึงความรู้สึกไม่มั่นใจในมาตรฐานบริการ การเอาเปรียบ และโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เอื้อต่อความปลอดภัยแนวทางสำคัญที่ภาคเอกชนทุกฝ่ายเสนอร่วมกัน ได้แก่ 1) ความโปร่งใสด้านราคาและมาตรฐานบริการ, 2) การเพิ่มการสื่อสารและข้อมูลหลายภาษา, การพัฒนาระบบแจ้งเหตุและฐานข้อมูลกลาง, 3) การสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และ 4) การอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้เข้าใจมาตรการความปลอดภัย

2.2.3 นักท่องเที่ยวต่างชาติต่อความปลอดภัยในเชียงใหม่

นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น นายโนริโตะ อูรัน ชาวญี่ปุ่นวัย อายุ 70 ปี ผู้มีรายได้มั่นคงและเดินทางมาเชียงใหม่หลายร้อยครั้ง แสดงให้เห็นถึงความมั่นใจในความปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก เขาเคยได้รับข้อมูลมาตรการด้านความปลอดภัยจากกงสุลญี่ปุ่นประจำเชียงใหม่ และไม่เคยประสบเหตุที่ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยแม้แต่ครั้งเดียว อย่างไรก็ตาม เขาตระหนักดีว่าหากมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวโดยรวม เขายังเคยได้รับคำเตือนจากผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานที่ที่ควรหลีกเลี่ยง เช่น ร้านคาราโอเกะบางแห่งในย่านกลางคืน สำหรับข้อเสนอแนะ เขามองว่าควรมีคู่มือหรือเอกสารคำแนะนำด้านความปลอดภัยเป็นภาษาต่างประเทศ และเพิ่มจำนวนอาสาสมัครสายตรวจด้านการท่องเที่ยวเพื่อช่วยสร้างความมั่นใจและเป็นแรงจูงใจให้เขาและเพื่อนร่วมชาติเลือกเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางต่อไป

นักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน นายเดวิด เนโซลตา ชาวเยอรมัน อายุ 47 ปี ซึ่งเดินทางมาเชียงใหม่ติดต่อกันกว่า 14 ปี ระบุว่ารู้จักและเคยศึกษามาตรการด้านความปลอดภัยด้วยตนเองก่อนมาเยือนเชียงใหม่ เขารู้สึกปลอดภัยระหว่างการท่องเที่ยว แต่ก็ยอมรับว่าเคยพบเหตุการณ์อาชญากรรมหรืออุบัติเหตุที่ทำให้ต้องระมัดระวังตัวมากขึ้น

แม้ไม่ได้รับข้อมูลด้านความปลอดภัยจากหน่วยงานไทยโดยตรงก่อนการเดินทาง แต่เขาสังเกตเห็นว่ามีตำรวจท่องเที่ยวหลายแห่งในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจได้ในระดับหนึ่ง ข้อเสนอแนะของเขา คือ นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตามกฎหมายไทยอย่างเคร่งครัด ระมัดระวังอุบัติเหตุทางถนน และสิ่งสำคัญที่สุดคือการหลีกเลี่ยงการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้ เขายังเห็นว่าการมีเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนมากและโรงพยาบาลที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทาง

นักท่องเที่ยวชาวจีน นายอี เสี่ยวจุน อายุ 39 ปี เดินทางมาเชียงใหม่เป็นครั้งที่ห้า แม้ไม่เคยรับรู้หรือศึกษามาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในเชียงใหม่จากทางการไทย แต่เขาได้รับข้อความแนะนำด้านความปลอดภัยจากสถานทูตจีนผ่าน SMS ทุกครั้งก่อนเดินทาง เขาไม่เคยประสบเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยเลย และไม่เคยได้รับคำแนะนำจากตำรวจหรือหน่วยงานท้องถิ่น แต่เขามีข้อเสนอแนะที่ชัดเจนว่าหน่วยงานไทยควรเผยแพร่ข้อมูลด้านความปลอดภัยผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถเข้าถึงได้ง่ายและทันสมัย สำหรับระบบช่วยเหลือฉุกเฉิน เขายังเชื่อมั่นว่าหน่วยงานในเชียงใหม่มีความพร้อมและตอบสนองได้รวดเร็ว ความรู้สึกปลอดภัยนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เขาตัดสินใจกลับมาเที่ยวเชียงใหม่ซ้ำ

นักท่องเที่ยวชาวเกาหลี นายแทจิน ลี อายุ 37 ปี ผู้มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับตำรวจและโรงพยาบาลในเชียงใหม่ สะท้อนมุมมองที่แตกต่างเล็กน้อย เขาเชื่อว่าความปลอดภัยในเชียงใหม่เพียงพอ แต่ปัญหาที่พบมากคืออุบัติเหตุทางถนน โดยเฉพาะกรณีนักท่องเที่ยวขับรถเข้าด้วยตนเองโดยไม่ประสบการณ์ซึ่งมักก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรง เขาเสนอให้ร้านเช่ารถจักรยานยนต์ต้องให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยแก่ผู้เช่าก่อนทุกครั้ง เช่น วิดีโอข้อควรระวัง การใส่สัญญาณไฟจราจร และการสวมหมวกกันน็อก รวมทั้งควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวซื้อประกันภัยก่อนเดินทางมา นอกจากนี้ เขายังเสนอให้โรงแรมจัดหาข้อมูลเบอร์สายด่วนตำรวจท่องเที่ยว 1155 ให้แก่นักท่องเที่ยวทุกคนตั้งแต่เช็คอิน เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถขอความช่วยเหลือได้ทันที เขามีแผนที่จะสมัครเข้าร่วมงานกับโรงพยาบาลเอกชนเพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้านภาษา และเชื่อว่าหากตำรวจให้ความร่วมมือในการสอบสวนคดีที่นักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหายก่อนกลับประเทศ ก็จะช่วยลดโอกาสที่มิฉาชีพจะเลือกนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ไม่ใช่เพียงมิติของอาชญากรรมร้ายแรงเท่านั้น แต่ครอบคลุมปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบบริการและสภาพแวดล้อมเมือง เช่น ความโปร่งใสด้านราคา มาตรฐานอุปกรณ์ความปลอดภัย การสื่อสารหลายภาษา คุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยสิ่งแวดล้อม (PM2.5) ซึ่งทั้งหมดมีผลต่อความรู้สึกปลอดภัยและความเชื่อมั่น ของนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความเสี่ยงถูกกระทำผิดโดยตรงซึ่งในมุมมองอาชญาวิทยา ข้อมูลสะท้อนกรอบคิดกิจวัตรประจำวัน (Routine Activity Theory) และสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle) อย่างเด่นชัด กล่าวคือเมื่อกิจกรรมท่องเที่ยวฟื้นตัวหลังโควิด (จำนวนคดีย้อมฟุ้งเป็นคลื่นตามฤดูกาลและช่วงเวลาที่กิจกรรมการท่องเที่ยวหนาแน่น⁷ โดยเฉพาะยามเย็นถึงค่ำในย่านสถานบันเทิงและแหล่งรวมคน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องมาตรการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

⁷ Cohen, L. E., & Felson, M., "Social change and crime rate trends: A routine activity approach," *American Sociological Review* 44, no. 4 (August 1979): 588–608.

3.1 สรุปผล

มาตรการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่หน่วยต่างๆออกมาใช้เฉพาะหน่วยของตน ยังไม่มีการบูรณาการกันในภาพรวม ทั้งที่ปัญหาที่เกิดขึ้นประการใดประการหนึ่งนั้น ปัญหานั้นจะต้องแก้ไข โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับภาคความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในภาพรวม มิใช่แก้ไข โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือ อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นการเฉพาะ และไม่มีการชักชวนแผนเผชิญเหตุ เมื่อเกิดเหตุความไม่ปลอดภัยขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทำให้ขาดการบูรณาการข้อมูลหรือชักชวนการปฏิบัติในภาพรวม โดยเมื่อเกิดเหตุความไม่ปลอดภัยขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติแล้ว แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ก็จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนเอง มีนายเป็นขึ้นเป็นตอนหรือ มิได้มีการแบ่งปันข้อมูล หรือเก็บรวบรวมสถิติในภาพรวมเพื่อเป็นแนวทางป้องกันเหตุ ความไม่ปลอดภัยขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติในอนาคตแต่อย่างใด โดยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้น แต่ละหน่วยงาน มีเทคโนโลยี ทั้งฮาร์ดแวร์ หรือซอฟต์แวร์ ที่เป็นเฉพาะแต่หน่วยงานของตน ตัวอย่างเช่น ตำรวจพื้นที่ มีระบบจุดตรวจสอบสายตรวจโพธิ์หรือ 4.0 ตำรวจท่องเที่ยว มีกล้องเฝ้าคอยตรวจจับบุคคลผู้กระทำความผิดในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น แต่มิได้มีการประชุมเพื่อบูรณาการนำเทคโนโลยีเหล่านั้น มาใช้ร่วมกันในการเกิดเหตุความไม่ปลอดภัยขึ้น และการบังคับใช้กฎหมายที่บัญญัติมาเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น กรณีของการเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ของร้านคาราโอเกะที่จำหน่ายสินค้าเกินราคา ฉ้อฉล หลอกลวงนักท่องเที่ยว ขายสินค้าในราคาแพงโดยที่นักท่องเที่ยวไม่ทราบ หรือกรณีของการให้นักท่องเที่ยวเช่ารถจักรยานยนต์ขับขึ้นจังหวัดเชียงใหม่ อันไม่เป็นไปตามกฎหมายนั้น หรือแม้กระทั่งกรณีที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบปากคำนักท่องเที่ยวต่างชาติ แม้จะมีกฎหมายระเบียบ หรือมาตรการกำหนดไว้แล้ว แต่พนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ความเข้าใจในส่วนนี้เป็นอันมาก ตลอดจนขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ถึงความปลอดภัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ไปยังนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ขาดความรู้หรือขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว โดยเมื่อนักท่องเที่ยวจะต้องการทราบถึงความเพราะระดับความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น นักท่องเที่ยวก็จะดำเนินการหาข้อมูลเองในกรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวอิสระ หรือทำการสอบถามผู้นำเที่ยวในกรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวแบบกลุ่ม

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 เห็นควรให้มีการจัดทำแผน หรือมาตรการในการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการบูรณาการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งในปัจจุบันกองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว โดย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว หรือ ศปทท.ตร. ซึ่งเป็นลักษณะของการบูรณาการร่วมกัน ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อกำหนดแนวทาง มาตรการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวต่างชาติในแต่ละจังหวัด รวมถึงจังหวัดเชียงใหม่

3.2.2 เห็นควรว่าเมื่อมีการจัดทำมาตรการดังกล่าวแล้ว ก็ต้องแบ่งการปฏิบัติตามแผน หรือมาตรการออกเป็น 3 ส่วน ทั้งในส่วนของก่อนเกิดเหตุขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ โดยก่อนเกิดเหตุจะต้องมีการชักชวนเตรียม ขั้นตอนการปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และในขณะเกิดเหตุ ก็มีการปฏิบัติการสื่อสาร บูรณา

การทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาพรวม เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และหลังเกิดเหตุขึ้น ก็จำเป็นต้องมีการประชุมถอดบทเรียน ถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเป็นแผนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.2.3 เห็นควรนำเทคโนโลยีของทุกส่วน ทางส่วนราชการและส่วนเอกชน มาบูรณาการร่วมกัน เช่น ในส่วนของ ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีกล้องวงจรปิด และมีการทำ ข้อมูล ท้องถิ่น ระบุ โหนด ระบบคอมพิวเตอร์ อย่างครอบคลุม ก็นำมา ประสานการปฏิบัติร่วมกับ ข้อมูล บุคคลเข้าออกของชาวต่างชาติ ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในส่วนของตำรวจท่องเที่ยว ที่มีกล้องเฝ้าในการตรวจสอบผู้กระทำความผิดตามหมายจับ ที่ติดตั้งในแหล่งท่องเที่ยว หรือ สายตรวจอัจฉริยะที่มีเครื่องแปลภาษา ติดกับตัวผู้ได้บัตรหน้าที่ทุกนายนั้น ก็นำมาปฏิบัติร่วมกันในทุกภาคส่วน โดยมีการซักซ้อมแผน หรือจะเป็นกรณีของอุทยาน ในกรณีที่นักท่องเที่ยว พลัดหลงในพื้นที่อุทยานหรือในป่า ก็มีการนำมาใช้เทคโนโลยีโดรนในการบินตรวจจับความร้อนเพื่อตรวจหานักท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งในกรณีของการเกิดอุบัติเหตุทั้งทางรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมักประสบเหตุ นั้น ก็ต้องมีการบูรณาการร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการติดตั้ง เทคโนโลยีในการตรวจจับความเร็ว หรือไฟฟ้าส่องสว่าง หรือลักษณะทางกายภาพของถนนอื่น ๆ เพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

3.2.4 เห็นควรให้มีการบังคับใช้กฎหมายกับหน่วยงานภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นกรณีของ ร้านคาราโอเกะที่เปิดเกินเวลาและจำหน่าย เครื่องดื่มในราคาที่เกินความจริง หรือร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านจำหน่ายสินค้า ที่เมื่อเหตุนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับราคา ก็จะฉ้อฉลหรือขาย ราคาเกินกว่าที่เป็นความจริง รวมถึงในกรณีของการบังคับใช้กฎหมาย กรณี นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น ก็จะต้องมีการสอบปากคำนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไว้ก่อน เนื่องจากเหตุผลที่เวลาที่นักท่องเที่ยวชาตินั้นอยู่ในประเทศไทยนั้นน้อย เป็นต้น

3.2.5 เห็นควรให้ทุกภาคส่วนบูรณาการร่วมกันในการสร้างรับรู้ ถึงความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงใหม่ ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่กำลังตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย หรือ กำลังเดินทางตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการสร้างการรับรู้จะต้องเป็นไปทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย จะต้องนำข้อมูลจากหน่วยงานด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวทุกส่วนมาเผยแพร่ไปสู่สายตาชาวโลก เพื่อที่จะทราบถึง มาตรการหรือระดับความปลอดภัยของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่งในการเลือกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ภาพรวมของเชียงใหม่สะท้อน “ระบบความปลอดภัยเชิงรุก” ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคโนโลยี (AI Biometric) โครงสร้าง จุดตรวจ ศูนย์ช่วยเหลือ และการสื่อสารหลายภาษา ขณะที่ข้อจำกัดเชิงกฎหมาย เวลา และมาตรฐานบริการภาคเอกชน ยังคงเป็นปมหลักที่ต้องเฝ้าให้ขาดผ่านมาตรการกำกับดูแลที่บังคับใช้ได้จริงและรวดเร็ว ความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างตำรวจท่องเที่ยว ตำรวจภูธร ตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

References

- Burin Srisurang & Jomdet Trimek. "Problems and Obstacles in the Operation of Patrol Police Officers at Rat Burana Metropolitan Police Station." *RPCA Journal of Criminology and Social Sciences* 3(2) (July-December 2021): 55-68.
- Clarke, R. V. *Situational Crime Prevention*. Albany: Harrow and Heston, 1997.
- Cohen, L. E., & Felson, M. "Social change and crime rate trends: A routine activity approach." *American Sociological Review* 44, no. 4 (August 1979): 588-608.
- Corbet, S., O'Connell, J. F., Efthymiou, M., Guimard, C., & Lucey, B. "The impact of terrorism on European tourism," *Annals of Tourism Research* 75 (March 2019): 1-17.
- Mansfeld, Y., & Pizam, A. *Tourism, security and safety From theory to practice*. Oxford: Elsevier, 2006.

มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทย:
ศึกษากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น

Legal Measures for Air Pollution Management in Thailand:
A Case Study of Particulate Matter and Other Pollutants

ประพาสรัตน์ สุขดิษฐ์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: praphanrat.s@ubru.ac.th

Praphanrat Sukdit²

Faculty of Law, Ubon Ratchathani Rajabhat University
2 Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Ubon Ratchathani 34000, Thailand
Email: praphanrat.s@ubru.ac.th

Received: June 6, 2025 Revised: September 22, 2025 Accepted: September 26, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นของประเทศไทยและศึกษาแนวนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมไปถึงเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นสำหรับประเทศไทย รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แนวคิดเรื่องการควบคุมมลพิษ แนวคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทฤษฎีการป้องกันกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เป็นกรอบการศึกษาวิจัย ซึ่งพื้นที่ในการศึกษาวิจัยคือ จังหวัดอุบลราชธานี และกรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักกฎหมาย หรือนักวิชาการด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ทนายความ อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 ราย กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หัวหน้าผู้ตรวจสอบระบบมาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อม วิศวกรด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ราย รวมทั้งสิ้น 10 ราย ใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างเองตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยกำหนด

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.

² Assistant Professor.

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทยนั้นไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศโดยตรง แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายหลักที่ใช้ในการควบคุมมลพิษทางอากาศ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แต่การบังคับใช้ยังขาดความเข้มงวด ความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน ขัดแย้งด้านการตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำผิด รวมทั้งปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนและการรับรู้ข้อมูล ประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษทางอากาศ สำหรับนโยบาย มาตรการทางกฎหมายยังไม่สามารถจัดการกับแหล่งกำเนิดมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังคงเน้นมาตรการป้องกันฝุ่นละอองด้วยตนเอง เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่น PM2.5 พบว่า หลายประเทศมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับอากาศโดยตรง เช่น สหรัฐอเมริกา มีพระราชบัญญัติอากาศสะอาด ประเทศญี่ปุ่น มีพระราชบัญญัติควบคุมมลพิษทางอากาศ ซึ่งเน้นการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษจากอุตสาหกรรมและยานพาหนะ

สำหรับข้อเสนอแนะ ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการเพิ่มบทบัญญัติที่รับรองสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน ควรตรากฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับอากาศสะอาด แก้ไขกฎหมายโดยการเพิ่มบทกำหนดโทษ สำหรับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่จัดให้มีระบบบำบัด เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้กำจัดมลพิษ ภาครัฐควรออกนโยบายส่งเสริมให้มีการใช้รถยนต์ไฟฟ้า

คำสำคัญ: มาตรการ; การจัดการมลพิษทางอากาศ; ฝุ่น PM2.5; สารมลพิษ

Abstract

The purpose of this study is to investigate the problems and obstacles in management of air pollution towards micro-dust and other pollution in Thailand and Study policies, laws, measures and operations in Thailand and other countries related to management of air pollution, micro-dust and other pollution including recommend legal measures for mitigating air pollution, micro-dust and other pollution in Thailand. The research was a qualitative methodology and applying the concepts of pollution control, the right of healthy environment, prevention theory, laws and various measures as a research framework. The research areas were Ubon Ratchathani Province and Bangkok. The sample group was divided into two groups. The sample group 1 consisted of 5 key informants who were lawyers and university professors from legal and justice system and the sample group 2 contained 5 environmental practitioners who were heads of auditing teams towards international environmental standards and environmental engineers. The total number of samples were ten participants. The sample was a self-selection method based on the researcher objectives.

The findings note that the main problems and obstacles in managing air pollution in Thailand are lack of specific laws related to air pollution. Although Thailand has a law for controlling air pollution which is the Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act, B.E. 2535 (1992). However, the act is on-strict enforcement. Other challenges include

overlapping duty between agencies, limitations in monitoring and punishment of offenders, non-public participation and information dissemination. Some citizens still lack awareness of the impacts of air pollution. Policies and legal measures are ineffective to mitigate the source of pollution sources. People focus on self-protective measures such as wearing masks, avoiding outdoor activities and refraining from burning. Furthermore, international principles such as the polluter pays principle and the precautionary principle are not fully implemented. In comparison to air pollution laws, particularly for PM_{2.5}, many countries have developed direct air quality legislation. For example, the United States has the Clean Air Act and Japan has the Air Pollution Control Act, which focuses on controlling the source of pollution from industry and vehicles.

For recommendations, the constitution should be amended to include provisions regard with the right of citizens to live in a healthy environment. Specific legislation on clean air should be enacted and existing laws should be amended to increase penalties for a negligent or strict-liability polluter who fail to provide pollution treatment system, tools or equipment for pollution control. The government should also implement policies to promote the use of electric vehicles.

Keywords: Measure; Air Pollution Management; PM 2.5; Pollutants

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ปัญหามลพิษทางอากาศได้ทวีความรุนแรงจนกลายเป็นหนึ่งในความท้าทายด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เร่งด่วนที่สุดในโลก ประชากรส่วนใหญ่บนโลกกำลังเผชิญกับสภาพอากาศที่มีค่ามลพิษเกินเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี มีผู้คนหลายล้านคนเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และอีกหลายคนต้องทนทุกข์ทรมานกับโรคเรื้อรังที่ทำให้ร่างกายทรุดโทรมเนื่องจากการหายใจเอาอากาศที่เป็นพิษ ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดฝุ่น PM_{2.5} เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และแหล่งธรรมชาติ เช่น การเผาไหม้ของน้ำมันและเชื้อเพลิง ไอเสียรถยนต์ การเผาป่า การเผาในที่โล่ง หมอกควันข้ามแดน ปัจจัยทางสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ภาวะความกดอากาศสูงที่ทำให้เกิดภาวะอากาศปิด รวมถึงการผลิตไฟฟ้าที่เกิดจากการใช้พลังงานฟอสซิล ทำให้เกิดควัน จึงทำให้อากาศที่มนุษย์หายใจเข้าไปไม่ใช่อากาศที่บริสุทธิ์ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและระบบทางเดินหายใจของมนุษย์อย่างรุนแรง สามารถก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็งปอด³ รวมถึงโรคอื่น ๆ และยังสามารถซึมผ่านเข้าสู่กระแสเลือด เข้าไปสร้างความอันตรายแก่ร่างกายด้วยการทำให้ภูมิคุ้มกันต่ำลง

³ ณิชภัทร บุ่งทอง, “มลพิษทางอากาศคร่าชีวิตผู้คน 8.1 ล้านคนทั่วโลก เด็กเสี่ยงเสียชีวิตแซงหน้าบุหรี่,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2567, *The Standard*, สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2568, <https://www.thestandard.co/air-pollution-kills-8m-people/>

สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นกฎหมายหลัก ด้านการจัดการมลพิษในด้านต่าง ๆ โดยมีกรมควบคุมมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ กฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยโรงงาน กฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก และกฎหมายว่าด้วยน้ำมันเชื้อเพลิง ก็ได้บัญญัติกลไกอื่นเพื่อจัดการปัญหาด้านมลพิษทางอากาศเช่นเดียวกัน โดยมีกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม และกระทรวงพลังงานเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมามีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับอากาศสะอาด ทั้งกรณีที่ประชาชนเข้าชื่อเสนอ และกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ ซึ่งภาครัฐได้ออกนโยบายขอความร่วมมือให้ประชาชนรักษาสุขภาพ สวมหน้ากาก หลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง จัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ปฏิบัติงานจากที่พัก เพื่อความปลอดภัยในช่วงสถานการณ์ที่ยังไม่มีแนวโน้มดีขึ้น แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ แต่การจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การบังคับใช้กฎหมาย แหล่งกำเนิดที่หลากหลายทั้งจากภาคอุตสาหกรรม ยานพาหนะ การเผาในที่โล่ง และข้ามพรมแดน ทำให้การควบคุมทำได้ยาก การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ยังต้องได้รับการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการรับรู้และตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเป็นสิ่งจำเป็น

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทย: ศึกษากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอและเด็ดขาด ประเทศไทยกำลังก้าวไปข้างหน้าในการพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อจัดการกับปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่น PM2.5 ซึ่งการมีกฎหมายเฉพาะจะเป็นก้าวสำคัญที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืนมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ การศึกษากฎหมายของประเทศอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศเพิ่มเติม ก็จะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทยต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทยและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น

1.2.3 เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นสำหรับประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาแนวคิดเรื่องมลพิษทางอากาศ แนวคิดเรื่องการควบคุมมลพิษ แนวคิดเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อม แนวคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทฤษฎีการป้องกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักกฎหมาย หรือนักวิชาการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จำนวน 5 ราย และ กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ราย โดยระยะเวลาดำเนินการศึกษา ตั้งแต่เดือน มกราคม – กันยายน 2568 ใช้กรุงเทพมหานคร และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ใช้การศึกษา

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาจากหนังสือ กฎหมาย เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยศึกษาแนวคิดเรื่องมลพิษทางอากาศ แนวคิดเรื่องการควบคุมมลพิษ แนวคิดเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม แนวคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทฤษฎีการป้องกัน และศึกษากฎหมายไทย คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และศึกษากฎหมายต่างประเทศ คือ กฎหมายประเทศอเมริกา และกฎหมายประเทศญี่ปุ่น และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ รวมทั้งสร้างแบบสอบถามและหัวข้อในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักกฎหมาย หรือนักวิชาการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จำนวน 5 ราย กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ราย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นของประเทศไทย

1.5.2 ทราบถึงแนวนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทยและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น

1.5.3 สามารถเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นสำหรับประเทศไทย

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทย: ศึกษากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ราย พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเพศชาย 7 ราย เพศหญิง 3 ราย อายุสูงสุด 49 ปี อายุต่ำสุด 36 ปี ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาเอก 2 ราย ปริญญาโท 5 ราย ปริญญาตรี 3 ราย ประกอบอาชีพทนายความ 2 ราย อาจารย์มหาวิทยาลัย 3 ราย ผู้ตรวจสอบระบบมาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อม 3 ราย และวิศวกรสิ่งแวดล้อม 2 ราย โดยทั้งหมดมีสถานที่อยู่หรือสถานที่ทำงาน คือ จังหวัดอุบลราชธานี และ กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 จะวิเคราะห์แยกเป็นรายข้อตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 ปัญหาและอุปสรรค

ในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นของประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยแหล่งกำเนิดมลพิษที่สำคัญประกอบด้วยการเผาในที่โล่ง การปล่อยมลพิษจากภาคคมนาคมขนส่ง และภาคอุตสาหกรรมประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงมากที่สุด คือ การเผาในที่โล่งและการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ได้แก่ 1) การเผาขยะ, 2) การเผาไร่อ้อย, 3) การเผาซังข้าวโพด และ 4) การเผาป่า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปล่อยฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษทางอากาศจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่สภาพอากาศเอื้อต่อการสะสมของมลพิษ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวิทย์ กาชัย, ชุมพล กาไว และวันวิสาข์ ชูจิตร์ ที่พบว่าในพื้นที่ชนบทมีการเผาในที่โล่งแจ้ง ทั้งผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรขยะมูลฝอย พื้นที่ทางการเกษตร พื้นที่ป่าซึ่งก่อให้เกิดมลพิษอากาศที่เพิ่มสูงขึ้น⁴ จากข้อค้นพบนี้จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการเผาไร่อ้อยและซังข้าวโพดของเกษตรกร ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจทำลายสิ่งแวดล้อม แต่เกิดจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เกษตรกรรายย่อยเผชิญกับภาวะต้นทุนการผลิตที่สูงแต่ราคาสินค้าตกต่ำ การออกคำสั่งห้ามเผาของรัฐโดยไม่มีมาตรการทางเศรษฐศาสตร์รองรับ เช่น เงินอุดหนุน จึงเป็นการผลักดันให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่ได้จำกัดอยู่เพียงประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ยังส่งผลกระทบไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดนด้วย รองลงมาคือการปล่อยมลพิษจากภาคการคมนาคมขนส่งและภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานของระบบขนส่งมวลชนในประเทศไทยที่ยังไม่ครอบคลุมและมีราคาสูง ยิ่งเป็นปัจจัยบีบบังคับให้ประชาชนต้องพึ่งพายานพาหนะส่วนบุคคล ทำให้ปริมาณรถยนต์ดีเซลเก่าที่ขาดการบำรุงรักษายังคงสะสมอยู่ในระบบเป็นจำนวนมาก ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมมลพิษเกิดจากกระบวนการผลิตและการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลในโรงงาน รวมถึงฝุ่นละอองจากการก่อสร้างขนาดใหญ่

สำหรับอุปสรรคในการจัดการมลพิษทางอากาศ ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมาย ความร่วมมือของประชาชน การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อมลพิษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งแนวคิดนี้อธิบายว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ และการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขหลายฉบับ แต่การบังคับใช้กลับประสบภาวะขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากกฎหมายส่วนใหญ่ใช้ระบบสั่งการและควบคุม ที่เน้นการ

⁴ สุวิทย์ กาชัย, ชุมพล กาไว และวันวิสาข์ ชูจิตร์, “การศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) จังหวัดลำปาง,” วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมล้านนา 14, (มกราคม-ธันวาคม 2567): 328.

จับหรือปรับ ทว่าขาดกลไกเชิงรุกในการตรวจสอบและจำกัดการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด ประกอบกับ อัตราโทษตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ผู้ก่อมลพิษยอมเสียค่าปรับมากกว่า การลงทุนปรับปรุงกระบวนการผลิต

2.2 นโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย นโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานมีการกำหนด นโยบายและมาตรการที่หลากหลายในการป้องกันและลดปัญหาฝุ่น PM2.5 เช่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การส่งเสริม การใช้รถยนต์ไฟฟ้า การควบคุมการปล่อยมลพิษจากยานพาหนะ การรณรงค์งดเผาในที่โล่ง การส่งเสริม การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ประชาชน สะท้อนถึงการประยุกต์ใช้หลักการป้องกัน หลักการนี้ตั้งอยู่บน สมมติฐานที่ว่า การป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย ย่อมมีประสิทธิภาพสูง กว่าการฟื้นฟูเยียวยาในภายหลัง และแนวคิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี สิทธินี้ถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราช อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีการรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษา และได้ ประโยชน์จากการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมถึงหน้าที่ของรัฐที่ต้อง ดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน

แม้รัฐจะมีนโยบายและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ แต่กลไกทาง กฎหมายของไทยยังขาดการกำหนดมาตรการเชิงรุกและหลักการสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน โดยเฉพาะ หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP) ที่ยังไม่ได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ส่งผลให้การผลักดันนโยบายและมาตรการในการจัดการ ปัญหามลพิษทางอากาศอาจยังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เป็นหลักการสำคัญที่ กำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดมลพิษต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการป้องกัน ควบคุม และฟื้นฟูความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง หลักการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษลดการ ปล่อยมลพิษและคำนึงถึงต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายของประเทศอเมริกา มีกฎหมายอากาศ สะอาด (Clean Air Act) กำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศแห่งชาติ (National Ambient Air Quality Standards: NAAQS) และกำหนดกระบวนการอนุญาตสำหรับแหล่งกำเนิดขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมี บทบัญญัติเกี่ยวกับฝนกรด การปกป้องชั้นโอโซน และการติดตามคุณภาพอากาศอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศ ญี่ปุ่น มีกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติควบคุมมลพิษทางอากาศ (Air Pollution Control Act) ตราขึ้น ในปี ค.ศ. 1968 เป็นกฎหมายหลักในการควบคุมมลพิษทางอากาศจากโรงงาน โรงไฟฟ้า และแหล่งกำเนิด คงที่ มีระบบติดตามตรวจวัดคุณภาพอากาศทั่วประเทศ และเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ นอกจากนี้ กฎหมาย ของสหภาพยุโรป (European Union: EU) ได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 191 วรรค 2 แห่งสนธิ สัญญาว่าด้วยการทำงานของสหภาพยุโรป (Treaty on the Functioning of the European Union: TFEU) กำหนดให้นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปตั้งอยู่บนหลักการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principle) หลักการป้องกันความเสียหายที่แหล่งกำเนิด (Prevention Principle) และหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการป้องกัน

ควบคุม และฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้น แทนที่จะผลักภาระดังกล่าวให้แก่รัฐหรือสังคมโดยรวม เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี ที่ได้นำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านกฎหมายควบคุมมลพิษ (Federal Immission Control Act)⁵ และกฎหมายความรับผิดด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Liability Act)⁶ โดยผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดมลพิษต้องรับผิดชอบทั้งค่าป้องกันและค่าฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย แม้ว่าจะมีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษและความรับผิดของผู้ก่อมลพิษอยู่บ้าง แต่ยังไม่ปรากฏการรับรองหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายไว้ในระดับรัฐธรรมนูญหรือเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนเช่นเดียวกับสหภาพยุโรป จึงอาจส่งผลให้การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศยังคงมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ภาระค่าใช้จ่ายตกแก่รัฐที่ใช้งบประมาณในการควบคุม แก้ไข และฟื้นฟูความเสียหายจากมลพิษ ขณะที่ประชาชนต้องรับภาระทางอ้อมผ่านภาษีและผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต ขณะที่ผู้ก่อมลพิษไม่ได้รับภาระต้นทุนที่สอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมหลายฉบับที่สามารถใช้ควบคุมมลพิษทางอากาศและฝุ่นละออง PM2.5 ได้ แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่ความซ้ำซ้อนของกฎหมายและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดการทำงานแบบแยกส่วนและมีช่องว่างในการกำกับดูแล สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิศรา กิติภูวตล ซึ่งค้นพบว่า มาตรการทาง กฎหมายในการแก้ไขหรือกำจัดการฝุ่นละอองนั้นยังมีปัญหาโดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นทับซ้อนกันอยู่ เนื่องจากกฎหมายแต่ละฉบับต่างมุ่งเน้นแก้ปัญหามลพิษทางอากาศเช่นเดียวกัน⁷ ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา PM2.5 ควรมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และการยกระดับการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษทางอากาศ

จากการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทย: ศึกษากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะเชิงมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษทางอากาศดังต่อไปนี้

2.3.1 กระบวนการตราและปฏิรูปร่างพระราชบัญญัติอากาศสะอาดของประเทศไทย ฝ่ายนิติบัญญัติจำเป็นต้องบรรจุหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) และหลักการป้องกันไว้ก่อนเข้าไว้เป็นแม่บททั่วไป เพื่อให้หลักการนี้เป็นบรรทัดฐานในการตีความกฎหมายและดุลพินิจของศาล รวมถึงบังคับใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

⁵ HPC AG, “Federal Immission Control Act of Germany: The HPC as translator,” Last modified n.d., Accessed September 28, 2024. <https://www.hpc.ag/en/success-stories/federal-immission-control-act-of-germany-the-hpc-as-translator/>

⁶ Federal office of Justice, “Environmental Liability Act,” Last modified 2017, Accessed September 28, 2024. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_umwelthg/englisch_umwelthg.html

⁷ วรวิศรา กิติภูวตล, “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ : ศึกษากรณีปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5),” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563), 82.

2.3.2 จำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยการเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบและกำกับติดตามที่มีความทันสมัย เช่น ระบบตรวจวัดคุณภาพอากาศแบบเรียลไทม์ การเพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการสั่งระงับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษในกรณีเร่งด่วน รวมถึงการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม

2.3.3 ควรส่งเสริมการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมาย เช่น การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม เสนอให้มีการตรากฎหมายจัดเก็บภาษีจากการปลดปล่อยมลพิษทางอากาศ โดยคำนวณภาษีตามปริมาณและประเภทของสารมลพิษ รวมถึงฝุ่น PM 2.5 ที่โรงงานอุตสาหกรรม หรือภาคการผลิตปลดปล่อยออกสู่ชั้นบรรยากาศจริง

2.3.4 รัฐต้องมีมาตรการอุดหนุน แก่ผู้ที่ยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดมลพิษ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดในระยะยาว เช่น การจัดตั้ง “กองทุนอากาศสะอาด” เพื่อสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกรรายย่อยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเผา ไปสู่การจัดซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรปลอดการเผา การให้แรงจูงใจแก่ภาคเอกชนที่สามารถลดการปล่อยมลพิษ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการลดมลพิษในระยะยาว

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศของประเทศไทย: ศึกษากรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่น ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

3.1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กและสารมลพิษอื่นของประเทศไทย เกิดจากการเผาในที่โล่งจากการเตรียมพื้นที่เพาะปลูกใหม่ ไอดีจากโรงงานอุตสาหกรรมเกินมาตรฐาน ประกอบกับสภาพอากาศปิดช่วงฤดูหนาวทำให้อากาศไม่ถ่ายเท สำหรับอุปสรรคสำคัญคือ การเกิดไฟฟ้า การลักลอบเผาเพื่อการเกษตร การจัดการปัญหาข้ามพรมแดน และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวด การจัดการกับผู้ลักลอบเผาป่าหรือขยะทำได้ยาก รวมทั้งเกษตรกรยังมีต้นทุนสูงในการจัดการเศษวัสดุที่ไม่ใช้

3.1.2 นโยบาย มาตรการบังคับใช้กฎหมาย ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้การรับรองสิทธิในอากาศสะอาดไว้อย่างชัดเจน มีเพียงมาตรการที่วางหลักประกันสิทธิในอากาศสะอาดไว้ในหลักการกฎหมายภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือสิทธิในชีวิตและร่างกาย

3.1.3 แนวทางแก้ไข ควรตรากฎหมายเฉพาะ เช่น “พระราชบัญญัติการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ.” เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศ สิทธิของประชาชน และหน้าที่ของรัฐอย่างชัดเจน ควรนำหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” มาปรับใช้ เช่น การจัดเก็บภาษีมลพิษ การกำหนดค่าธรรมเนียมการปล่อยมลพิษ มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการพยากรณ์คุณภาพอากาศ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องร้องหรือมีส่วนร่วมในการกำกับดูแล

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 เห็นควรให้ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ได้ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรและอยู่ระหว่างการพิจารณาของวุฒิสภา แต่เมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติที่ยังตราเป็นกฎหมายไม่แล้วเสร็จย่อมตกไปตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะรัฐมนตรีสามารถขอให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ตกไปเพราะการยุบสภาต่อได้ และรัฐสภามีมติเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงสามารถกลับเข้าสู่การพิจารณาในขั้นตอนที่ค้างอยู่ได้

3.2.2 เห็นควรมุ่งเน้นการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษเป็นหลัก โดยเฉพาะการเผาในที่โล่ง ภาครัฐควรยกระดับการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวดและต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนามาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนเงินอุดหนุนหรือเทคโนโลยีทางเลือกสำหรับการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร เพื่อลดแรงจูงใจในการเผา ส่งเสริมให้มีการใช้รถยนต์ไฟฟ้า

3.3.3 เห็นควรปรับปรุงมาตรการระยะสั้นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากมาตรการที่มุ่งเน้นการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การฉีดพ่นละอองน้ำ ไปสู่มาตรการที่สามารถควบคุมการปล่อยมลพิษได้จริงในช่วงวิกฤต เช่น การจำกัดการใช้นยานพาหนะในเขตเมือง การควบคุมการปล่อยมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม และการกำหนดเขตควบคุมมลพิษชั่วคราว

3.3.4 เห็นควรส่งเสริมการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการคุณภาพอากาศอย่างเป็นระบบ โดยพัฒนาระบบพยากรณ์คุณภาพอากาศล่วงหน้าและการแจ้งเตือนเชิงรุกให้แก่ประชาชน ควบคู่กับการยกระดับแพลตฟอร์มที่มีอยู่ เช่น Air4Thai ให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มและสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายได้มากขึ้น

3.4.5 เห็นควรเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในกรอบความร่วมมือของอาเซียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อจัดการปัญหามลพิษข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.6 เห็นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชนในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ โดยการสร้างความตระหนักรู้ การสนับสนุนพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการกำหนดและติดตามนโยบาย

References

- Federal office of Justice. “Environmental Liability Act.” Last modified 2017, Federal Ministry of Justice and Consumer Protection, Accessed September 28, 2024. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_umwelthg/englisch_umwelthg.html
- HPC AG. “Federal Immission Control Act of Germany: The HPC as translator.” Last modified n.d., HPC, Accessed September 28, 2024. <https://hpc.ag/en/success-stories/federal-immission-control-act-of-germany-the-hpc-as-translator/>
- Nichaphat BoongThong. “Air pollution kills 8.1 million people worldwide, putting children at a higher risk of death than cigarette smokers.” Last modified 2024. Accessed July 18, 2025. <https://thestandard.co/air-pollution-kills-8m-people/> [In Thai]
- Suwit Kachai, Chumpol Kawai and Wanwisa Chujit. “The study of health effects from fine particulate matter (PM 2.5) in Lampang province, Thailand.” *Lanna Journal of Health Promotion & Environmental Health* 14, (January-December 2567): 314-330. [In Thai]
- Warisara Kitipuwadon. “Legal Measure for Air Pollution Management: Case Study Of Particulate Matter less than 2.5 Microns (PM 2.5).” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2020. [In Thai]

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 664/2569

การที่จำเลยลักบัตร KDEBIT ที่ธนาคารออกให้แก่ผู้เสียหาย เป็นความผิดสำเร็จกรรมหนึ่งซึ่งเป็นกรรมเดียวกับความผิดฐานเอาไปเสียซึ่งเอกสารของผู้อื่น ส่วนที่จำเลยนำบัตรอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้เบิกถอนเงินสดที่ตู้เอทีเอ็มเพื่อถอนเงินออกจากบัญชีของผู้เสียหายนั้น เป็นเจตนาอีกเจตนาหนึ่งจึงเป็นความผิดอีกกรรมหนึ่ง แต่การที่จำเลยนำบัตรอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้เบิกถอนเงินออกจากบัญชีของผู้เสียหายย่อมทำให้ความผิดฐานมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นซึ่งผู้ออกได้ให้แก่ผู้มีสิทธิใช้เบิกถอนเงินสดเคลื่อนที่อยู่กับความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นซึ่งผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้เบิกถอนเงินสดแล้ว หาได้ทำให้การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นซึ่งผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้เบิกถอนเงินสดอีกกรรมหนึ่งไม่

แหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1: มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม) ทุกบทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้แล้ว บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

1. ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ

2. สาขาที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 2) สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (บทความในสาขานี้ มีขอบเขตถึงด้านอาชญาวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงจิตวิทยา รัฐศาสตร์ หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในแง่กระบวนการยุติธรรม)

3. การเตรียมต้นฉบับ

ภาษา	ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษ ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย
------	---

3. การเตรียมต้นฉบับ (ต่อ)

การตั้งค่า หน้ากระดาษ	ผู้เสนอผลงานพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 และตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้ ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
จำนวนหน้า	ทุกประเภทบทความ ให้มีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมแล้ว ไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ
ลำดับหน้า	ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้ แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และไล่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ
ลำดับเนื้อเรื่อง	ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทนำเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1, 1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1), 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น
การย่อหน้า	ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.5 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร
รูปแบบการเขียน	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้ - ชื่อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 แบบตัวอักษร ตัวหนา - ชื่อผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - ชื่อหัวข้อต่าง ๆ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวหนา - บทคัดย่อ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - เนื้อหาทั้งหมด ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - บรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน - รายการอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 12 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง:** ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้เขียนบทความ:** ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) **บทคัดย่อ:** เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) **คำสำคัญ:** คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) **บทนำ:** ประกอบด้วย

5.1) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา:** เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้

5.2) **วัตถุประสงค์:** เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5.3) **สมมติฐาน (ถ้ามี):** เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา

5.4) **ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น

5.5) **ระเบียบวิธีการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวว่าการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:** เป็นการกล่าวถึงผลของการศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใด และในด้านใด

6) **ผลการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) **สรุปผลและข้อเสนอแนะ:** เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาในภายต่อไป

8) ตารางรูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง: ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ: ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) บทคัดย่อ: เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) คำสำคัญ: คำที่ผู้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ: เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา: เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผล: เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการเขียนเชิงอรรถ และบรรณานุกรม วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงที่มาของข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้

รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Parenthetical Citations-Reference List Style) เรียกว่า ระบบนาม-ปี ประกอบด้วย ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ บางสาขา

2. การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เป็นการอ้างอิงด้วยข้อความไว้ท้ายหน้ากระดาษ ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ใช้การอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian แบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและปรับให้เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ของไทย

โดยหลักเกณฑ์การเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรม ผู้เสนอบทความสามารถเข้าดูหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร คือ <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/>

เฉพาะบรรณานุกรม (References) ของภาษาไทยนั้น ให้ทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายบรรณานุกรมของภาษาไทยที่ทำการแปลนั้น (แต่เชิงอรรถ (Footnote) ภาษาไทยไม่ต้องทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวคือ แปลเป็นภาษาอังกฤษเฉพาะในบรรณานุกรม)

ตัวอย่าง: รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมประเภทต่าง ๆ

1. รายการอ้างอิง

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

¹ ประภัสสร เทพชาตรี, *สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สมาธรรม, 2554), 49.

² Duncan Malley, *Globalizing Intellectual Property Rights* (New York: Routledge, 2002), 65.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี และแวว ศศิธร, *วิวัฒนาการของสิทธิบัตร* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 112.

² Robinson M. Garner and Linden Gely, *Clinical Genetics Handbook*, 4th ed. (Boston: Blackell Scientific, 1993), 8.

1) หนังสือทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

¹ นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์ และบุษบา อินตะพันธ์, *แนวทางการท่องเที่ยวพื้นเมือง* (เชียงใหม่: มีเดียทีม, 2551), 22-23.

² Frederick W. Bener, Page Winery and Mikal Erky, *Ethylene in Plant Biology* (San Diego: Academic Press, 1992), 105.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

¹ ยุทธนา สมิตะสิริ และคณะ, *การพัฒนากวาวเครือ* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545), 55-62.

² Art Dell et al., *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. (London: Grange, 1991), 38.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539), 15-16.

² *Symposium on Adult Education and Public Libraries* (London: Library Association, 1980), 27.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า ed. (กรณีคนเดียว) และ eds. (กรณีมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรีณยพงศ์ เทียงธรรม, *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน*, บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554), 119.

² Krongtaew Carton and Fackler Key, *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*, ed. Williams Parner (West Sussex: IMP, 1988), 12.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือที่แปล, /แปลโดย/ชื่อผู้แปล, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า trans. (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ เกรย์ เจ, *ผู้ขายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์*, แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร, ชุดที่ 9 (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552), 105.

² Stanislavski K. Robee, *My Life in Art*, trans. Benedetti Jayson (London: Routledge, 2005), 202.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” ใน/ชื่อเรื่อง, บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า in

ตัวอย่าง

¹ กอบกิจ สุวรรณทัต-เพียร, “อารยธรรมตะวันตก,” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการโดย วิจิตรรา แสงหาญ (กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519), 335.

² Tebbel Jelolie, “The Role of Technology in the Future of Libraries,” in *The Metropolitan Library*, ed. Ralph C. Warner (Cambridge, MA: MIT Press, 1972), 105.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบบรรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บ พิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

¹ เพ็ญดาว สุขพานิช, “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย,” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105, (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

² Wiener R. Loneay, *Capital Punishment in the United States*, 4th ed. (London: Routledge, 2004), 202, (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ, “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,” คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.

² Elisabetta Povoledo and Laurie Goodstein, “What’s Right with Sight and Sound Journalism,” *Fineday Column, Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์,” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม 2560, สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
² Olk Armer, “New Energy Code For Large Buildings,” Business News Column, *Time Post*, February 9, 2017, accessed February 29, 2017, <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.

ตัวอย่าง

¹ วรวิทย์ ทวาทสิน, “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย,” *วารสารบทบัญญัติ* 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.
² Hoclosky Mall, “Political Participation,” *International Encyclopedia of the Social Sciences* 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/URL
 กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ สวัสดิ์ ประทุมราช, “การวัดผลทางจิตวิทยา,” *จิตพฤติกรรมศาสตร์* 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, <https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/>
² Lucy C. Budd, “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain,” *Journal of Transport History* 32, no. 2 (December 2011): 125, accessed January 18, 2016, <https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/>

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา), /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

¹ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 99.

² Arellano L. Aell, “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004), 8.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย, ปีพิมพ์), /เลขหน้า, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /ใน, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย in และ URL

ตัวอย่าง

¹ ขวัญนุช แสนสุข, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), 26-28, สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561, ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/

² Dana S. Levin, “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School,” (PhD diss., University of Michigan, 2010), 101-102, accessed February 9, 2017, in Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเรื่อง,” แก๊ไขครั้งล่าสุด/วัน/เดือน/ปี, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก๊ไขครั้งล่าสุด และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า last modified และใช้ accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ อาทิตย์ โกวิทวรารังกูร, “รถไฟความเร็วสูงจุ่งมูกเรา,” แก๊ไขครั้งล่าสุด 2560, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, <https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

² Anjali Garg, “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time,” last modified May 20, 2016, accessed February 9, 2017, <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาตุลาการรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538), 86-87.

² Chun S. Youn, *Korean Folk Tales* (Research Report) (Seoul: International Cultural Foundation, 1973), 61.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /“ชื่อเอกสาร,”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี,/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554, 12.

² Herath P. Belker, “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation,” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994, 24.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

¹รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างอิงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับรอง
กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า quoted in หรือ cited by นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง
ของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

¹ เรียงศรี กฤษมาต, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นวนการพิมพ์, 2540), 49, อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ, *การพัฒนาของวัยรุ่น* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), 24.

² Wallis O. Alice, *Introduction to Microcomputers* (New York: Adam Osbarne, 1977), 21, quoted in Hyman Mar, *Automated Library Circulation System* (New York: Knowledge Industry, 1981), 15.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

¹ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร,”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538,” 28 ธันวาคม 2537.

² Council of Europe, “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code,” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

¹ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure
กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

¹สุดใจ วงษ์เทศ, *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี* (จุลสาร), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550), 49.

² Tea Hall, *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure), 2nd ed. (Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990), 3.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้จัดทำ/ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่,/ปีที่ผลิต)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่), พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529), 5.

² Mihalyi L. Jerlar, *Landscape of Zambia* (Slides) (Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999), 3.

19) การสัมภาษณ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์./สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์./สถานที่./วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัมภาษณ์โดย และใช้ วัน เดือน ปี

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า interview by และใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ณัฐวุฒิ วิบูลพัฒน์วงศ์, สัมภาษณ์โดย ยุพวดี รัตนकरण, มหาวิทยาลัยบูรพา, 10 พฤศจิกายน 2553.

² Andrew Macmillan, interview by Mack Callar, San Diego, CA, March 2, 2007.

20) กฎหมาย

รูปแบบ

¹ ชื่อกฎหมาย./มาตรา./ชื่อเอกสาร/เล่มที่/ตอนที่/(วัน/เดือน/ปี)/เลขหน้า.

การอ้างอิงหลักกฎหมาย กรณีไม่ได้อ้างอิงจากเอกสารราชกิจจานุเบกษา ให้ลงรายการเหมือนหนังสือ

เฉพาะการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติของสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายในงานเขียนภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ ชื่อกฎหมาย./มาตรา.

ตัวอย่าง

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 3.

² พระราชบัญญัติการถวายความปลอดภัย พ.ศ. 2560, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 126 ก (16 ธันวาคม 2560): 2.

¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Article 24.

² United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 55 The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.

21) คำพิพากษา

รูปแบบ

¹ ชื่อคู่ความ,/เลขที่รายงานคำพิพากษา/เลขหน้าที่อ้าง (ถ้ามี)/(ชื่อศาล/ปีที่ตัดสินหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง).

ตัวอย่าง

¹ ภูวิชญ์พร เพ็ชรใจแสง กับ กรมสรรพากร, คำพิพากษาที่ 4586 (ศาลฎีกา 2560).

² Profit Sharing Plan v. MBank Dallas, N.A. 683 F. Supp. 592 (N.D. Tex 1988).

22) การขยายคำ

รูปแบบ

¹ ชื่อคำที่ขยายความหมาย/(คำศัพท์ภาษาอังกฤษ)/ความหมาย.

ตัวอย่าง

¹ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึง การกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนาทั้งกลุ่มหรือส่วนใหญ่.

² ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหาย มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย.

2. บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดหนังสือหรือลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

กมลชัย รัตนสากวงศ์. *กฎหมายปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546.

Malley, Duncan. *Globalizing Intellectual Property Rights*. New York: Routledge, 2002.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

บุญศักดิ์ แสงระวี, และแวว ศศิธร. *วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551.

Garner, Robinson M., and Linden Gely. *Clinical Genetics Handbook*. 4th ed. Boston: Blackell Scientific, 1993.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

ปัจจัย บุนนาค, สุมิตร วิจิตตรา, และสมคิด แก้วสนธิ. *แนวคิดเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

Bener, Frederick W., Page Winary, and Mikal Erky. *Ethylene in Plant Biology*. San Diego: Academic Press, 1992.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ดำรงศักดิ์ ชับสนิท, แสง รัตนมงคลมาศ, สุภากร มานะยิ่ง, และจันสิริ วัฒนาพร. *การพัฒนาอุตสาหกรรมการตลาด*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2539.

Dell, Art, Merker Benner, Iken Thervernai, and Susea Namerak. *Trees: Benjamin Perkins*. 2nd ed. London: Grange, 1991.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539.

Symposium on Adult Education and Public Libraries. London: Library Association, 1980.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า edited by

ตัวอย่าง

ธมนวรรณ กัญญาหัตต์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. บรรณาธิการโดย ชนัญชี กังคานนท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554.

Carton, Krongtaew, and Fackler Key. *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*. edited by Williams Parner. West Sussex: IMP, 1988.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือที่แปล./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า translated by (กรณีคนเดียวหรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

เกรย์ เจ. ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์. แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร. ชุดที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2552.

Robee, Stanislavski K. *My Life in Art*. translated by Benedetti Jayson. London: Routledge, 2005.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ใน/ชื่อเรื่อง,/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย,/เลขหน้า./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า In

ตัวอย่าง

กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร. “อารยธรรมตะวันตก.” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการโดย กอบแก้ว วิจิตรฯ แสงหาญ, 335. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.

Jelolie, Tebbel. “The Role of Technology in the Future of Libraries.” In *The Metropolitan Library*, edited by Ralph C. Warner, 105. Cambridge, MA: MIT Press, 1972.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บพิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

เพียงดาว สุขพานิช. “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย.” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105. (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

Loneay, Wiener R. *Capital Punishment in the United States*. 4th ed. London: Routledge, 2004, 202. (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ์. “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.”
 คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.
 Povoledo, Elisabetta, and Laurie Goodstein. “What’s Right with Sight and Sound Journalism.”
 Fineday Column, *Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์.” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม
 2560. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561. <https://www.mgronline.com/columnist/detail/9600000126809/>
 Armer, Olk. “New Energy Code For Large Buildings.” Business News Column, *Time Post*,
 February 9, 2017. Accessed February 29, 2017. <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า. กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง วรวิมล ทวาทสิน. “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” <i>วารสารบทบัญญัติ</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105. Mall, Hoclosky. “Political Participation.” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง สวัสดี ประทุมราช. “การวัดผลทางจิตวิทยา.” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561. https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/ Budd, Lucy C. “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain.” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125. Accessed January 18, 2016. https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

เกียรติพร อำไพ. “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมัน
เถื่อน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
Aell, Arellano L. “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity.” Master’s
thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์./สืบค้น
เมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้
คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month
Date, Year ตามด้วย In และ URL

ตัวอย่าง

ขวัญนุช แสนสุข. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2555. สืบค้นเมื่อ 9
กุมภาพันธ์ 2561. ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/
Levin, Dana S. “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School.” PhD diss., University of Michigan, 2010. Accessed February 9, 2017. In Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเรื่อง.”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Last modified และใช้ Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

อาทิตย์ โกวิทวรางกูร. “รถไฟความเร็วสูงจูงมูกร.” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561.
<https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time.” Last modified May 20, 2016. Accessed February 9, 2017. <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

กมลชัย รัตนสกววงศ์. *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538.

Youn, Chun S. *Korean Folk Tales* (Research Report). Seoul: International Cultural Foundation, 1973.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเอกสาร.”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี.
 ภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณียาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

สมคิด เลิศไพฑูรย์. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล.” เอกสาร
 ประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ,
 8-10 ตุลาคม 2554.

Belker, Herath P. “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation.” Paper
 Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime
 Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของ
 เอกสารอันดับรอง
 ภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณียาต่างประเทศ ใช้คำว่า Quoted in หรือ Cited by นำหน้าชื่อ
 ผู้แต่งและชื่อเรื่องของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

เริงศรี กฤษมาตร. *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นวการพิมพ์, 2540. อ้างถึงใน
 นรากร ใจหาญ. *การพัฒนาของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.

Alice, Wallis O. *Introduction to Microcomputers*. New York: Adam Osbarne, 1977. Quoted in
 Hyman Mar. *Automated Library Circulation System*. New York: Knowledge Industry,
 1981.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร.”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538.” 28 ธันวาคม 2537.

Council of Europe. “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code.” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์./ปีที่พิมพ์.
กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

สุดใจ วงษ์เทศ. *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์สำนักสยาม* (จุลสาร). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550.

Hall, Tea. *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure). 2nd ed. Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

ชื่อผู้จัดทำ./ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่./ปีที่ผลิต.

ตัวอย่าง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่). พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529.

Jerlar, Mihalyi L. *Landscape of Zambia* (Slides). Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999.

19) การสัมภาษณ์

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

20) กฎหมาย

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

21) คำพิพากษา

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

22) การขยายคำ

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

การส่งบทความ

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวิธีการส่งดังนี้

1. ผู้เสนอผลงานสามารถส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ ดังนี้

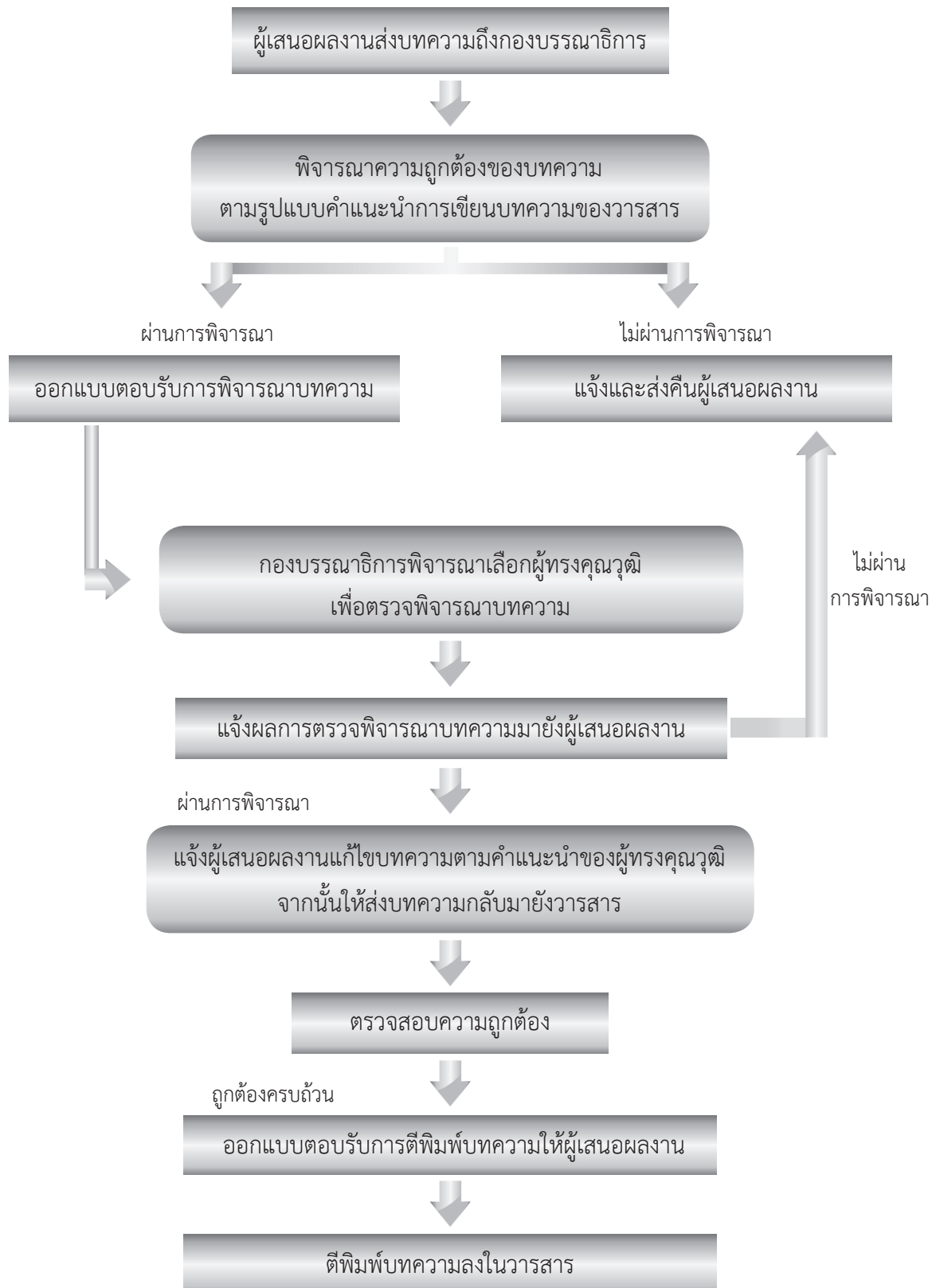
ผู้เสนอผลงานส่งไฟล์บทความต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด (เป็นไฟล์ .doc) ผ่านทางอีเมล (Email) และ ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) โดยส่งมายัง

Email: ubru-lawjournal@hotmail.com

Website: <https://lawjournal.ubru.ac.th/>

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความต้นฉบับแล้ว จะดำเนินการพิจารณาบทความว่าเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด จะทำการร้องขอผู้เสนอผลงานแก้ไขบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด เมื่อเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดแล้ว จะออกแบบตอบรับการพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน
3. บทความที่ได้รับการพิจารณา จะถูกตรวจพิจารณาทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาบทความเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการตรวจพิจารณาดังกล่าวมายังวารสาร จากนั้นจะส่งแบบบันทึกผลการตรวจพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน เพื่อทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้เสนอผลงานต้องทำการส่งบทความที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมายังวารสาร จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่ามีการแก้ไขและปรับปรุงบทความครบถ้วนหรือไม่ เมื่อถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะทำการออกแบบตอบรับการตีพิมพ์บทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน และดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสารตามลำดับ
5. เมื่อบทความของผู้เสนอผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เสนอผลงานจำนวนท่านละ 1 เล่ม

ขั้นตอนการตีพิมพ์

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์
วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิจัย
☐ บทความวิชาการ

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

3. ชื่อ/สกุล ผู้เสนอผลงาน

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. ข้อมูลผู้เสนอผลงาน

หน่วยงานที่สังกัด.....

ตำแหน่ง/สถานภาพของผู้เสนอผลงาน.....

ตำแหน่งทางวิชาการ/ระดับชำนาญการ/ยศ (ถ้ามี).....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....อีเมล.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นงานนิพนธ์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินยอมให้สามารถตรวจและแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้แล้ว ผลงานดังกล่าวไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น และไม่เคยนำเสนอหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

ลงชื่อ.....ผู้เสนอผลงาน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์สูงสุด ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด โดยมุ่งมั่นให้การเผยแพร่ผลงานวิชาการเป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ ดังนี้ จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดี บทบาทหน้าที่จริยธรรมในการตีพิมพ์ ผลงานวิชาการของบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1. บรรณาธิการ (Editor), 2. ผู้นิพนธ์ (Author) และ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Reviewer) เพื่อให้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ

1) บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินและคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2) บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านความซ้ำซ้อนหรือในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้โปรแกรมตรวจสอบความซ้ำซ้อน หากตรวจสอบพบความซ้ำซ้อนหรือการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

3) บรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความและผู้นิพนธ์ไม่ว่าด้วยกรณีใด ทั้งในด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง และสังกัดของผู้นิพนธ์

4) บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

5) บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

6) บรรณาธิการต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงไม่ปิดกั้นหรือแทรกแซงข้อมูลที่แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นิพนธ์

7) บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

8) บรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยเสมอ

2. บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1) ผลงานของผู้นิพนธ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด

2) ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่น โดยต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาบทความของตนเอง และผลงานต้องไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรใด ๆ

3) หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบให้แน่ชัดว่าได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง

4) ผู้นิพนธ์ต้องเปิดเผยแหล่งทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)

5) ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี แล้ว

6) ชื่อของผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนี้จริง

7) ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กำหนด

8) ในบทความ ผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

9) กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาวะของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสาร ถือเป็นขั้นสุดท้าย

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัว และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

2) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน และหากพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น

3) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานวิชาการที่รับประเมินอย่างแท้จริง

-
- 4) หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที
 - 5) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่พิจารณาแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
 - 6) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องพึงชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อน รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขบทความนั้น
 - 7) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้

“...ไม่ว่าจะพิจารณาวินิจฉัยเรื่องใดก็ตาม ต้องมีหลักวิชาเป็นพื้นฐานรับรอง
มีหลักกฎหมายเป็นเครื่องมือ ซึ่งต้องใช้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์
ทั้งมีหลักศีลธรรมคอยกำกับประคับประคองอยู่เสมอ ถ้าทำได้ดังนี้
แต่ละคนก็จะประกอบวิชาชีพทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
ให้บรรลุผลเป็นประโยชน์ได้เต็มที่ และสามารถเป็นหลักอันมั่นคง
ในการสร้างสรรค์จริยธรรมาจริยธรรมในแผ่นดินได้ อย่างเที่ยงแท้”

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตร
ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ ๗๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๕

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันเสาร์ ที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๗

คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 045-352-000 ต่อ 2400 - 2403

เว็บไซต์: <https://lawjournal.ubru.ac.th> อีเมล: ubru-lawjournal@hotmail.com

พิมพ์ที่: บริษัท ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา ตำบลวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190